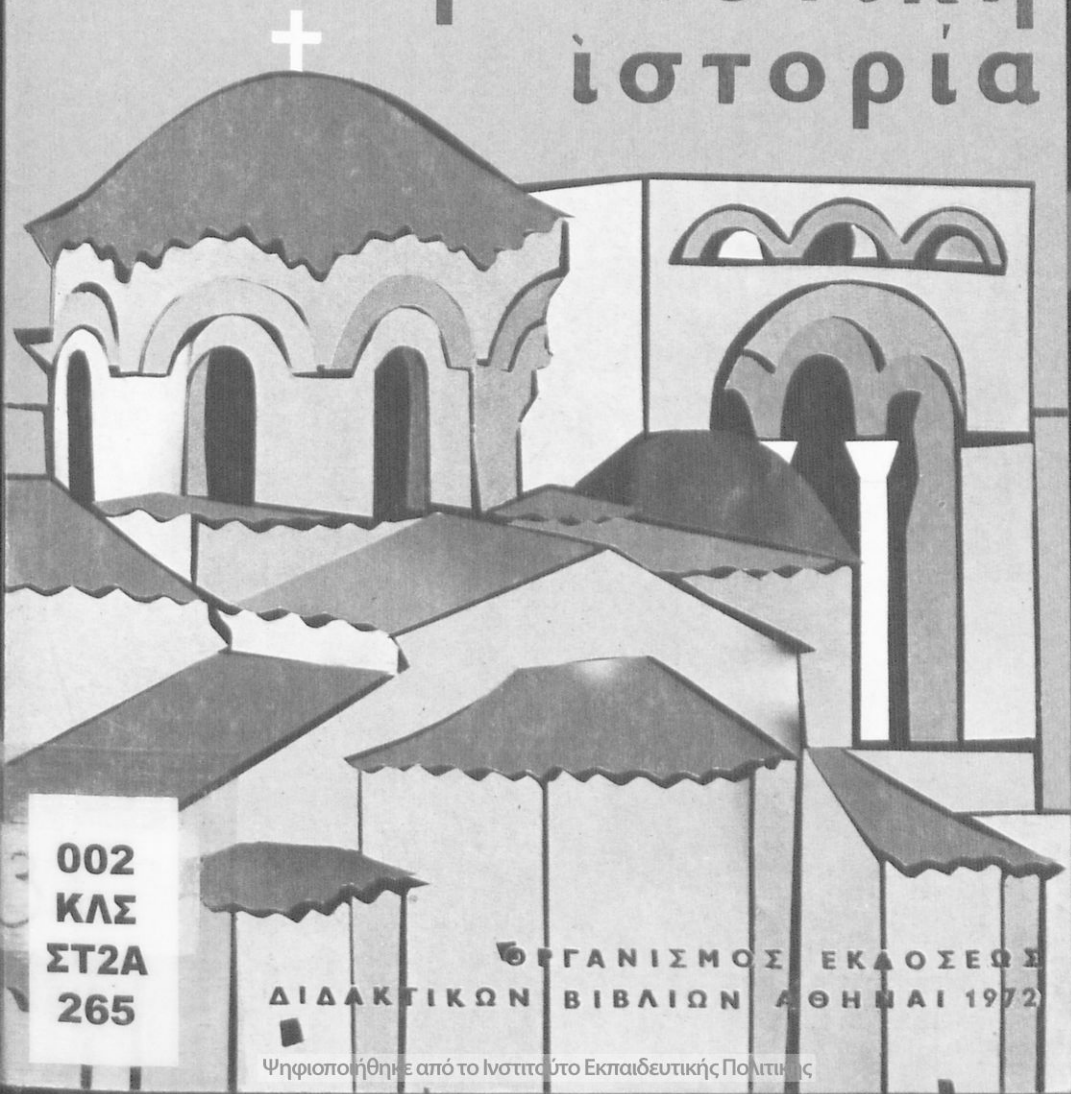

Β. ΣΚΟΥΤΕΡΗ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Ε/Δ = 93

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
265

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1972

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΤ'

89

ΞΧΒ

Διονύσιος, Βασιλείου Κ.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ Κ. ΕΚΔΟΥΣΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΔΩΡΕΑ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΕΚ ΚΑΘΗΜΕΡΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΣΤ' 89 ΣΧΒ
Λουκάκης, Χατζηγιάννης Κ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΚΟΥΤΕΡΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΑΞΕΩΣ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1972

002
K12
ΣΤΘΑ
265

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΤΙΚΗ ΕΙΣΟΔΙΑ

ΤΑΞΕΩΣ Ε ΑΡΧΗΓΩΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΕΣ

O. E. D. B.

αδ. αριθ. εισαγ. 2116 - 10 10 98

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΠΙΣΤΡΑΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως γνωρίζομεν από την Ίερὰν Ίστορίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔγινεν ἄνθρωπος διὰ νὰ σώσῃ ὄλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπίστευον εἰς αὐτὸν καὶ θὰ ἐγίνοντο μέλη τῆς Ἐκκλησίας τὴν ὁποίαν ἱδρυσε.

Τὴν ἱστορίαν τοῦ θείου αὐτοῦ ἰδρύματος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐμφανισέως του μέχρι σήμερον θὰ μᾶς διδάξῃ τὸ μάθημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

Ἀρχίζει δὲ ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δηλαδὴ ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφώτισε τοὺς ἀποστόλους καὶ ἀνέδειξεν αὐτοὺς ἐμπνευσμένους διδασκάλους τοῦ κόσμου.

Πιστοὶ εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου οἱ ὑπέροχοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ δειλιάσουν ἀπὸ κανένα ἐμπόδιον, ἀτρόμητοι καὶ ἀλύγιστοι, διέσχισαν τὴν Οἰκουμένην διὰ νὰ φέρουν τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλα τὰ ἔθνη. Καὶ ποῖον μέγα ἔργον δὲν κατώρθωσαν εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν!

Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἡ δρᾶσις τῶν ἀποστόλων. Συνέβησαν καὶ ἄλλα πολλὰ γεγονότα καθ' ὅλον τὸ διάστημα πού μεσολαβεῖ ἀπὸ τοῦ θανάτου τῶν ἀποστόλων μέχρι σήμερον. Εἶναι οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν. Εἶναι τὰ μαρτύρια. Εἶναι ἡ νίκη τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Εἶναι οἱ ἀγῶνες τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν βαρβάρων λαῶν. Εἶναι οἱ κίνδυνοι ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς, τοὺς πλανεμένους ἐκείνους ἀνθρώπους,

οί όποιοί έπολέμουν τήν όρθήν πίστιν. Είναι αί Οίκουμενικαί Σύνοδοι, διά τών όποίων ή Έκκλησία έδίδαξε μέ ακρίβειαν τί πρέπει νά πιστεώωμεν. Αύτά και άλλα πολλά γεγονότα, μεταξύ τών όποίων και μερικά θλιβερά, όπως τό σχίσμα μεταξύ 'Ανατολικής και Δυτικής Έκκλησίας, πρέπει νά τά γνωρίζωμεν ως χριστιανοί και μέλη τής Έκκλησίας.

Δι' όλα αύτά τά σπουδαία πράγματα θά λάβωμεν πληροφορίας από τήν Καινήν Διαθήκην και ιδίως από τας Πράξεις τών 'Αποστόλων και από διάφορα άλλα βιβλία σχετικά μέ τήν ιστορίαν τής Έκκλησίας, τά όποία έγραψαν διάφοροι χριστιανοί κατά διαφόρους έποχάς.

Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΑΥΤΗΣ

1. Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας

Πῶς παρουσιάζεται εἰς τὴν ἱστορίαν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ μοναδικὸν φαινόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐγένεν ἀνθρώπος ἀφοῦ ἔλαβε σάρκα ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ ἐπίγειος βίος του. Ἐγενήθη ὅταν ἦλθε τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου» μέσα εἰς ἓνα σπήλαιον. Τὴν γέννησίν του ὑμνησεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς στρατιὰ ἀγγέλων καὶ ἐφάνερωσεν αὐτὴν εἰς μερικοὺς ποιμένας, οἱ ὅποιοι ἔμενον εἰς τὸ ὑπαιθρον κατὰ τὴν ἁγίαν ἐκείνην νύκτα καὶ ἐφύλασσαν τὰ ποίμνιά των.

Εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἐκηρύχθη ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς ὡς Υἱὸς του.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ. Ἡ διδασκαλία του ἦτο πρωτάκουστος. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἐχθροὶ του ὠμολόγουν «ὅτι οὐδέποτε ἐλάλησεν ἀνθρώπος, ὡς οὗτος ὁ ἀνθρώπος».

Καὶ δὲν ἐκινῶσε τὸν θαυμασμὸν ὁ Κύριος μόνον μετὰ τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ θαύματά του, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεδείκνυε τὴν θεότητά του. Τίποτε δὲν ἦτο εἰς αὐτὸν ἀδύνατον. Μετὰ ἓνα λόγον, μετὰ μίαν προσευχὴν, μετὰ μίαν χειρονομίαν ἔκαμνε τὰ μεγαλύτερα θαύ-

ματα. Ἐχάριζε τὸ φῶς εἰς τοὺς τυφλοὺς, τὴν υγείαν εἰς τοὺς παραλύτους, τὴν θεραπείαν εἰς τοὺς λεπρούς καὶ εἰς ὄλους γενικῶς τοὺς ἀσθενεῖς, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο μὲ πίστιν καὶ ἐζήτουν τὴν βοήθειάν του. Διήρχετο τὰς ἡμέρας του σκορπίζων εὐεργεσίας καὶ θεραπειῶν κάθε νόσον. Καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον ἐξουσίαζε. Εἰς τὸν λόγον του ὑπήκουον καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. Κατέπαυε τὴν τρικυμίαν, περιεπάτει ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα, ἐπολλαπλασίαζε τοὺς ἄρτους, ἐξεδίωκε τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους. Καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἐκπληκτοὶ ἀπὸ τὰ θαύματά του ὠμολόγουν ὅτι οὐδέποτε εἶδον τοιαῦτα πράγματα.

Ἄλλὰ καὶ ὁ βίος του ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν διδασκαλίαν του. Καμμία ἀμαρτία δὲν τὸν ἐμόλυνεν.

Ἐνεκα ὅμως φθόνου οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων κατεδίκασαν τὸν Κύριον εἰς σταυρικὸν θάνατον μὲ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ρωμαίου ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας Ποντίου Πιλάτου. Τρία δὲ ἔτη ἀπὸ τῆς βαπτίσεώς του καὶ εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν ὁ Σωτὴρ εἰς τὸν Γολγοθᾶν, ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν, εἰς τὸ μέσον δύο κακούργων, παρέδωσε τὸ πνεῦμα του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα του. Διὰ τοῦ θανάτου του συνεφιλίωσε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Θεόν, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ εἶχον ἀποξενωθῆ λόγῳ τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας.

Ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως μέχρι τῆς ἀναλήψεως. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου του ἀνέστη ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν τάφον, ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν θάνατον. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναστάσεώς του παρουσιάζετο εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ καθωδήγει αὐτοὺς εἰς τὸ μέγα ἔργον, τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε ἀναθέσει. Τοὺς ὑπεσχέθη δὲ ὅτι θὰ στείλῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ εἰς τὴν ἀποστολὴν των. Κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν τοὺς ὠδήγησε εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰς τελευταίας συμβουλὰς, τοὺς ἠλόγησε καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς «βλεπόντων αὐτῶν».

2. Ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς

Ἐπιστροφή εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐμμονὴ εἰς τὴν προσευχὴν. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου οἱ ἀπόστολοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ διδάσκαλός των εἶχε συστήσει εἰς αὐτοὺς νὰ παραμείνουν ἐκεῖ μέχρις ὅτου λάβουν τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Διήρχοντο δι' αὐτὸ τὰς ἡμέρας των προσευχόμενοι εἰς τὸ ὑπερῶν γνωστῆς οἰκίας. Ἐκεῖ ἦτο ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἄνδρέας, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ναθαναήλ, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Ἰάκωβος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου, ὁ Θωμᾶς, ὁ Σίμων ὁ ζηλωτῆς καὶ ὁ Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου.

Ἡ ἐκλογή τοῦ Ματθίου. Ἐμενεν ὁμως κενὴ ἡ θέσις τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου. Αὐτὸς ἀπὸ φιλαργυρίαν ἐπρόδωσε τὸν Διδάσκαλον καὶ κατόπιν ἠτοκτόνησε. Εἶχε προφητευθῆ ὁμως ὅτι τὴν θέσιν του θὰ ἐλάμβανεν ἄλλος. Εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας αὐτῆς ὁ ἀπόστολος Πέτρος τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐνῶ οἱ ἕνδεκα ἀπόστολοι καὶ ἑκατὸν εἴκοσι ἄλλοι μαθηταὶ εὐρίσκοντο συγκεντρωμένοι εἰς τὸ εὐρύχωρον ὑπερῶν, ἐσηκώθη καὶ ὠμίλησε πρὸς ὅλους ὡς ἐξῆς :

«Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰς τὸν Ἰούδαν ἔγινε ὅπως ἐπροφητεύθη. Ἄλλ' εἶναι γραμμένον ἀκόμη εἰς τὰς προφητείας, ὅτι τὴν θέσιν του εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον θὰ λάβῃ ἄλλος. Σύμφωνα λοιπὸν μετὰ τὰς προφητείας, πρέπει νὰ γίνῃ ἀπόστολος ἓνας ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐδῶ μαθητάς, ὁ ὁποῖος παρηκολούθησεν ἐξ ἀρχῆς τὸν Κύριον. Ἄνδρες ἀδελφοί, ποῖον κρίνετε κατάλληλον ;».

Ἐσκέφθησαν τότε ὅλοι, ἀπόστολοι καὶ μαθηταί, συνεζήτησαν καὶ εὔρον ὅτι δύο ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶχον περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰ προσόντα διὰ τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Ὁ Ἰουστὸς καὶ ὁ Ματθίας. Ἐκ τῶν δύο αὐτῶν, ἀφοῦ προσηυχήθησαν, ἐξέλεξαν διὰ κλήρου τὸν Ματθίαν, ὁ ὁποῖος καὶ ἐγένετο ὁ δωδέκατος ἀπόστολος.

3. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Ἡ Πεντηκοστή. Δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καὶ πεντήκοντα ἡμέρας ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἐώρταζαν οἱ Ἰουδαῖοι τὴν Πεντηκοστήν. Ἦτο δὲ ἡ Πεντηκοστή μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν Ἰουδαίων. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἐορτὴ τοῦ θερισμοῦ, ἐπειδὴ προσέφερον εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ δεῖξουν τὴν εὐγνωμοσύνην των, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς θυσίας, καὶ δύο ἄρτους, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατασκευασθῆ ἀπὸ νέου ἄλευρον. Ἐπίσης ἡ ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς ὑπεθυμίζεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὴν χορηγήσιν τοῦ νόμου εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, διότι ἐπίστευον ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ συνέβη πεντήκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν των ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον.

Ἡ Πεντηκοστή

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς συνέρρεον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πλήθη Ἰουδαίων προσκυνητῶν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ προσήλυτοι εἰδωλολάτραι. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὴν εὐρύχωρον ὑψηλὴν οἰκίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἠνωμένοι μεταξύ των διὰ τῆς ἀγάπης.

Τὰ θαυμάσια τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐξαφνα κατὰ τὴν ἐνάτην πρωϊνὴν ὥραν ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ οὐρανοῦ μία παράδοξος βοή, ὁμοία πρὸς τὴν πνοὴν ὀρμητικοῦ ἀνέμου, ἣ ὅποια ἐγέμισε τὴν οἰκίαν, ὅπου εὐρίσκοντο οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι μαθηταί. Τὴν ἰδίαν στιγμὴν μαζί μὲ τὸν ἦχον εἶδον οἱ ἀπόστολοι μὲ τὰ μάτια των νὰ διαμοιράζωνται παράδοξοι φλόγες ὁμοιοὶ πρὸς πυρίνας γλώσσας. Αὐταὶ ἐκάθισαν ἐπάνω εἰς ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν ἀποστόλων. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο καταπληκτικόν. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ ἀπόστολοι ἐγέμισαν ἀπὸ Ἁγίου Πνεῦμα καὶ ἤρχισαν νὰ ὀμιλοῦν εἰς ξέναις γλώσσαις, τὰς ὁποίας ποτὲ δὲν εἶχον μάθει.

Ἡ βοή αὐτὴ δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταί, ἀλλὰ ἠκούσθη καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς πόλεως σὰν κάτι τὸ ἰδιαίτερον. Ἐκπληκτοὶ οἱ ἄνθρωποι παρηκολούθουν τὴν ἰσχυρὰν βοὴν καὶ συνεκεντρώθησαν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, εἰς τὴν

ὁποῖαν εἰσῆλθεν ἡ βοή αὐτῆ διὰ νὰ μάθουν τὰ γενόμενα. Καὶ τότε οἱ ἀπόστολοι φωτισμένοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἤρχισαν νὰ διηγού-
νται τὰ παράδοξα γεγονότα εἰς διαφόρους γλώσσας, ἀναλόγως τῶν
ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπηυθύνοντο. Πρὸς τοὺς Ἑλληνας
ὠμίλου τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, πρὸς τοὺς Πέρσας τὴν περσικὴν,
πρὸς τοὺς Ἀραβας τὴν ἀραβικὴν κ.λπ.

Ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆ τῶν ἀποστόλων ἔκαμεν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν
εἰς ὅλους. Κατάπληκτοι δὲ ἡρώτων ὁ ἓνας τὸν ἄλλον : « Δὲν εἶναι ὅλοι
αὐτοὶ Γαλιλαῖοι ; Πῶς ἡμεῖς σήμερον ἀκούομεν αὐτοὺς νὰ ὀμιλοῦν
εἰς τὰς γλώσσας τῆς πατρίδος μας τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ; ». Καὶ προ-
σεπάθουν μὲ τὴν συζήτησιν μεταξύ των νὰ ἐξηγήσουν τὸ φαινό-
μενον αὐτό.

Μερικοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς εὕρισκομένους ἐκεῖ, δὲν ἐδίστασαν νὰ κα-
τηγορήσουν τοὺς ἀποστόλους ὡς μεθυσμένους.

Τότε ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ἀφοῦ ἐστάθη εἰς τόπον κατάλληλον,
ἐξήγησεν ὅτι ἡ μεταβολὴ αὐτῆ ὠφείλετο εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναζω-
ραῖον, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη μὲν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ μὲ τὴν
δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἀνεστήθη.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου συνεκλόνησε τοὺς ἀκροατάς, οἱ ὁποῖοι
ἐσκέφθησαν τὴν ἐνοχὴν των. Μὲ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ἠρώτησαν τὸν
Πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους τί πρέπει νὰ κάμουν διὰ νὰ σω-
θοῦν. Ὁ Πέτρος συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ βα-
πτισθοῦν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτί-
αι των καὶ νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
Καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τρεῖς χιλιάδες ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν.
Αὐτοὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς ἀπετέλεσαν
τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζεται ἡ
ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας.

4. Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν

Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ διὰ τὴν κοινὴν προσευχὴν μετέβαινον εἰς
τὸν ναόν. Πολὺ ἐνωρὶς ὅμως ἐνόησαν, ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος
ἔπαυσε νὰ εἶναι καὶ ναὸς ἰδικός των. Αὐτοὶ εἶχον ἰδιαιτέρας προσευ-
χὰς καὶ ἰδικὰς των τελετάς. Διὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτὰς ἀνάγκας
των ὄρισαν κατ' ἀρχὰς μερικὰς οἰκίας, εἰς τὰς ὁποίας συνεκεντρῶνον-

το. Ἐκεῖ ἐτέλουν τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Εἰς αὐτὸ ἐνεθυμοῦντο τὸν Κύριον, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνεδέοντο ἀκόμη περισσότερο διὰ τῆς μεταλήψεως τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ. Ἦγαπῶντο δὲ ἀναμεταξύ των ὡς ἀδελφοὶ καὶ ἦσαν ὅλοι ἠνωμένοι ὡσάν μία ψυχὴ καὶ μία καρδία. Τὴν ἀγάπην των δὲ ἐξεδήλωνον μὲ ἔργα. Οἱ πλούσιοι διέθετον τὰ ἀγαθὰ των διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν ὄλων. Τὴν περιουσίαν των δὲν τὴν ἔθεώρουν ἰδικήν των. Ἐπίστευον ὅτι αὐτοὶ εἶναι διαχειρισταὶ τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Πολλοὶ μάλιστα ἐπώλουν τὰ κτήματά των καὶ τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα εἰσέπραττον, τὰ παρέδιδον εἰς τοὺς ἀποστόλους, διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς τὸ κοινὸν καλόν.

Συχνὰ δὲ καὶ ἔτρωγον ὅλοι μαζί εἰς κοινὰ δεῖπνα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ πλουσιώτεροι ἔδιδον ἀπὸ τὰ ἰδικὰ των φαγητὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, ποὺ ἐκάθηντο εἰς τὸ ἴδιο τραπέζι, μέσα εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν γεμάτην ἀπὸ χαρὰν καὶ παιδικὴν ἀπλότητα.

Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς ὅλους τὸ παράδειγμα τοῦ Βαρνάβα. Αὐτὸς ἦτο Λευίτης, κατήγετο ἀπὸ τὴν Κύπρον καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν μεγάλην πίστιν του καὶ ἀρετὴν. Διὰ νὰ ἀνακουφισθοῦν οἱ πτωχοὶ ἀδελφοὶ του, ἐπώλησε τὸν ἀγρὸν ποὺ εἶχε, χωρὶς βεβαίως κανεὶς νὰ τὸν ἐξαναγκάσῃ, καὶ τὰ χρήματα ποὺ εἰσέπραξε τὰ παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀποστόλους. Μετ' ὀλίγον καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀδελφοὶ ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά του. Ἔτσι δὲν ὑπῆρχε κανεὶς μεταξὺ αὐτῶν ποὺ νὰ στερῆται τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησιν.

5. Ἄνανίας καὶ Σαπφείρα

Τὸ ψεῦδος τοῦ Ἄνανίου. Ἀντίθετος πρὸς τὴν διαγωγὴν τοῦ Βαρνάβα ἦτο ἡ διαγωγὴ τοῦ Ἄνανίου. Αὐτὸς καὶ ἡ Σαπφείρα, ἡ σύζυγός του, ὅταν εἶδον τὸν Βαρνάβαν καὶ τοὺς ἄλλους πλουσίους χριστιανούς νὰ καταθέτουν εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον τὴν ἀξίαν τῶν ἀγρῶν των, ἠθέλησαν νὰ τοὺς μιμηθοῦν. Κατέλαβεν ὅμως τὴν ψυχὴν των ἡ φιλαργυρία, ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ δολιότης. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπώλησαν τὸν ἀγρὸν των, ὁ Ἄνανίας ἔφερε μερικὰ ἀπὸ τὰ χρήματα ποὺ ἔλαβεν εἰς τοὺς ἀποστόλους. Τὰ ὑπόλοιπα τὰ ἐκράτησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του χωρὶς νὰ σκεφθῆ ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ φανερωθῆ ἡ πρᾶξις του αὐτῆ. Ἄλλὰ ὁ Πέτρος φωτισθεὶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶδε κα-

θαρὰ τὴν ἀπάτην καὶ εἶπε μὲ αὐστηρότητα πρὸς τὸν φιλάργυρον χριστιανόν : « Ἀνανία διατὶ ἀφῆκες τὸν Σατανᾶν νὰ κυριεύσῃ τὴν καρδίαν σου μὲ πονηρὰς σκέψεις μέχρι τοῦ σημείου νὰ ψευστῆς ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ κρατήσῃς κρυφὰ διὰ τὸν ἑαυτόν σου μέρος ἀπὸ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγροῦ ποὺ ἐπώλησες ; Δικαίωμα σου ἦτο νὰ διαθέσῃς τὰ χρήματα ποὺ ἔλαβες ὅπως ἤθελες. Κανεὶς δὲν σὲ ἠνάγκασε νὰ φέρῃς τὸ ἀντίτιμόν του ἐδῶ. Διατὶ δὲν ἔχεις τὴν εὐλικρίνειαν νὰ εἰπῆς πῶς ἔχουν τὰ πράγματα; Δὲν ἐψεύσθης εἰς ἀνθρώπους ἀλλὰ ἐνώπιον Θεοῦ».

Ἡ θεία τιμωρία. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην συνέβη κάτι φοβερόν. Ὁ Ἀνανίας ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ ἐξέπνευσεν. Ἡ παραδειγματικὴ αὐτῆ τιμωρία τοῦ Θεοῦ ἔφερε μέγαν φόβον εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς. Ἐν τῷ μεταξύ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους χριστιανούς παρέλαβον τὸ νεκρὸν σῶμα καὶ τὸ ἔφεραν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου τὸ ἔθαψαν.

Ἐπέρασαν τρεῖς περίπου ὥραι καὶ ἡ Σαπφείρα, ἡ ὁποία δὲν ἐγνώριζε τὸ συμβάν, ἦλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς συνάξεως τῶν χριστιανῶν. Ἐψεύσθη δὲ καὶ αὐτὴ εἰς τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ὅπως ὁ ἄνδρας τῆς. Καὶ ἀμέσως ἔπεσε νεκρὰ κοντὰ εἰς τὰ πόδια τοῦ Πέτρου, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπερνοῦσαν τὴν θύραν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔθαψαν τὸν ἄνδρα τῆς. Οἱ ἴδιοι τὴν παρέλαβον καὶ τὴν ἔθαψαν πλησίον τοῦ ἀνδρός τῆς. Καὶ ἐκυρίευσεν μέγας φόβος ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὅλους ὅσοι τὸ ἤκουσαν.

6. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου

Ἡ θεραπεία τοῦ χωλοῦ. Ὀλίγας ἡμέρας ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιφύτῃσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης μετέβαινον εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Πλησίον τῆς πύλης τοῦ ναοῦ κάποιος ἐπαίτης, χωλὸς ἐκ γενετῆς, ἐζήτησεν ἀπὸ αὐτοὺς ἐλεημοσύνην. « Χρήματα δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω, τοῦ λέγει ὁ Πέτρος ὅ,τι ἔχω αὐτὸ καὶ σοῦ δίδω. Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου σήκω ὄρθιος καὶ περιπάτει». Ὁ χωλὸς ἐθεραπεύθη.

Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν του ἤρχισε νὰ περιπατῆ καὶ μαζί μὲ τοὺς δύο ἀποστόλους εἰσηλθε γεμᾶτος ἀπὸ χαρὰν εἰς τὸν ναόν. Ὁ λαός, μόλις εἶδε τὸν χωλὸν νὰ περιπατῆ, ἐξεπλάγη. Καὶ καθὼς ἐπροχώρει ὁ Πέτρος μὲ τὸν χωλὸν εἰς τὴν στοάν τοῦ Σολομῶντος, ἔτρεξεν ὁ

λαός πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ μάθῃ πῶς ὁ ἐκ γενετῆς χωλὸς ἑθεραπεύθη.

Ὁ Πέτρος ὠμίλησε τότε πρὸς τὸν λαόν καὶ εἶπεν ὅτι αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἠρνήθησαν ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου. «Ἐνθυμείσθε τοὺς εἶπε, ὅτι ὁ Πιλάτος ἠθέλησε νὰ ἀπολύσῃ τὸν Χριστὸν καὶ σεῖς ἐζητήσατε τὸν μὲν Χριστὸν νὰ θανατώσῃ, νὰ ἀπολύσῃ δὲ τὸν Βαραββᾶν, τὸν ληστήν. Ὁ Θεὸς ὁμως ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ μάρτυρες εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἀπόστολοί του. Καὶ μὲ τὴν πίστιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἑθεραπεύσαμεν αὐτόν, τὸν ὁποῖον γνωρίζετε καὶ βλέπετε τώρα ὑγιῆ. Καὶ τώρα, ἀδελφοί, διὰ νὰ διορθωθῇ τὸ κακὸν ποῦ ἐκάματε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας, πρέπει νὰ μετανοήσετε διὰ νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι σας».

Ἡ ὁμιλία αὕτη τοῦ Πέτρου ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν, ὥστε ἐπίστευσαν δύο χιλιάδες ἀκόμη ἄνθρωποι.

Ἡ μαρτυρία τοῦ Πέτρου ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ἐνῶ ὁ Πέτρος ὠμίλει ἀκόμη πρὸς τὸν λαόν, ἐπενέβησαν οἱ Σαδδουκαῖοι. Αὐτοὶ δὲν ἤθελον μὲ κανένα τρόπον νὰ γίνεταί λόγος περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, διότι δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπέρασαν ὀρμητικοὶ διὰ μέσου τοῦ πλήθους μαζί μὲ τοὺς ἱερεῖς τοῦ ναοῦ καὶ ἀφοῦ συνέλαβον τοὺς ἀποστόλους, τοὺς ἔκριψαν εἰς τὴν φυλακὴν.

Κατὰ τὴν πρῶιαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας συνεκεντρώθησαν τὰ μέλη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου. Ἐνώπιον αὐτῶν ἐβεβαίωσεν ὁ ἀπόστολος Πέτρος ὅτι ἡ θεραπεία τοῦ χωλοῦ ἐγίνε διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν. Οἱ σύεδροι ἔμειναν κατάπληκτοι ἐμπρὸς εἰς τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμιν μὲ τὴν ὁποῖαν ὠμίλουν οἱ ἀπόστολοι. Δὲν ἐτιμώρησαν ὁμως αὐτοὺς, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ διαψεύσουν τὸ θαῦμα, ἀφοῦ ἐστέκετο ἐκεῖ πλησίον ὁ εὐγνώμων χωλός, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν παρουσίαν του ἐβεβαίωσεν αὐτό. Δι' αὐτὸ περιωρίσθησαν νὰ τοὺς ἀπαγορεύσουν νὰ διδάσκουν περὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ ὁ Πέτρος τοὺς εἶπεν ὅτι ἔχουν χρέος νὰ ὑπακούσουν εἰς τὸν Θεόν. Ἐκεῖνοι ἀφοῦ ἐπροχώρησαν καὶ εἰς ἀπειλᾶς, τοὺς ἄφησαν ἐλευθέρους.

7. Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς

Ἡ ἐκλογή τῶν ἐπτά διακόνων. Ἐπειδὴ οἱ ἀπόστολοι δὲν ἦτο

δυνατὸν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν διοίκησιν ὄλων, ἐκάλεσαν τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ ἐπρότειναν τὴν ἐκλογήν ἑπτὰ ἐναρέτων ἀνδρῶν. Αὐτοὶ θὰ ἀνελάμβανον τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διανομῆς τῶν βοηθημάτων εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ γενικῶς τὴν φιλανθρωπικὴν κίνησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ πρότασις αὐτὴ τῶν ἀποστόλων ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, οἱ ὅποιοι ἐξέλεξαν τοὺς πρῶτους ἑπτὰ διακόνους, ἐπάνω εἰς τοὺς ὁποίους ἔβαλον τὰς χεῖρας των οἱ ἀπόστολοι καὶ προσηυχήθησαν νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ὁ φωτισμὸς τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Στέφανος ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ Στέφανος εἶχε τὰ πρωτεῖα ὡς πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν. Αὐτὸς μὲ δύναμιν πολλὴν ἐκήρυττε καὶ ἔκαμνε μεγάλα θαύματα. Τότε μερικοὶ Ἰουδαῖοι προερχόμενοι ἀπὸ ξένας χώρας ἐπλησίασαν τὸν Στέφανον διὰ νὰ συζητήσουν μαζί του καὶ κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ, διότι ὠμίλει μὲ σοφίαν καὶ δύναμιν.

Διὰ τοῦτο ἔβαλον ἀνθρώπους καὶ διέδωσαν εἰς ὄλην τὴν Ἱερουσαλήμ ὅτι ὁ Στέφανος εἶπε λόγια βλάσφημα κατὰ τοῦ Μωυσέως καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ λαὸς καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ γραμματεῖς ἐξηγέρθησαν κατὰ τοῦ Στεφάνου. Τὸν συλλαμβάνουν λοιπὸν καὶ τὸν φέρουν εἰς τὸ Συνέδριον. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν οἱ ψευδομάρτυρες τὴν κατηγορίαν καὶ ἔστρεψαν οἱ δικασταὶ τὰ βλέμματά των πρὸς τὸν Στέφανον διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν ἀπολογίαν του, ἐνόμισαν ὅτι βλέπουν τὸ πρόσωπον ἐνὸς ἀγγέλου.

Ὁ νεαρὸς διάκονος τότε ἀντὶ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ δικαστήριον, γίνεται κατήγορος τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἀνθίσταντο εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπως οἱ προπάτορές των.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Στεφάνου. Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς κατηγορίας αὐτῆς καὶ ἐνῶ ἐσυνεχίζετο ὁ λόγος τοῦ Στεφάνου, οἱ Ἰουδαῖοι ὠργίσθησαν ἐναντίον του καὶ ἔτριζον τοὺς ὀδόντας των κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Στέφανος, γεμᾶτος ἀπὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν : « Ἴδου βλέπω τοὺς οὐρανοὺς νὰ εἶναι ἀνοιγμένοι καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ». Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμως, ἀφοῦ ἐφώνησαν μὲ μεγάλην φωνήν, ἔφραξαν τὰ αὐτιά των διὰ νὰ μὴ ἀκούουν τοὺς λόγους τοῦ Στεφάνου καὶ ὤρμησαν ἐναντίον

Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου

του. Τὸν ἔβγαλαν ἔξω ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τοῦ δικαστηρίου καὶ ἀφοῦ ἔφθασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἤρχισαν νὰ τὸν λιθοβολοῦν διὰ νὰ τὸν φονεύσουν. Ἐνῶ δὲ οἱ λίθοι ἐπιπτον ἐναντίον τοῦ Στεφάνου, ἐκεῖνος προσηύχето καὶ ἔλεγε: «Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμα μου». Ἐπειτα ἐγονάτισε καὶ εἶπε μὲ μεγάλην φωνήν, διὰ νὰ ἀκούσουν καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐθорύβουν: «Κύριε, μὴ καταλογίσης εἰς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην». Καὶ αὐτὸ ἀφοῦ εἶπεν, ἐξέπνευσεν.

Μεταξὺ δὲ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν σύμφωνοι διὰ τὸν λιθοβολισμόν του ἦτο καὶ κάποιος νεαρὸς Φαρισαῖος, ὁ Σαῦλος. Εἰς αὐτὸν οἱ ψευδομάρτυρες, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἔρριψαν λίθους κατὰ τοῦ Στε-

φάνου, είχαν αφήσει πρὸς φύλαξιν τὰ ἐνδύματά των διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζονται ἀπὸ αὐτὰ κατὰ τὸν λιθοβολισμόν.

Ὁ Στέφανος εἶναι ὁ πρῶτος μάρτυς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 27ην Δεκεμβρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Βασιλείον διάδημα ἐστέφη σὴ κορυφή, ἐξ ἄθλων ὧν ὑπέμεινας ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, μαρτύρων Πρωτόαθλε Στέφανε. Σὺ γὰρ τὴν Ἰουδαίων ἀπελέγξας μανίαν εἶδες σου τὸν Σωτῆρα τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν. Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει αἰεὶ, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

8. Πρῶτος διωγμὸς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Παλαιστίνην

Ὁ Φίλιππος εἰς τὴν Σαμάρειαν. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἅγιος Στέφανος ἐλιθοβολήθη, ἤρχισεν ἄγριος διωγμὸς ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Τότε πολλοὶ χριστιανοὶ ἐκτὸς τῶν ἀποστόλων ἔφυγαν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, ὅπου ἐκήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιον.

Μεταξὺ τῶν ἐκδιωχθέντων ἦτο καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος. Οὐτος μετέβη εἰς κάποιαν πόλιν τῆς Σαμαρείας καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς κατοικοὺς τῆς πόλεως. Ἐκαμε δὲ καὶ πολλὰ θαύματα ὁ Φίλιππος ἐκεῖ. Δι' αὐτὸ πολλοὶ ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν. Ἡ μεταβολὴ αὐτῆ τοῦ λαοῦ ἔφερε μεγάλην χαράν.

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Σαμάρειαν. Ὅταν οἱ ἀπόστολοι, οἱ ὅποιοι παρέμενον ἀκόμη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔμαθον ὅτι οἱ Σαμαρεῖται ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἔστειλαν ἐκεῖ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην, διὰ νὰ ἐνισχύσουν τοὺς νεοφωτίστους. Οἱ δύο αὐτοὶ ἀπόστολοι, ἀφοῦ μετέβησαν εἰς τὴν Σαμάρειαν, προσηυχήθησαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ στείλῃ καὶ εἰς τοὺς Σαμαρεῖτας, οἱ ὅποιοι ἐβαπτίσθησαν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ πράγματι· μόλις οἱ ἀπόστολοι ἔθετον τὰς χεῖρας των ἐπάνω εἰς τοὺς νεοφωτίστους, ἀμέσως ἤρχετο εἰς αὐτοὺς ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ νὰ ἐνισχυθοῦν εἰς τὴν νέαν ζωὴν.

Ἀφοῦ δὲ ἔμειναν μερικὰς ἡμέρας εἰς τὴν Σαμάρειαν οἱ δύο ἀπόστολοι χάριν τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπανῆλθον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα δοξάζοντες τὸν Θεὸν δι' ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα.

9. Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Αἰθίοψ

Συνάντησις Φιλίππου καὶ Αἰθίοπος. Τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἕνας ἄγγελος ἐφάνη εἰς τὸν Φίλιππον καὶ τοῦ εἶπε : « Ἄφησε τὴν Σαμαρείαν καὶ βάδισε εἰς τὸν δρόμον ποὺ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Γάζαν ». Ὁ Φίλιππος ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπροχώρει ἐπὶ ὥραν πολλὴν εἰς τὴν ἔρημον αὐτὴν ὁδόν. Ἐξαφνα συνήντησε ἐκεῖ ἕναν ἐπίσημον Αἰθίοπα, τὸν ὑπουργὸν τῆς βασιλείας τῆς Αἰθιοπίας, ὁ ὁποῖος εἶχε ἔλθει νὰ λατρεύσῃ τὸν Θεὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐπέστρεφε καθήμενος ἐπάνω εἰς τὴν ἄμαξάν του καὶ ἀνεγίνωσκεν ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἡσαίου μίαν προφητείαν περὶ τοῦ Μεσσίου, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶπε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸν Φίλιππον : « Πλησίασε τὴν ἄμαξαν ». Καὶ ὁ Φίλιππος ἐπλησίασε καὶ ἤκουσε τὸν Αἰθίοπα νὰ διαβάζῃ. Ἠρώτησε τότε ὁ Φίλιππος μὲ θάρρος : « Γνωρίζεις τί σημαίνουν αὐτά, τὰ ὁποῖα ἀναγιγνώσκεις ; ».

« Πῶς εἶναι δυνατόν αὐτὸ νὰ γίνῃ, ἀπαντᾷ ὁ Αἰθίοψ, ἂν δὲν εὐρεθῇ ἄνθρωπος νὰ μὲ καθοδηγήσῃ ; ». Παρεκάλεσε δὲ τὸν Φίλιππον, νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἄμαξάν του καὶ νὰ καθίσῃ πλησίον του.

Ὁ Φίλιππος κατηχεῖ καὶ βαπτίζει τὸν Αἰθίοπα. Ὁ Φίλιππος ἀνέβη καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἐδίδασκεν αὐτὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἄμαξα ἐπροχώρει. Ὅταν δὲ ἔφθασεν εἰς μέρος, ὅπου ὑπῆρχε κάποια πηγὴ ὕδατος, ὁ ἐπίσημος ξένος, τὸν ὁποῖον ἐν τῷ μεταξύ εἶχε κατηχήσει ὁ Φίλιππος, ἐρωτᾷ : « Ἴδου ὕδωρ, τί μὲ ἐμποδίζει νὰ βαπτισθῶ ; ».

« Ἀπολύτως τίποτε λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Φίλιππος. Φθάνει νὰ πιστεύσῃς μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν ».

« Πιστεύω, ἀπαντᾷ ὁ Αἰθίοψ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ » καὶ διέταξε νὰ σταθῇ ἡ ἄμαξα.

Εἰς τὸ ἐρημικὸν ἐκεῖνο μέρος ἔγινε τὸ ἅγιον βάπτισμα. Ὁ Αἰθίοψ ἐβαπτίσθη εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἔγινε αὐτὸς ὁ πρῶτος χριστιανὸς ἀπὸ τὴν χώραν ἐκείνην.

Μετὰ τὸ βάπτισμα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐσήκωσε τὸν Φίλιππον καὶ τὸν μετέφερε εἰς κάποιον ἄλλην παράλιον πόλιν, τὴν Ἄζωτον, ὅπου ἐξηκολούθησε τὴν περιοδείαν του κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον. Ὁ Αἰθίοψ τότε ἀνέβη εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ ἐξηκολούθησε μὲ χαρὰν μεγάλην τὸ ταξιδίον του πρὸς τὴν χώραν του.

ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

10. Ὁ διώκτης Σαούλ

Καταγωγή, ἀνατροφή καὶ ἐπάγγελμα τοῦ Παύλου. Ἐνῶ ὁ Φίλιππος κατέβαλλε μεγάλας προσπάθειάς διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ Σαούλ ἐκινεῖτο διὰ νὰ καταπνίξῃ τὸν Χριστιανισμόν.

Οὗτος ἦτο Ἰουδαῖος ἀπὸ τὴν φυλὴν Βενιαμὶν καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν Φαρισαίων. Ἐπειδὴ ἐγεννήθη εἰς τὴν Ταρσὸν τῆς Κιλικίας ἦτο ῥωμαῖος πολίτης, ὅπως καὶ ὁ πατὴρ του, πρὸνόμιον τὸ ὅποιον τοῦ ἐχρησίμευσε κατόπιν εἰς πολλὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἶχε δύο ὀνόματα: τὸ ἑβραϊκὸν Σαούλ καὶ τὸ ὄνομα Σαῦλος καὶ κατόπιν Παῦλος, τὸ ὅποιον ἦτο παρωνύμιον τοῦ ἑβραϊκοῦ Σαούλ μετ' ἑλληνικὴν κατάληξιν.

Τὸν καιρὸν ποῦ ἐγεννήθη ὁ Παῦλος, ἡ Ταρσὸς εἶχεν ἀποκτήσει φήμην μεταξὺ τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιακῶν κέντρων τῆς Ἀσίας. Τὸ ἐμπόριόν της εὕρισκετο εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν. Καὶ μαζὶ μετ' αὐτὸ ἐμπόριον εὕρισκοντο εἰς ἀκμὴν αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα, ὅπως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ Σαούλ ὅμως ἀνετράφη σύμφωνα μετ' αὐτὴν αὐστηρὰν Ἰουδαϊκὴν παράδοσιν μεταξὺ τῶν ὁμοθησκῶν του, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν μίαν ἰδιαιτέραν κοινωνίαν μέσα εἰς τὴν πόλιν τῆς Ταρσοῦ.

Κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν μετέβη ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖ ἐμορφώθη πλησίον τοῦ Γαμαλιήλ, ὁ ὅποιος ἀνῆκεν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μεγάλων σοφῶν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Εἰς τὴν σχολὴν του

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος

ὁ Σαοῦλ ἐδιδάχθη μὲ κάθε λεπτομέρειαν τὴν διδασχὴν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐκφράζεται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην.

Σύμφωνα μὲ τὴν συνήθειαν, ἡ ὁποία ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων νὰ γνωρίζουν κάποιον ἐπάγγελμα καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἱ ὁποῖοι ἐπεδίδοντο εἰς σπουδὰς, εἶχε μάθει ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ταρσὸν τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, δηλαδὴ τοῦ σκηνορράφου. Κατεσκεύαζε ἀπὸ δέρμα καὶ λινὰ ὑφάσματα μι-

κροτέρας σκηνάς, ὥστε νὰ δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ πρὸς συντήρησιν μόνος του.

Ὁ Παῦλος ἐχθρὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπειτα ἀπὸ δέκα περίπου ἔτη σπουδῶν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ Παῦλος ἐγύρισε ὀπίσω. Δὲν γνωρίζομεν ποῦ ἀκριβῶς μετέβη. Πιθανῶς εἰς τὴν Ταρσόν. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε συμβῆ τὸ πιὸ μεγάλο γεγονός ἀπὸ ὅλα ὅσα εἶχον γίνεαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου : ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ. Ἐμεσολάβησαν καὶ μερικὰ ἀκόμη ἔτη διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Στεφάνου, ὁ ὁποῖος ἦτο τὸ σύνθημα διωγμοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν διωγμὸν αὐτὸν ἐπρωτοστάτησεν ὁ Παῦλος. Εἰσῆρχετο, σύμφωνα μὲ τὰς πληροφορίας ποῦ ἐλάμβανε, εἰς τὰς οἰκίας τῶν χριστιανῶν καὶ ἀφοῦ ἔσυρε διὰ τῆς βίας ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἀδυνάτους, παρέδιδεν αὐτοὺς εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς ἀρχάς, διὰ νὰ τοὺς κλείσουν εἰς τὴν φυλακὴν. Τὸ ὄνομά του εἶχε καταστήσει φόβος καὶ τρόμος τῶν χριστιανῶν.

11. Ὁ Παῦλος γίνεται χριστιανὸς

Τὸ ὄραμα τῆς Δαμασκοῦ. Ἀφοῦ ὁ Σαοῦλ ἐδίωξε τοὺς πιστοὺς

τῆς νέας θρησκείας εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἠθέλησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν δρᾶσιν του καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτήν. Διὰ τοῦτο ἐζήτησε καὶ ἔλαβε ἐπιστολὰς ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς πρὸς τὰς συναγωγὰς τῆς Δαμασκοῦ, διὰ νὰ τὸν διευκολύνουν εἰς τὸν διωγμὸν τῶν χριστιανῶν, πού ἦσαν ἐκεῖ.

Ἔτσι ἓνα πρωί, ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς καλὰ ὀπλισμένης ομάδος, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὑστερα ἀπὸ μίαν ἔξαντλητικὴν πορείαν εἰς ἐρήμους καὶ πυρπολημένους ἀπὸ τὸν ἥλιον δρόμους, ὁ Σαοὺλ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Δαμασκόν, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς ἀνδρας τῆς συνοδείας, τοὺς ὁποίους εἶχε δώσει εἰς αὐτὸν τὸ Συνέδριον. Καὶ ἐνῶ ἐβάδιζε μὲ ἀίσθήματα ἀπειλῆς καὶ φόβου κατὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ἔξαφνα ἔλαμψεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἓνα ἐκτυφλωτικὸν φῶς, τὸ ὁποῖον τὸν ἐτύλιξε καὶ τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς. Καὶ ἤκουσε μίαν φωνὴν νὰ τοῦ λέγῃ : «Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις ; Εἶναι σκληρὸν διὰ σέ νὰ λακτίζῃς πρὸς τὰ καρφιά».

«Ποῖος εἶσαι Κύριε ; » ἠρώτησεν ἔντρομος ὁ Σαοὺλ.

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον σὺ καταδιώκεις» ἦτο ἡ ἀπάντησις.

Κατατρομαγμένος καὶ τρέμων ὁ Σαοὺλ ἐφέλισε : «Κύριε, τί θέλεις νὰ κάμω ; ».

Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησε : «Σήκω καὶ πήγαινε εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκεῖ θὰ μάθῃς τί πρέπει νὰ κάμῃς».

Τὸ ἐκτυφλωτικὸν φῶς εἶχε διαδεχθῆ ἀπόλυτον σκότος. Ὁ Σαοὺλ εἶχε ἀνοικτὰ τὰ μάτια του ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε τίποτε.

Ὁ τυφλὸς Σαοὺλ ὠδηγήθη ἀπὸ τοὺς συνοδοὺς του εἰς κάποιον Ἰούδαν πού κατώκει εἰς τὴν «εὐθεῖαν ὁδόν», εἰς τὸν δρόμον πού διασχίζει ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς ὅλον τὸ μῆκος τῆς τὴν Δαμασκόν. Ἐκεῖ ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας χωρὶς νὰ φάῃ, χωρὶς νὰ πιῇ, μὲ τὰ μάτια εἰς τὸ σκοτάδι, σκεπτόμενος τοὺς διωγμοὺς καὶ τὴν συμπεριφορὰν, τὴν ὁποίαν ἔδειξε πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Καὶ περιμένει τώρα μετανοημένος δι' ὅσα κακὰ εἶχε κάμει, διὰ νὰ τοῦ φανερωθῇ τὸ θέλημα Ἐκείνου πού τὸν κρατεῖ αἰχμάλωτον κοντὰ του.

Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Δαμασκόν. Καὶ ἡ φωνὴ ἀκούεται ἐκ νέου. Τὴν τρίτην ἡμέραν ὁ Θεὸς παρουσιάσθη εἰς τὸν Ἀνανίαν, ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον σημαίνοντα πρόσωπα τῆς ἐκεῖ χριστιανικῆς κοινότητος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν : «Σήκω καὶ πήγαινε εἰς τὴν ὁδόν, ἣ ὁποία λέγεται εὐθεῖα καὶ ζήτησε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰούδα τὸν Παῦλον ἀπὸ τὴν Ταρσόν».

Ὁ Παῦλος ὁδηγεῖται εἰς Δαμασκόν

Ὁ Κύριος ὁμιλεῖ εἰς τὸν Ἄνανιαν

Ὁ καλὸς ἐκεῖνος χριστιανὸς ἀκούει τὸ ὄνομα καὶ αἰσθάνεται τὸν τρόπον. «Κύριε, ἀπαντᾷ, ἔχω ἀκούσει ἀπὸ πολλοῦ διὰ τὸν ἀνθρωπὸν αὐτόν, ὅτι ἔκαμε πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῶν Ἱεροσολύμων».

Ὁ Κύριος ὁμως τὸν καθησυχάζει. «Πήγαινε χωρὶς κανένα φόβον, διότι τὸν ἐξέλεξα ἐγώ, διὰ νὰ διαδώσῃ τὸ ὄνομά μου ἐν ὧν ἔθνεσιν καὶ βασιλείων».

Ὁ Ἄνανιαν δὲν διστάζει πλέον. Φθάνει εἰς τὸ σημεῖον τοῦ μεγάλου δρόμου πού τοῦ εἶχεν ὑποδειχθῆ, εὕρισκε τὸν Σαοὺλ βυθισμένον εἰς τὸ σκότος καὶ τοῦ λέγει:

«Ἀδελφέ μου Σαοὺλ, ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἐφανερώθη εἰς σέ, ὅταν ἤρχεσο ἐδῶ, με ἔστειλε διὰ νὰ ἀποκτήσῃς πάλιν τὸ φῶς σου καὶ νὰ φωτισθῆς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα». Καὶ καθὼς ἔθεσεν εἰς αὐτόν τὰ χέρια του ἔπεσαν ἀπὸ τὰ μάτια του κάτι ὡσάν λέπια καὶ εἶδεν ἀμέσως καὶ ἀφοῦ ἐσηκώθη ἐβαπτίσθη.

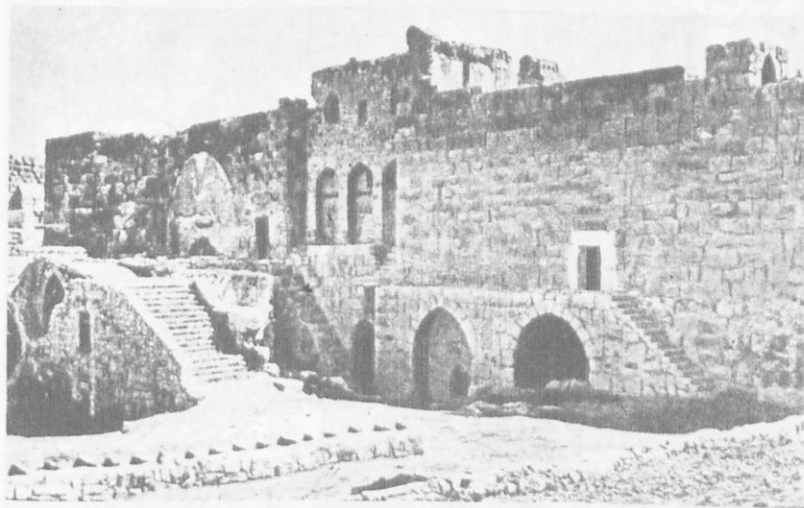
Ἀφοῦ δὲ ἔμεινεν εἰς τὴν Δαμασκὸν ὀλίγον χρόνον, ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἀραβίας. Ἠναγκάσθη νὰ μεταβῆ ἐκεῖ διὰ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν νέαν ἀλήθειαν πού τοῦ ἐφανερώθη.

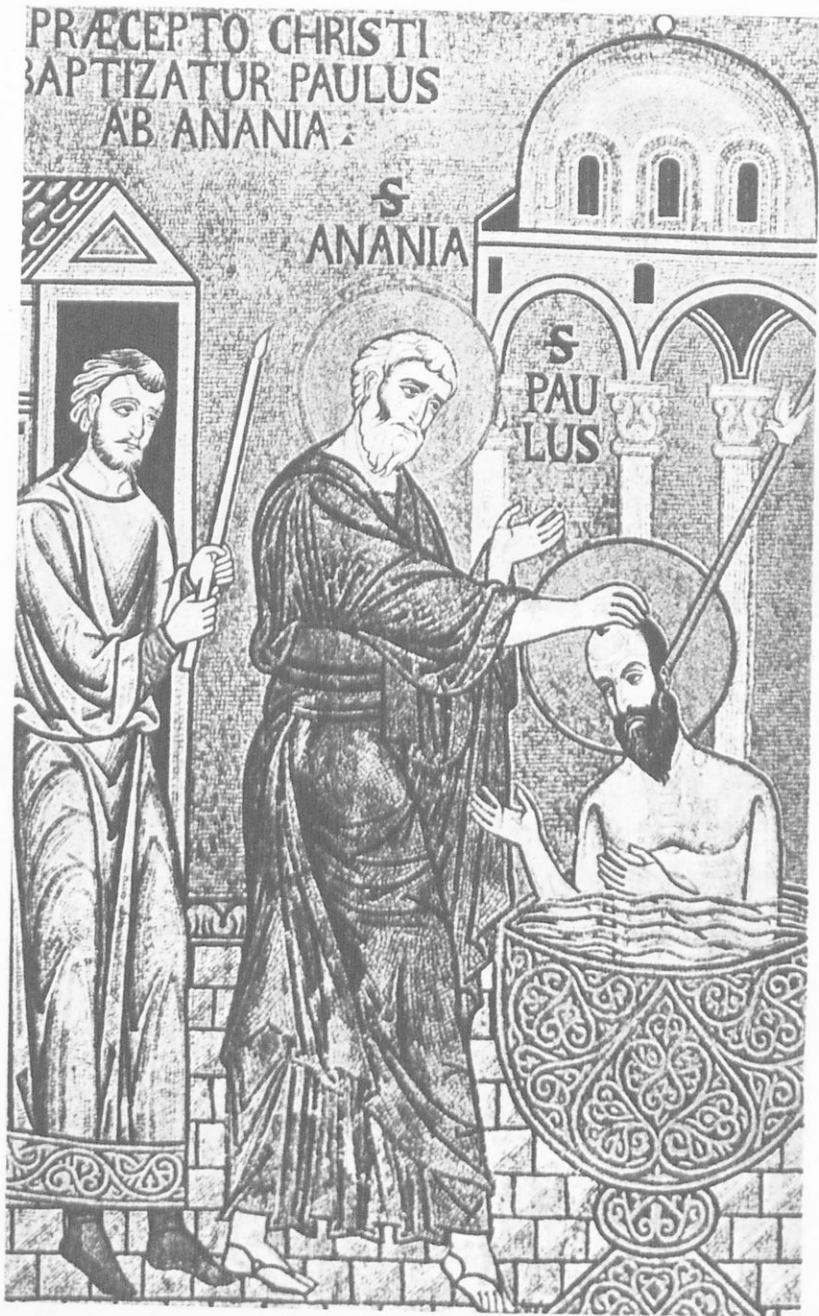
Τὸ κήρυγμα τοῦ νέου ἀποστόλου εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἡ φυγὴ τοῦ ἀπ' ἐκεῖ. Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Δαμασκὸν παρουσιάσθη εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἐκήρυττε τὸν Χριστὸν μετὸς τὴν θέρμην καὶ δύναμιν, ὥστε ἔφερον εἰς δύσκολον θέσιν τοὺς ἀντιπάλους του. Ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν στήνουν ἐνέδραν ἐναντίον του διὰ νὰ τὸν ἐξοντώσουν. Αἱ πύλαι τῆς πόλεως φρουροῦνται ἡμέραν καὶ νύκτα διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ ὁ Σαοὺλ νὰ δραπετεύσῃ. Σώζεται ὁμως χάριν ἐνὸς τεχνάσματος. Οἱ χριστιαν

Ὁ Ἄνανίας ἀποκαθιστᾷ τὴν ὄρασιν τοῦ Παύλου

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου τῆς Δαμασκοῦ

Ἡ βάπτισις τοῦ ἀποστόλου Παύλου ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου

Ἡ ἔρημος τῆς Ἀραβίας, ὅπου ἀπεσῦρθη ὁ Παῦλος

νοὶ τῆς Δαμασκοῦ μίαν νύκτα ὠδήγησαν τὸν νέον ἀπόστολον εἰς τὴν οἰκίαν κάποιου χριστιανοῦ, ποῦ ἦτο κτισμένη ἐπὶ τοῦ τείχους. Ἐκεί με ἓνα καλάθι κατεβίβασαν αὐτὸν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὸν ἀφήκαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐτσι ἀρχίζει ὁ ἀπόστολος τὸ μέγα ἀποστολικὸν ἔργον του.

12. Ὁ Παῦλος εἰς Ταρσὸν καὶ Ἀντιόχειαν

Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Μετὰ τὴν φυγὴν του ἀπὸ τὴν Δαμασκὸν ὁ Παῦλος μετέβη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ νὰ σχετισθῇ με τοὺς χριστιανούς καὶ μάλιστα με τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων τὸν Πέτρον. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, οἱ ὅποιοι τὸν εἶχαν γνωρίσει ὡς διώκτην, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμπιστευθοῦν εἰς τὸν ζῆλον του.

Ἡ ἐγγύησις ὁμως τοῦ Βαρνάβα ὑπῆρξε ἀρκετὴ διὰ νὰ ἐξαλειφθοῦν αἱ πρῶται δυσπιστίαι. Ἡ συνάντησις με τὸν Πέτρον ἦτο ἀποφασιστικὴ. Οἱ χριστιανοὶ ἐχάρησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν ὅταν ἔμαθαν τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπιστροφῆς του.

Ἄλλ' ὅπως εἰς τὴν Δαμασκὸν ἔτσι καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ φα-
νατισμένοι Ἰουδαῖοι ἤθελαν νὰ τὸν θανατώσουν.

Ἀφοῦ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν ἀπόπειραν δολοφονίας του,
ἐγκατέλειπε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέτειράν του.
Ἐκεῖ παρέμεινε μερικά ἔτη. Καὶ μίαν ἡμέραν ὁ παλαιὸς του φίλος, ὁ
Βαρνάβας, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν προσκαλεῖ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν.

Ὁ Παῦλος εἰς Ἀντιόχειαν. Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν εἶχε δημιουργηθῆ
μία χριστιανικὴ κοινότης, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ προσηλύ-
τους ἔθνικους εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἱερουσαλήμ ἔστειλαν τὸν Βαρνάβαν ὡς ἐκπρόσωπόν των εἰς τὴν
Ἀντιόχειαν. Ὁ Βαρνάβας ὅταν εἶδε τὴν θαυμαστὴν πρόοδον τοῦ Εὐαγ-
γελίου ἐχάρη πολὺ. Ἐπειδὴ ὁμως ἐπρόκειτο διὰ κάτι τὸ ἐντελῶς νέον,
ἐχρειάζετο μεγαλυτέραν βοήθειαν. Ὁ καταλληλότερος ἄνθρωπος διὰ
τὸ ἔργον αὐτὸ ἦτο ὁ Σαούλ, ἐξ αἰτίας τῆς διπλῆς του καταγωγῆς, τοῦ
Ἑβραίου καὶ τοῦ Ρωμαίου πολίτου. Ἐδέχθη ὁ Παῦλος τὴν πρόσκλησιν.

Ἡ Ἀντιόχεια, ὅπου ὁ Παῦλος ἔφθασε τὸ 43 μ.Χ., ἦτο τότε ἡ
σημαντικωτέρα πόλις τῆς Συρίας, ἡ τρίτη πόλις τῆς ρωμαϊκῆς αὐ-
τοκρατορίας ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ρώμην καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἕνας
πολὺ μακρὺς δρόμος τὴν διέσχισε ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν πρὸς τὴν
Δύσιν. Πολύτιμα οἰκοδομήματα ὑψώνοντο εἰς τὴν πόλιν, στολισμέ-
να μὲ ἀριστουργήματα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Σημαντικὸν ἐμπορικὸν
κέντρον ἡ Ἀντιόχεια, ἦτο ἐπίσης καὶ ἡ πόλις τῶν διασκεδάσεων.

Τὸ ὄνομα «χριστιανοί». Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, πολιτεῖαν ποτισμέ-
νην ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἀρχίζει ὁ Παῦλος τὴν ἀποστολήν του.
Ἐπὶ ἓνα ἔτος συνεχῶς εἰργάσθη ἐκεῖ μὲ τὸν Βαρνάβαν καὶ ἕκαμαν χρι-
στιανούς πάρα πολλούς. Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν διὰ πρώτην φοράν οἱ
ὄπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον κανένα ἰδιαιτέρον ὄνομα,
ἤρχισαν νὰ καλοῦνται «χριστιανοί», ὀνομασία διὰ τὴν ὁποίαν ὑπε-
ρφανεύεται ἡ Ἐκκλησία.

13. Πρώτη περιοδεία τοῦ Παύλου

Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Κύπρον. Ἡ πρώτη ἀποστολικὴ περιοδεία
ἔγινε τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 45 μ.Χ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὀρίζει τὴν
κατεύθυνσιν. Ἡ χριστιανικὴ κοινότης τῆς Ἀντιοχείας εἶναι συγκεν-
τρωμένη εἰς προσευχήν. Ἐξαφνα μία μυστηριώδης φωνὴ ἀντηχεῖ

ἀνάμεσα εἰς τοὺς πιστοὺς. Ἡ φωνὴ ἔλεγε νὰ ἐκλέξουν τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον καὶ νὰ τοὺς στείλουν διὰ νὰ κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ Ἔθνη.

Εἰς τὴν φωνὴν αὐτὴν ἀναγνωρίζουν οἱ χριστιανοὶ τὴν θέλησιν τοῦ Πνεύματος. Ὑστερα ἀπὸ νηστείας καὶ προσευχάς, ἐπιθέτουν οἱ προϊστάμενοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας τὰς χεῖρας των εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν δύο ἐκλεκτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς τελετῆς. Εἰς τὴν ἀποστολὴν προσετέθη καὶ ὁ Μάρκος, ὁ κατόπιον εὐαγγελιστῆς, ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα.

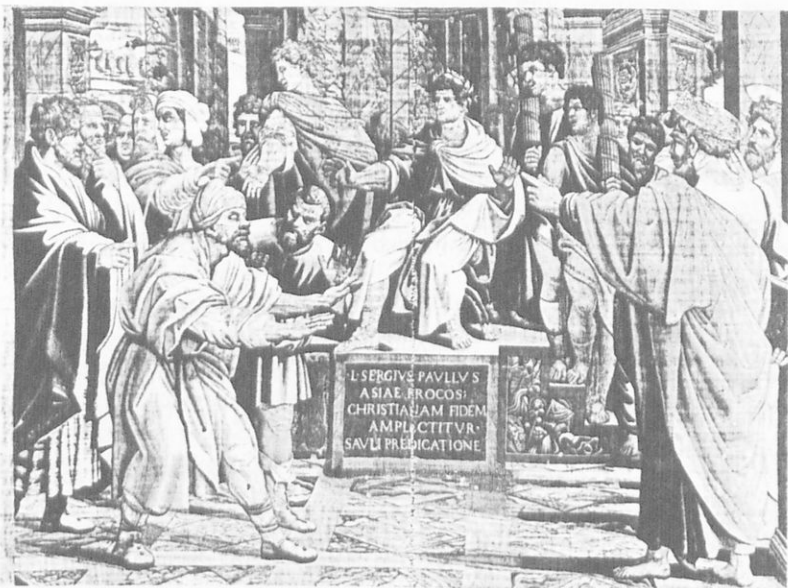
Ἡ ἀναχώρησις γίνεται ἀπὸ τὴν Σελεύκειαν, τὸ ἐπίνειον τῆς Ἀντιοχείας, ὅπου κατήλθον. Τὸ πλοῖον κατευθύνεται πρὸς τὴν Κύπρον. Ἀπεβιβάσθησαν πρῶτον εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ ἔπειτα κατέληξαν εἰς τὴν πόλιν Πάφον, ὅπου ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου, τοῦ Σεργίου Παύλου.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διοικητοῦ αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε μαζί του ἓνα μάγον ψευδοπροφήτην, Ἰουδαῖον, ποὺ ἐλέγετο Βαρισοῦς, συνέβη τὸ ἔξης γεγονός, ὅταν ἐκλήθη ἐκεῖ ὁ Παῦλος. Ὁ μάγος, ἀνήσυχος διὰ τὴν ἐντύπωσιν ποὺ προεκάλεσαν εἰς τὸν Σέργιον τὰ λόγια τοῦ Παύλου, καὶ φοβούμενος μήπως χάσῃ τὴν θέσιν πλησίον του, προσεπάθησε μὲ διαφόρους ἀπάτας νὰ διαστρέψῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τὴν πίστιν. Τότε ὁ Παῦλος φωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀφοῦ ἐκύτταξε τὸν μάγον τοῦ εἶπε : «Υἱὲ διαβόλου, ποὺ εἶσαι γεμᾶτος ἀπὸ κάθε δόλον καὶ ἀπὸ κάθε πονηρίαν, ἔχθρὲ τῆς δικαιοσύνης, δὲν θὰ παύσῃς νὰ διαστρέφῃς τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου ; Καὶ ἀφοῦ εἶσαι τοιοῦτος, ἴδου τώρα ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου θὰ πέσῃ ἐναντίον σου καὶ θὰ εἶσαι τυφλὸς μέχρι ὠρισμένου καιροῦ».

Καὶ ἀμέσως σκότος ἐσκέπασε τὰ μάτια τοῦ μάγου καὶ περιφερόμενος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐζήτηε ἀνθρώπους νὰ τὸν καθοδηγήσουν. Ὅταν εἶδε τὸ γεγονός αὐτὸ ὁ ἀνθύπατος ἐπίστευσεν.

Ἀπὸ τότε ὁ Σαῦλος ἔλαβεν ὡς μόνιμον τὸ ὄνομα Παῦλος.

Εἰς Πισιδίαν, Ἰκόνιον, Λύστρα καὶ Δέρβην. Ἀπὸ τὴν Πάφον οἱ τρεῖς ἀπόστολοι ἐπιβιβάζονται εἰς ἓνα πλοῖον, ποὺ κατευθύνεται εἰς τὴν Παμφυλίαν, τὴν νότιον ἀκτὴν τῆς σημερινῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας καὶ φθάνουν εἰς τὸ λιμάνι τῆς Πέργης. Ἀπὸ ἐδῶ ὁ Μάρκος δὲν ἀκολουθεῖ τοὺς συντρόφους του καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ.

‘Ο προσηλυτισμός του άνθυπάτου

‘Ο Παῦλος καί ὁ Βαρνάβας συνεχίζουν μόνοι των τήν περιοδείαν. Ἐπειτα ἀπό κοπιαστικήν πορείαν πολλῶν ἡμερῶν εἰς δρόμον ἀνηφορικόν φθάνουν εἰς τήν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, ἔπειτα εἰς τὸ Ἰκόνιον, τὰ Λύστρα καί τήν Δέρβην.

Εἰς τὰ Λύστρα συνέβη τὸ ἑξῆς ἐπεισόδιον : ‘Ο Παῦλος ὁμιλεῖ διὰ τὸν Ἰησοῦν ἔξω τῶν πυλώνων, ἴσως τοῦ ναοῦ τοῦ Διός. Ἐξαφνα τὸ βλέμμα του σταματᾷ εἰς δύο ὀφθαλμούς πού τὸν παρατηροῦν μὲ ἐπιμονήν. Εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ ἑνὸς χωλοῦ ἐκ γενετῆς. Εἰς τὸ βλέμμα τοῦ παραμορφωμένου ἐκείνου ἀνθρώπου ὁ Παῦλος διακρίνει τὴν ἐλπίδα, τὴν ὁποίαν ὁ ἀπόστολος δὲν δύναται νὰ διαφεύσῃ. Διακόπτει ἔξαφνα τὴν ὁμιλίαν του καὶ ἀπευθύνεται εἰς αὐτὸν μὲ δυνατὴν φωνήν : «Σήκω ὄρθιος εἰς τὰ πόδια σου». Καὶ ἐκεῖνος σηκώνεται ὄρθιος καὶ ἀρχίζει νὰ περιπατῇ. Οἱ παριστάμενοι φωνάζουν εἰς τὴν γλῶσσαν των : «Οἱ θεοὶ ἔγιναν ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατέβησαν εἰς ἡμᾶς». Καὶ ὀνομάζουν τὸν Βαρνάβαν Δία καὶ τὸν Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ὠμίλει. ‘Ο ἱερεὺς τοῦ ναοῦ τοῦ Διός, πού εὑρίσκεται εἰς τὴν εἰ-

Ἡ θυσία εἰς τὰ Λύστρα

σοδον τῆς πόλεως, ὁδηγεῖ τὰ στεφανωμένα βόδια εἰς τὸν Παῦλον καὶ εἰς τὸν Βαρνάβαν, διὰ νὰ τὰ προσφέρῃ θυσίαν. Τὸν ἀκολουθεῖ ὅλο- κληρος ὁ λαός. Καθὼς εἶδον τὴν πομπὴν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας, ἀφοῦ ἔσχισαν τὰ ἐνδύματά των, ὤρμησαν εἰς τὸ μέσον τοῦ λαοῦ καὶ ἐφώνησαν : « Ἄνθρωποι, τί εἶναι αὐτὰ ποὺ κάνετε ; Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι, ὅπως σεῖς ». Μὲ μέγαν κόπον ἐσταμάτησαν τὴν θυσίαν.

Οἱ κάτοικοι τῶν Λύστρων ἀντελήφθησαν τὸ σφάλμα των. Ἐρεθι- σμένοι δὲ καὶ ἀπὸ τὰς ἐναντίον τῶν ἀποστόλων κατηγορίας τῶν Ἰου- δαίων, οἱ ὅποιοι ἔφθασαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, ἐλιθοβόλησαν τὸν Παῦλον. Κατόπιν ἔσυραν αὐτόν, καθὼς ἦτο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀναίσθη-

τος, έξω από τήν πόλιν, διότι ένόμισαν ότι είχεν άποθάνει, μέ σκοπόν νά άποκρύψουν από τās άρχάς τó έγκλημά των. "Όταν δέ τόν περιεκύκλωσαν οί μαθηταί διά νά τόν κηδεύσουν, ό Παύλος διά θείας έπεμβάσεως έσηκώθη ύγιής.

Ή Δέρβη, εις τήν όποίαν κατόπιν έφθασαν, ήτο τó τέρμα τής άποστολικής περιοδείας των. Κατά τήν έπιστροφήν έπέρασαν από τά ίδια μέρη, από τά όποια προηγουμένως είχον διέλθει, κατέβηκαν εις τήν Άττάλειαν, παράλιον πόλιν, και από εκεί μέ πλοίον έπανήλθον εις τήν Άντιόχειαν, έπειτα από μίαν άπουσίαν τεσσάρων έτών.

Ή πρώτη σύνοδος τών άποστόλων. Εις τήν Άντιόχειαν ό Παύλος μέ τόν Βαρνάβαν εκάλεσαν όλους τούς χριστιανούς και διηγήθησαν εις αυτούς όσα εκαμεν ό Θεός εις τούς ειδωλολάτρας.

Τότε μερικοί χριστιανοί έξ Ίουδαίων, οί όποιοί ήλθον από τήν Ίερουσαλήμ, ήρχισαν νά κατηγοροῦν τούς έξ έθνικῶν χριστιανούς. Έλεγον εις αυτούς ότι μέ μόνον τó βάπτισμα δέν είναι δυνατόν νά σωθοῦν. Πρέπει προηγουμένως νά ύποβληθοῦν και εις τούς τύπους τής Ίουδαϊκής θρησκείας (περιτομήν κ.λπ.).

Αί διδασκαλία αύται είχον θορυβήσει τήν χριστιανικήν κοινότητα τής Άντιοχείας, τής όποιās τά μέλη άπετελοῦντο κατά μέγα μέρος από έθνικούς. Διά νά δοθῆ τέλος εις τās άμφιβολίας άπεφασίσθη από τήν Έκκλησίαν τής Άντιοχείας νά μεταβοῦν ό Παύλος και ό Βαρνάβας εις τά Ίεροσόλυμα διά νά συζητήσουν αύτά. Είμαι ή πρώτη Σύνοδος τών Άποστόλων, ή όποία έγινε τó έτος 50 μ.Χ. περίπου.

Εις τήν σύνοδον έλαβον μέρος όλοι οί άπόστολοι, ό Παύλος και οί αντιπρόσωποι τής Έκκλησίας τής Άντιοχείας, οί πρεσβύτεροι και όλοι οί χριστιανοί τών Ίεροσολύμων. Έκει συνεζητήθησαν λεπτομερῶς όλα τά γεγονότα σχετικά μέ τήν έπιστροφήν τών ειδωλολατρῶν. Καί έλήφθη άπόφασις νά μή φέρη εις τó έξῆς κανεις δυσκολίας εις τούς ειδωλολάτρας μέ τήν αξίωσιν νά τηροῦν οὔτοι τās διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Έτσι χάρις εις τήν Σύνοδον αύτήν ό Χριστιανισμός έξῆλθεν από τά στενά όρια τοῦ Ίουδαϊκοῦ έθνους διά νά βαδίση εις τόν κόσμον, διά νά γίνη παγκόσμιος.

14. Ό άπόστολος Παύλος αρχίζει τήν δευτέραν περιοδείαν του

Έρχεται εις τήν Εὐρώπην. Μέ τήν σκέψιν νά συνεχίση τó έρ-

γον του ὁ Παῦλος, ἀρχίζει καί πάλιν νά ταξιδεύη. Διέσχισε τήν Συρίαν καί ἐπέρασεν ἀπό τά ἴδια μέρη τῆς Ἀσίας εἰς τά ὅποια εἶχε κηρύξει κατὰ τήν πρώτην του περιοδείαν, μέ πρόγραμμα νά μεταβῆ εἰς τὰς Ἰωνικάς πόλεις τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου. Ἄλλὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μέ ἐσωτερικόν φωτισμόν, δέν τόν ἄφησε. Ἔτσι ἀπεφάσισε νά προχωρήσῃ πρὸς τήν Βιθυνίαν. Καί πάλιν νέον ἐμπόδιον ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀφοῦ δὲ ἐπέρασε χωρίς χρονοτριβὴν τήν Μυσίαν, κατέβη εἰς τήν Τρωάδα. Ἐκεῖ ἐμφανίζεται εἰς τὸν ὕπνον του ἕνας Μακεδῶν μέ τὸ χαρακτηριστικόν ἔνδυμα τοῦ τόπου του καί τοῦ λέγει : «Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν» (Πράξεις τῶν Ἀποστόλων). Εἰς τήν παράκλησιν τοῦ Μακεδόνα ἀκούει τήν φωνὴν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο τώρα εἰς παρακμὴν καί εἶναι καλλιεργημένος εἰς τήν ψυχὴν διὰ νά δεχθῆ τήν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀμέσως ἐπιβιβάζεται εἰς τὸ πρῶτον πλοῖον καί κατευθύνεται δυτικά.

Ἡ ἀποβίβασις γίνεται εἰς τήν Νεάπολιν, τήν σημερινὴν Καβάλαν. Μαζί του ἔχει τὸν Σίλαν, ἐκπρόσωπον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, τὸν Τιμόθεον, ἕνα νέον ποῦ ὁ Παῦλος προσηλύτισεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Λύστρων καί τὸν Λουκᾶν, ὁ ὁποῖος καί καταγράφει τὴν ὁδοιπορίαν.

Ὁ Παῦλος εἰς Φιλίππους. Ἀπὸ τὴν Νεάπολιν ἡ ὁμάς κατευθύνεται πρὸς τοὺς Φιλίππους. Ἐπειδὴ ὁμως δέν ὑπῆρχεν εἰς τὴν πόλιν συναγωγὴ, συνήντησαν τοὺς Ἑβραίους τὸ πρωὶ τοῦ Σαββάτου εἰς κάποιον μέρος τὸ ὁποῖον ἦτο πλησίον ἑνὸς ποταμοῦ καί ἔθεωρεῖτο τόπος προσευχῆς. Ἐκεῖ ἤνοιξαν συνομιλίαν μέ μερικὰς γυναῖκας ποῦ εἶχαν συναχθῆ. Μία ἐξ αὐτῶν διεκρίνετο ἀπὸ τὰς ἄλλας, ἡ Λυδία ὅπως ἐλέγετο, ἔμπορος πορφυρῶν, «τῆς ὁποίας ὁ Κύριος ἤνοιξε τὴν καρδίαν, ὥστε μέ ἐνδιαφέρον νά προσέχη εἰς τοὺς λόγους τοῦ Παύλου». Εἶναι ἡ πρώτη ἐπιτυχία εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν γῆν. Μία δραστηρία γυναῖκα, ἡ ὁποία μέ ὄλην τὴν οἰκογένειαν ἀσπάζεται τὸν Χριστιανισμόν καί φιλοξενεῖ τοὺς ἀποστόλους εἰς τὴν οἰκίαν της. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸ Εὐαγγέλιον θά ἀκτινοβολήσῃ εἰς ὀλόκληρον τὴν πόλιν.

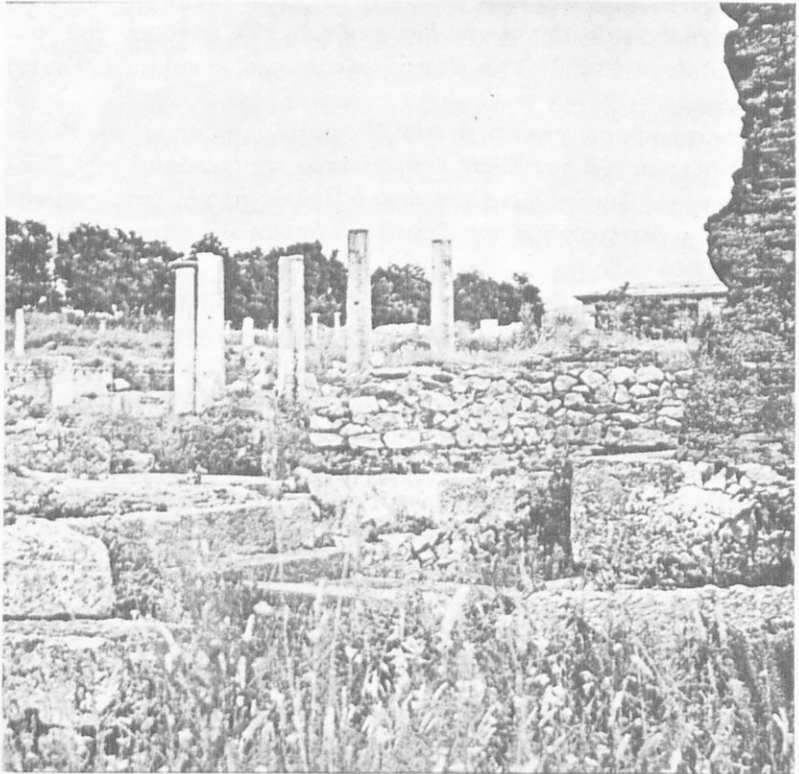
15. Διωγμοὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου εἰς τοὺς Φιλίππους

Ὁ Παῦλος θεραπεύει μίαν δαιμονισμένην. Τὸ παράδειγμα τῆς

Λυδίας ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι γυναῖκες καὶ ἔγιναν χριστιαναί. Διέ-
τρεξεν ὁμως ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἓνα σοβαρὸν κίνδυνον. Εἰς τὸν δρόμον
ὁ ὁποῖος ὠδήγει εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Λυδίας, ὁ Παῦλος καὶ οἱ σύν-
τροφοί του συναντοῦν μίαν κόρην δαιμονισμένην. Τὸ πονηρὸν πνεῦ-
μα μὲ τὸ στόμα τῆς ἔδιδε πληροφορίας καὶ μαντείας.

Αὕτη παρηκολούθει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὸν Παῦλον καὶ τοὺς συν-
εργάτας του καὶ ἐφώναζε πρὸς τοὺς κατοίκους : «Οἱ ἄνθρωποι αὐ-
τοὶ εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰησοῦ καὶ διδάσκουν εἰς ἡμᾶς τὴν
ὁδὸν τῆς σωτηρίας».

Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι ἡ διαφήμισις αὕτη ἦτο ὑποπτος. Δι' αὐτὸ
ὁ Παῦλος πλησιάζει τὴν δυστυχισμένην κόρην καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ

Ἡ ἀγορὰ τῶν Φιλίππων

Ἰησοῦ διατάσσει τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον τὴν εἶχε κυριεύσει, νὰ ἐξέλθῃ. Καὶ πραγματικά, αὐτὸ καὶ ἔγινε.

Σύλληψις καὶ φυλάκισις τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα. Οἱ κύριοι ὁμως τῆς κόρης οἱ ὅποιοι τὴν ἐξεμεταλλεύοντο, διότι ἐκέρδιζον ἀπὸ τοὺς χρησμούς της, ἐξαγριώνονται. Συλλαμβάνουν τὸν Παῦλον καὶ τοὺς συντρόφους του καὶ τοὺς ὀδηγοῦν μὲ φωνὰς εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου οἱ δύο ρωμαῖοι ἄρχοντες ἐδίκάζον. Ἐπενόησαν ὁμως ἄλλην κατηγορίαν. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, εἶπον, ταρασσούν τὴν πόλιν. Προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἐπιβάλουν θρησκευτικὰ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀρμόζουν εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι εἴμεθα Ρωμαῖοι.

Ἐπειὴ ὁ λαὸς ἐξηγέρθη καὶ οἱ ἄρχοντες ἔντρομοι ἐξ αἰτίας τῆς ἀναταραχῆς διέταξαν τὴν μαστίγωσιν αὐτῶν.

Οἱ ραβδοῦχοι ἀρπάζουν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν ἀπὸ τὸ πληθος καὶ ἤρχισαν νὰ τοὺς κτυποῦν μὲ τὰ φοβερὰ ρωμαϊκὰ ραβδιά. Τοὺς ὀδηγοῦν ἔπειτα κατὰ διαταγὴν τῶν ἀρχόντων εἰς τὸ πλέον σκοτεινὸν μέρος τῆς φυλακῆς ὑπὸ αὐστηρὰν φρουρήσιν.

Ἐπειὴ σεισμὸς. Περνοῦν ἐκεῖ φοβερὰς ὥρας, ἀλλὰ τὸ δωμάτιον τῆς φυλακῆς ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ψαλμωδίας κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Οἱ ἄλλοι φυλακισμένοι τοὺς ἀκούουν μὲ θαυμασμόν.

Ἐξαφνα σεισμὸς ἰσχυρὸς συνεκλόνησεν ὀλόκληρον τὴν πόλιν. Τὰ θεμέλια τοῦ δεσμοτηρίου ἐσεισθήσαν· αἱ θύραι ἠνοιχθήσαν. Τὰ δεσμὰ τῶν κρατουμένων ἐλύθησαν. Τρομαγμένοι ὁ δεσμοφύλαξ ἐξύπνησε καὶ εἶδεν ὅλας τὰς θύρας τῶν κελλίων τῆς φυλακῆς ἀνοικτάς. Νομίζει ὅτι οἱ φυλακισμένοι ἔχουν δραπετεύσει. Ἀπὸ φιλοτιμίαν ἀνασύρει τὸ μαχαίρι του διὰ νὰ αὐτοκτονήσῃ. Ἀπὸ τὸ βάθος ὁμως τῆς φυλακῆς ἀκούεται τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ἤρημη φωνὴ τοῦ Παύλου: «Μὴ ἐπιχειρήσης τίποτε κακὸν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου, διότι εἴμεθα ὅλοι ἐδῶ».

Ἡ φωνὴ ἔφθασε ὡσὰν οὐράνιον μήνυμα εἰς τὰ αὐτιά τοῦ δεσμοφύλακος. Ἐζήτησε φῶτα καὶ ὥρμησεν εἰς τὸ κελλί. Καὶ ἀφοῦ ἀντελήφθη τὸ θαῦμα ἔπεισεν εἰς τὰ πόδια τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα. Ἐπειτα τοὺς ὠδήγησεν ἔξω ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ τοὺς ἠρώτησε μὲ σεβασμόν:

«Κύριοι, τί πρέπει νὰ κάμω διὰ νὰ σωθῶ;». Διότι ἐσκέφθη ὅτι ὁ σεισμὸς αὐτὸς ἦτο ἀσφαλῶς ἔργον τοῦ Θεοῦ τῶν ἀποστόλων.

«Νὰ πιστεῦσῃς εἰς τὸν Χριστὸν σὺ καὶ ἡ οἰκογένειά σου», τοῦ ἀπήντησαν.

Καὶ ὁ δεσμοφύλαξ ἀφοῦ παρέλαβεν αὐτοὺς κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς νυκτός, τοὺς ἐπλυνε τὰ αἵματα, τὰ ὁποῖα εἶχον τρέξει ἀπὸ τὰς πληγὰς τῶν ραβδισμῶν, καὶ ἐβαπτίσθη ἔπειτα καὶ ὁ ἴδιος καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά του. Κατόπιν ἀφοῦ τοὺς ἀνέβασεν εἰς τὴν οἰκίαν του, παρέθεσε τράπεζαν καὶ συνέφαγον μαζί μὲ τοὺς ἀποστόλους.

16. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὴν Βέροϊαν

Ἡ δρᾶσις τοῦ Παύλου εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν. Παρὰ τὴν κακοπάθειαν εἰς τοὺς Φιλίππους, ὁ Παῦλος ἀκολουθῶν τὴν μεγάλην Ἐγνατίαν ὁδὸν ἦλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν μαζί μὲ τοὺς βοηθοὺς του, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του.

Ἡ Θεσσαλονίκη, πόλις ἐμπορική, εἶχε πληθυσμὸν ἀπὸ Ἑλλήνας, Ρωμαίους καὶ Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι εἶχον καὶ συναγωγὴν.

Κατὰ τὴν συνήθειάν του ὁ Παῦλος ἤρχισε τὸ κήρυγμά του εἰς τὴν συναγωγὴν. Ἐπὶ τρία συνεχῆ Σάββατα ἡρμήνευε τὰς Γραφὰς καὶ παρέθετε χωρὶα διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Μεσσίας. Εἰς τὸ κήρυγμά του ἐπίστευσαν ὀλίγοι μὲν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν προσηλύτων Ἑλλήνων καὶ ἀρκεταὶ γυναῖκες τῆς ἀνωτέρας τάξεως.

Θόρυβος γύρω ἀπὸ τὸν Παῦλον. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου διεκόπη ὑπὸ διωγμοῦ. Οἱ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι μὲ ὑποσχέσεις καὶ μὲ πληρωμὴν ἐξήγειραν μερικοὺς ἀνέργους καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους τῆς ἀγορᾶς ἐναντίον τῶν ἀποστόλων. Αὐτοὶ ἀκολουθούμενοι ἀπὸ τὸν περιέργον ὄχλον, ὤρμησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰάσονος, ὅπου διέμενον ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας, διὰ νὰ τοὺς συλλάβουν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εὔρον αὐτοὺς, συνέλαβον τὸν Ἰάσονα μαζί μὲ τοὺς χριστιανούς πού εὔρισκοντο ἐκεῖ καὶ διὰ μέσου τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως τοὺς ὠδήγησαν εἰς τοὺς ἄρχοντας μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι εἶναι ταραχοποιοὶ καὶ ὅτι συνωμοτοῦν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης. Ὄταν ἤκουσαν αὐτὰ οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως ἐταράχθησαν, φοβούμενοι τὴν ὀργὴν τῆς ρωμαϊκῆς ἐξουσίας. Ἐν τούτοις ἐφέρθησαν μὲ ἐπιείκειαν. Ἀπέλυσαν τὸν Ἰάσονα μαζί μὲ τοὺς ἄλλους, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβον παρ' αὐτῶν ἀρκετὰ χρήματα. Ἐὰν ὁμως ὁ

Παῦλος παρέμενεν ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, θὰ ἐδημιουργεῖτο νέος θόρυβος. Θὰ ἐκινδύνευε δὲ ὄχι μόνον ἡ ζωὴ τοῦ ἰδίου ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἔδωσαν ἐγγύησιν. Διὰ τοῦτο οἱ χριστιανοὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἔστειλαν διὰ νυκτὸς τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς τὴν Βέροϊαν.

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Παύλου εἰς τὴν Βέροϊαν. Ὁ Παῦλος εὔρε καλὴν ὑποδοχὴν, διότι οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Βεροίας ἦσαν εὐγενέστεροι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν καθὼς ἐπίσης καὶ ἄρκετοὶ Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίδες τῆς ἀνωτέρας τάξεως. Ἀλλὰ οἱ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, ὅταν ἔμαθαν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κηρύγματος τοῦ Παύλου εἰς τὴν Βέροϊαν, δὲν ἠσύχασαν. Ἦλθον καὶ ἐκεῖ καὶ προσεπάθουν νὰ ἐξεγείρουν τὸν λαὸν κατὰ τοῦ Παύλου. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Βεροίας διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν πολῦτιμον ζωὴν τοῦ Παύλου ἔστειλαν αὐτὸν πρὸς τὴν πλησιεστέραν πορταλίαν, ὅπου ὁ Παῦλος ἐπεβιβάσθη εἰς πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

17. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας

Αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Παῦλος. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Παῦλος ἔφθασεν ὀλομόναχος, διότι ὁ Τιμόθεος καὶ ὁ Σίλας παρέμειναν εἰς τὴν Βέροϊαν. Ἡ πόλις, τὴν ὁποίαν ἀντικρύζει ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, δὲν εἶναι πλέον αἱ Ἀθῆναι τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Περικλέους, τοῦ Φειδίου. Εἶναι μία πόλις πού εὐρίσκεται εἰς παρακμήν. Ἐφημίζοντο ὅμως αἱ Ἀθῆναι εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὰς σχολὰς των, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων συνεκέντρωνον χιλιάδας μαθητῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν. Ἐπίσης ἡ πόλις εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ τὰ ὑπέροχα μαρμάρινα κτίρια, τὰ εὐρύχωρα στάδια, τὴν ὠραίαν ἀγορὰν μὲ τὸ πλῆθος τῶν στοῶν καὶ προπαντὸς τὸ μνημεῖον τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Παῦλος σὰν νὰ μὲν ἀδιάφορος ἐμπρὸς εἰς τὴν ὠραιότητα ἢ ὁποῖα τὸν περιβάλλει, δοκιμάζει πικρίαν, διότι ἔβλεπεν ὅτι ἡ πόλις ἦτο γεμάτη ἀπὸ εἰδῶλα.

Αἱ συζητήσεις μὲ τοὺς φιλοσόφους. Τὸ ἔργον του ἀρχίζει, ὅπως πάντοτε, ἀπὸ τὴν συναγωγὴν, ὅπου κάθε Σάββατον συνομιλεῖ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς φυλῆς του. Ἐπεκτείνεται ὕστερα καὶ εἰς τὴν Ἀγορὰν, εἰς συζητήσεις μὲ πολίτας πού συναντᾷ κατὰ τύχην.

Μετοξὺ τῶν συνομιλητῶν του ἦσαν καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπι-

Βωμός αφιερωμένος εις τὸν ἄγνωστον Θεὸν

κουρείους καὶ στωικούς φιλοσόφους. Οἱ ἐπικούρειοι ἐπίστευον μὲν ὅτι ὑπάρχουν πραγματικοὶ θεοί, ἐθεώρουν ὅμως ἀμφίβολον ἂν οἱ θεοὶ ἐφρόντιζον διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπίσης ἐδίδασκον ὅτι σκοπὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ καλοπέρασις.

Ἀντιθέτως οἱ στωικοὶ ἐδίδασκον ὅτι διὰ νὰ εὐτυχήσῃ ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ ἀκούῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του. Διὰ τὸν θεὸν παρεδέχοντο ὅτι

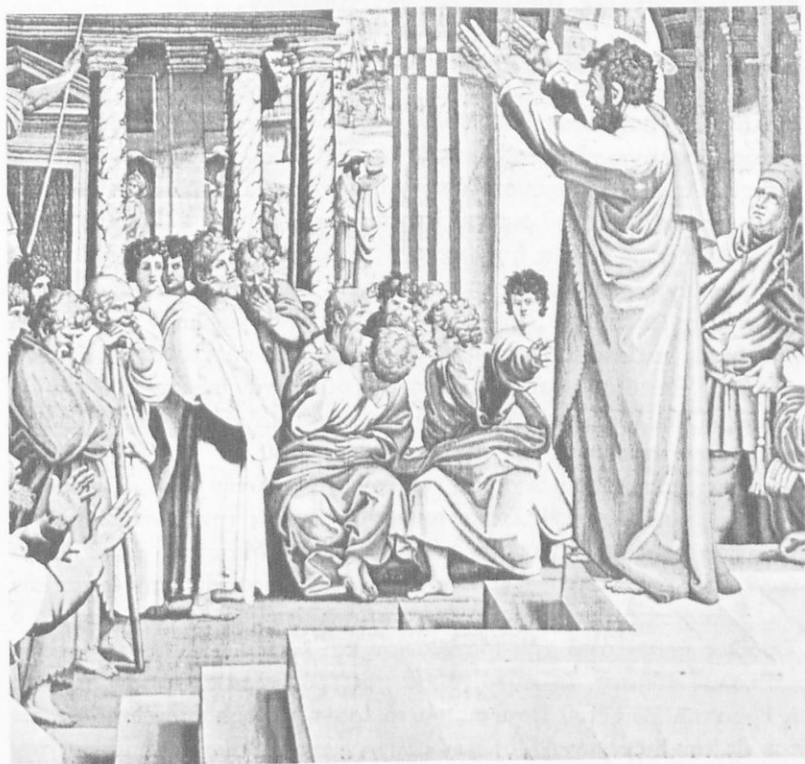
εἶναι μία κρυφὴ δύναμις ποὺ γεμίζει τὸν κόσμον.

Ἐκ τῶν φιλοσόφων αὐτῶν ἄλλοι μὲν ὠνόμαζον τὸν Παῦλον σπερμολόγον, ἄνθρωπον δηλαδὴ ποὺ εἶχε μαζεύσει ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ξένας γνώμας, τὰς ὁποίας προσεπάθει νὰ διαδώσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἄλλοι δὲ τὸν κατηγοροῦν ὅτι εἶναι διδάσκαλος ξένων θεοτήτων.

Ὁ λόγος τοῦ Παύλου εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον. Ἔτσι λοιπὸν μὲ τὰς συζητήσεις αὐτὰς ἐδημιουργήθη θόρυβος γύρω ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου. ἠθέλαν ἐπὶ τέλος νὰ μάθουν καθαρὰ τι ἐδίδασκεν ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Τὸν καλοῦν λοιπὸν νὰ ἐκθέσῃ τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν. Μία πρόσκλησις χωρὶς πονηρίαν ἢ ὑστεροβουλίαν. Ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν συνθήειαν τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἐξώδευαν τὸν καιρὸν των εἰς τὸ νὰ λέγουν ἢ ἀκούουν κάτι νεώτερον. Ὁ Παῦλος ἀνεβαίνει εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ὅπου συνεδρίαζε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Βουλὴ τῶν Γερόντων, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ ἔμπρὸς εἰς ἓνα ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον. Καὶ ὁ λόγος του εἶναι πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ ὅσους ἔχει ἐκφωνήσει ἕως τώρα. Ἀρχίζει μὲ ἓνα πρόλογον, σύμφωνα μὲ τὸ ρητορικὸν

ὑφος τῆς ἐποχῆς, διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν συμπάθειαν τῶν ἀκροατῶν του. Ἐχει ἀντιληφθῆ, λέγει, πόσον θεοσεβεῖς εἶναι οἱ Ἀθηναῖοι. Διότι περιερχόμενος τὴν πόλιν των εἶδε τὰ πολλὰ σεβάσματα των καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἓνα βωμὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἄγνωστον θεόν.

Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ κύριον θέμα τοῦ λόγου του καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ὁ ἄγνωστος θεός, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς εἰδωλολάτραι ἀφιερώνουν τοὺς βωμούς των, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔκαμε τὸν κόσμον καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν. Εἶναι ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Αὐτὸς ποὺ ἔβαλεν εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων τὸν πόθον νὰ τὸν ἀναζητοῦν, διὰ νὰ εὔρουν καὶ νὰ γνωρίσουν καλὰ τὸν Θεόν, ἂν κοί δὲν εἶναι μακριὰ ἀπὸ κάθε ἕναν, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ζοῦν μέσα εἰς Αὐτόν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἀθήνας

Ὅταν ὁμως ἔφθασεν εἰς τὸ κύριον σημεῖον τοῦ λόγου του καὶ συνέστησε μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ τὸν ὁποῖον ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν, μερικοὶ ἀπὸ τὸ ἀκροατήριον ἤρχισαν νὰ χλευάζουν τὸν Παῦλον μὲ γέλωτας καὶ χειρονομίας. Ἄλλοι δὲ εἶπον εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ τὸν ἀκούσουν καὶ πάλιν διὰ τὸ θέμα αὐτό. Αὐτὸς ἦτο ἕνας εὐγενικὸς τρόπος, διὰ νὰ τὸν διακόψουν. Ἐν τούτοις ἡ ὁμιλία αὐτοῦ ἔφερε κάποιον καρπόν. Ἐπίστευσαν μερικοί, μεταξύ δὲ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν, καὶ μία γυναῖκα, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο Δάμαρις.

18. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν Κόρινθον

Ἰδρῦεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου. Ὁ Παῦλος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον. Ἀντιθέτως πρὸς τὰς Ἀθήνας, τὴν πόλιν τῶν γραμμάτων, τὴν πόλιν πού ἦτο γεμάτη ἀπὸ σπουδαστάς, ἡ Κόρινθος λόγῳ τῆς θέσεώς της ἀνάμεσα εἰς δύο λιμένας (τῶν Κεχερῶν καὶ τοῦ Λεχαιῶν) παρουσίαζε κίνησιν ἐμπορικὴν. Στολισμένη μὲ ὑπέροχα κτίρια ρωμαϊκοῦ ρυθμοῦ ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας Ἀχαΐας, ἡ ὁποία ἠπλώνετο εἰς ὅλην τὴν κυρίως Ἑλλάδα.

Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ κάποιον Ἀκύλαν, Ἰουδαῖον ἀπὸ τὸν Πόντον, καὶ τὴν σύζυγόν του Πρίσκιλλαν. Ἀπὸ τὴν γνωριμίαν αὐτὴν ὅ,τι τὸν ἔκαμε νὰ ἐκπλαγῆ περισσότερον ἦτο ὅτι τὸ ζεῦγος ἦσαν χριστιανοί. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Ἀκύλας εἰργάζετο τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, ὁ Παῦλος ἔμενεν εἰς τὸ σπίτι των καὶ εἰργάζετο διὰ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν του.

Ἐκ παραλλήλου δὲ πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν συνεχίζει καὶ τὸ κύριον ἔργον του. Κάθε Σάββατον μεταβαίνει εἰς τὴν Συναγωγὴν διὰ νὰ πείσῃ τοὺς Ἰουδαίους ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας. Ἐμποδίζεται ὁμως ἡ ἱεραποστολικὴ του δρᾶσις ἀπὸ τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν.

Κάποιον ἡμέραν ὁμως ὁ ἀργαλειὸς ἔμεινε βωβός. Ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἤλθον ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ ἔφερον μαζί των χρήματα καὶ καλὰς εἰδήσεις. Δι' αὐτό, τώρα πού ἔφυγαν αἱ φροντίδες, ηὐξήθη ἡ δραστηριότης τοῦ Παύλου. Αὐτὸ ἐφάνη εἰς τὴν ἐπομένην ὁμιλίαν του εἰς τὴν Συναγωγὴν, ὅπου ὠμίλησεν καὶ ἐβεβαίωσεν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Ἐσταυρωμένος Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας, πού θὰ ἔλθῃ νὰ

κρίνη τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἀντέλεγον εἰς τὸν Παῦλον καὶ ἐξεστόμιζον βλασφημίας κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Παῦλος ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ ἐνδύματά του διὰ τὰ διαμαρτυρηθῆ, τοὺς εἶπε: «Ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ἀπιστίαν σας θὰ βαρύνῃ ἐσᾶς. Ἐγὼ ἔκαμα τὸ καθήκον μου. Σᾶς ἀφήνω καὶ στρέφομαι πρὸς τοὺς Ἑθνικούς».

Ἦσυχος ὁ Παῦλος, τριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς φίλους του, φεύγει ἀπὸ τὴν Συνογωγὴν. Ἐξω παρουσιάζεται ὁ Ἕλλην Ἰουστος καὶ προσφέρει τὸ σπίτι του διὰ τὰς συνάξεις τῶν χριστιανῶν. Ὁ Παῦλος τὸ ἀποδέχεται καὶ συνεχίζει τὴν δρᾶσιν του. Ἐτοῖ εἰς τὴν Κόρινθον ἰδρύεται ἡ πρώτη ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἀπετέλεσαν κατὰ μέγα μέρος πρῶην εἰδωλολάτραι.

Παῦλος καὶ Γαλλίων. Ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τὴν Συναγωγὴν ἔφερον ὠφέλειαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ προσέλκυσις εἰς αὐτὴν πιστῶν ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου ἐμεγάλωνε καθημερινῶς.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Συναγωγὴν ἤρχισαν νὰ φεύγουν μερικοὶ. Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος Κρίσπος ἠθέλησε νὰ βαπτισθῆ.

Λόγῳ ὁμῶς τῶν ἀντιδράσεων τῶν Ἰουδαίων ἐκυριεύθη ὁ Παῦλος ἀπὸ κάποιαν ἀποθάρρυνσιν. Ἐνῶ δὲ ἐσκέπτετο ἂν πρέπει νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του, ὁ Χριστὸς ἐφανερῶθη μὲ ὄραμα κατὰ τὴν νύκταν καὶ τοῦ εἶπε: «Μὴ φοβεῖσαι, διότι ἐγὼ εἶμαι μαζί σου καὶ κανεὶς δὲν θὰ σοῦ ἐπιτεθῆ διὰ νὰ σὲ κακοποιήσῃ. Δίδασκε τὸ Εὐαγγέλιον, διότι ἔχω εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν πολλὸν λαόν, ὁ ὅποιος ἐντὸς ὀλίγου θὰ πιστεῦσῃ». Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Παῦλος μὲ νέον θάρρος συνέχισε τὸ ἔργον του εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ἤϋξανε ὁλονὸν ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑθνικῶν ποὺ ἐπίστευον.

Τότε οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν Παῦλον, ἐπῆγαν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ σέρνοντας αὐτὸν τὸν ἔφερον εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐκεῖ, ἐνῶ ὁ πληρωμένος ὄχλος ἐφώναζε, τὸν ἔστησαν ἐμπρὸς εἰς τὸ βῆμα τοῦ ἀνθυπάτου. Ἡ κατηγορία κατὰ τοῦ ἀποστόλου ἦτο ὅτι παρασύρει τοὺς ἀνθρώπους νὰ λατρεύουν τὸν θεὸν κατὰ τρόπον ἀντίθετον πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον. Ὁ ἀνθύπατος Γαλλίων ἀντελήφθη τὴν δολιότητα καὶ ἀπέρριψε τὴν κατηγορίαν. Καὶ μὲ μίαν κίνησιν τῶν χειρῶν του παρήγγειλεν εἰς τοὺς κατηγοροὺς νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν στοάν. Ἡ ἐκκλησία τῆς Κορίνθου ἦτο τώρα ἡσυχος.

Ἐπιστροφὴ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐπειτα ἀπὸ παραμονὴν εἰς τὴν Κόρινθον ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους, ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσε-

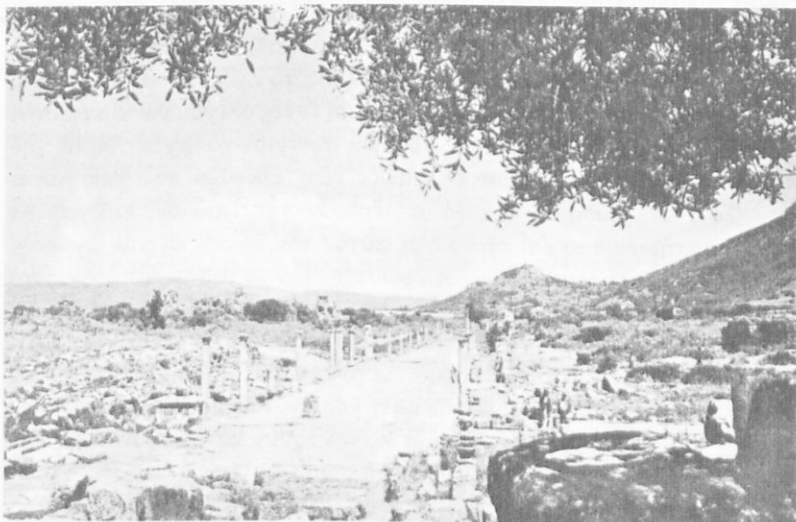
ως τοῦ Παύλου. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπεχαιρέτησε τοὺς χριστιανούς, ἐπιβιβάσθη εἰς τὰς Κεχρεὰς ἐπὶ ἐνὸς πλοίου, τὸ ὅποῖον ἔπλεε διὰ τὴν Συρίαν, ἐξῆλθεν εἰς τὴν Ἔφεσον καὶ ἔμεινε μερικὰς ἡμέρας. Ἐπλευσεν ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Καισάρειαν, ἀπ' ὅπου ἀνέβη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἀπ' ἐκεῖ κατέβη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἔτσι ἐτελείωσεν ἡ δευτέρα περιοδεία του.

19. Ἡ τρίτη περιοδεία τοῦ Παύλου

Ἡ δρᾶσις τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἔμεινεν ἀρκετὸν χρόνον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἤρχισεν ἔπειτα τὴν τρίτην περιοδείαν του. Ἐπεσκέφθη μὲ τὴν σειρὰν μερικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ὑπῆρχον Ἐκκλησίαι, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς χριστιανούς καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Ἔφεσον.

Ἡ Ἔφεσος ἦτο μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας μὲ κατοίκους περισσότερον ἀπὸ ἡμισὺ ἑκατομμύριον. Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν παραμένει ὁ Παῦλος ἐπὶ τρία χρόνια.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Παύλου ἀρχίζει εἰς τὴν συναγωγὴν, ὅπου ἐ-

Ἐρείπια τῆς Ἐφέσου

δίδασκεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας κατὰ συνέχειαν καὶ ἔπεισε πολλοὺς Ἰουδαίους νὰ γίνουν χριστιανοί. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ περισσότεροὶ Ἰουδαῖοι ἤρχισαν νὰ ἀντιδροῦν, ἄφησεν ὁ Παῦλος τὴν συναγωγὴν καὶ ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς. Εἰς τὴν διάθεσίν του ἐτέθη μία σχολὴ μὲ μεγάλην αἴθουσαν, ἣ ὁποία ἀνῆκεν εἰς κάποιον Ἐφέσιον, ὀνομαζόμενον Τύραννον. Μὲ τὴν ἐγκατάστασίν του εἰς τὴν σχολὴν αὐτὴν, ὅπου ὅλοι ἠδύναντο νὰ προσέλθουν διὰ νὰ ἀκούσουν τὸν Παῦλον, ἡ δρᾶσις του ἐπεκτείνεται καὶ περιλαμβάνει ὀλόκληρον τὴν πόλιν. Ἐπὶ δύο χρόνια ἐδίδασκεν εἰς τὴν σχολὴν αὐτὴν ὁ Παῦλος καὶ πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Ἔφεσον ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλας πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπίστευσαν εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν Ἔφεσον ὁ Παῦλος ἔκαμε καὶ πολλὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐνίσχυσαν τὸ ἔργον του. Ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀσθενεῖς καὶ πολλοὺς δαιμονιζομένους. Τόσῃ θαυματουργικῇ δυνάμει τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἐνδύματά του εἶχον θεραπευτικὴν δύναμιν, ἀρκεῖ νὰ τὰ ἤγγιζον μὲ πίστιν οἱ πάσχοντες.

Ταραχαὶ εἰς τὴν Ἔφεσον. Εἰς τὴν Ἔφεσον εὐρίσκετο ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ναοὺς τῆς ἀρχαιότητος, ἀφιερωμένος εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος. Διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ εἶχον προσφέρει ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πλοῦτον καὶ χρυσόν. Μέσα εἰς τὸν ναὸν εἶχε τοποθετηθῆ τὸ ὁμοίωμα τῆς θεᾶς. Κάθε Μάϊον ἐγίνοντο πρὸς τιμὴν τῆς μεγάλαι ἑορταὶ μὲ προσέλευσιν πλήθους λαοῦ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Τὰς ἡμέρας ἐκείνας πρὸ παντὸς οἱ κατασκευασταὶ μικρῶν ἀργυρῶν ὁμοιωμάτων τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ ναοῦ αὐτῆς ἐπώλουν εἰς τοὺς πιστοὺς τὰ ἱερὰ αὐτὰ ἐνθύμια καὶ εἰσέπραττον πολλὰ χρήματα.

Ἐξ αἰτίας ὅμως τῆς διαδόσεως τῆς νέας θρησκείας ἡ πώλησις τῶν ἀγαλματιδίων τῆς θεᾶς εἶχε περιορισθῆ πολὺ. Κάποιος Δημήτριος, ὁ ἀρχηγὸς τῆς συντεχνίας τῶν κατασκευαστῶν, ἐξεγείρει τὰ μέλη τῆς ἐναντίον τοῦ Παύλου. Ἐκεῖνοι γεμᾶτοι ἀπὸ θυμὸν καὶ φανατισμὸν ἐξῆλθον εἰς τὴν πόλιν μὲ φωνὰς ὑπὲρ τῆς θεᾶς. Ἀπὸ τὰς φωνὰς των ἐταράχθη ἡ πόλις καὶ πολὺς λαὸς ἠκολούθησεν αὐτοὺς εἰς τὸ θέατρον. Ὁ Παῦλος ἤθελε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ θέατρον διὰ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸ πλῆθος καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ προσωπεῖον ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μὲ πρόφασιν τὴν λατρείαν τῆς θεᾶς προσπαθοῦν νὰ πλουτίσουν, τὸν συγκρατοῦν ὅμως οἱ μαθηταὶ του.

Ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὸ θέατρον ἐγένετο ὄχλοβοή μεγάλη. Ἐνας ὅμως ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἐφέσου καθιστοῦσε τὸ πλῆθος. Ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ οὔτε εἶπαν οὔτε ἔκαμαν τίποτα κατὰ τῆς θεᾶς τῆς Ἐφέσου καὶ τοὺς συνέστησε νὰ φύγουν ἡσυχῇ διὰ τὰ σπίτια των.

Οἱ ὄχλοι ἐπέισθησαν καὶ διελύθησαν. Ὁ Παῦλος μὲ τοὺς βοηθοὺς του διέφυγε τὸν κίνδυνον. Ἦτο ὅμως καιρὸς νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἐφεσον. Ἀποχαιρετᾷ τοὺς ἀδελφούς, ἐπισκέπτεται καὶ πάλιν εἰς τὴν Μακεδονίαν τὰς ἐκκλησίας τῶν Φιλιππῶν, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Βεροίας καὶ κατεβαίνει ἔπειτα εἰς τὴν Κόρινθον, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὸν τελευταῖον σταθμὸν τῆς τρίτης περιόδου του.

20. Ἐπιστροφή εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα

Ἀπὸ τῆς Κόρινθου μέχρι τῆς Μιλήτου. Ἀφοῦ παρέμεινεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν Κόρινθον τρεῖς μῆνας ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ νὰ εὑρίσκηται κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. ἠθέλησε νὰ ἐπιβιβασθῆ εἰς ἕνα πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔτοιμον νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Συρίαν. Ἀνεκαλύφθη ὅμως συνωμοσία ἐναντίον του ἐκ μέρους Ἰουδαίων τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ ἤλλαξε τὸ δρομολόγιον τοῦ ταξιδίου. Ἀνεχώρησε μὲ τὸν Λουκᾶν διὰ ξηρᾶς πρὸς τὴν Μακεδονίαν.

Εἰς τοὺς Φιλιππούς, ὅπου ἔφθασε, παρέμεινεν ὀλίγας ἡμέρας. Ἀπ' ἐκεῖ ἔπλευσεν εἰς τὴν Τρωάδα καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Μίλητον. Διὰ νὰ μὴ χρονотριβῆσῃ δὲν μετέβη εἰς τὴν Ἐφεσον. Ἐκάλεσεν ὅμως τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοὺς ἔδωσεν ὑπερόχους συμβουλὰς. Τοὺς εἶπε νὰ προσέχουν τὸν ἑαυτὸν των πῶς νὰ συμπεριφέρωνται. Νὰ προσέχουν ἐπίσης τοὺς πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ πνευματικὸν ποίμνιον, διὰ νὰ μὴ παρασυρθοῦν εἰς ἁμαρτίας καὶ αἰρέσεις ἀπὸ ἀνθρώπους πεπλανημένους. Ἐτόνισεν ἀκόμη ὅτι εἶναι καλύτερον νὰ διδῇ κανεὶς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην παρὰ νὰ λαμβάνῃ.

Καيسάρεια - Ἱεροσόλυμα. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν συγκινητικὴν αὐτὴν ὁμιλίαν ἀνεχώρησεν ὁ Παῦλος μὲ τὴν συνοδείαν του καὶ ἦλθε μὲ εὐνοϊκὸν ἄνεμον εἰς τὴν Ρόδον καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὰ Πάταρα τῆς Λυκίας. Μὲ νέον πλοῖον ἔφθασαν εἰς τὴν Τύρον. Ἐπειτα ἔπλευσαν πρὸς τὴν Πτο-

Ἡ ὁμιλία τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου

λεμαίδα καὶ ἀπ' ἐκεῖ πεζοποροῦντες ἦλθον εἰς τὴν Καισάρειαν, τὸν τελευταῖον σταθμὸν πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διακόνου Φιλίππου. Ἐκεῖ ὁ προφήτης Ἄγαθος τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν ζώνην ἀπὸ τὴν μέση καὶ μὲ μίαν συμβολικὴν χειρονομίαν δένει μὲ αὐτὴν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια του. Ἐπειτα δὲ προεφήτευσεν, ὅτι ὁ Παῦλος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ ἀντιμετώπιση δεσμὰ καὶ θλίψεις. Ὅλοι τότε μὲ δάκρυα παρακαλοῦν τὸν Παῦλον νὰ μὴ μεταβῆ εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἄλλ' αὐτὸς λέγει ὅτι εἶναι ἔτοιμος καὶ νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Ἀπὸ τὴν Καισάρειαν ὁ Παῦλος ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἐδέχθησαν αὐτὸν μὲ χαρὰν πολλὴν οἱ χριστιανοὶ τῆς πόλεως. Ἔτσι ἐτελείωσε ἡ τρίτη περιοδεία του.

21. Σύλληψις τοῦ Παύλου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα

Ταραχὴ εἰς τὸν ναόν. Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εὐρίσκοντο λόγῳ τῆς ἑορτῆς μερικοὶ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, γνώριμοι καὶ διῶκται τοῦ Παύλου. Αὐτοὶ ἐθεώρησαν κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ τὸν ἐξοντώσουν. Μίαν λοιπὸν ἡμέραν, τὴν ὥραν τῆς πρωινῆς

θυσίας εἰς τὸν ναόν, μόλις ἐδόθη τὸ σύνθημα ἤρχισαν νὰ φωνάζουν : « Ἄνδρες, Ἰσραηλίται, βοηθήσατέ μας. Ἐδῶ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ διδάσκει παντοῦ ἐναντίον τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Αὐτὸς ἐμόλυνε καὶ τὸν ναόν μας, διότι ἔφερε μέσα εἰς αὐτὸν Ἕλληνας». Ἐλεγον δὲ τὸ τελευταῖον αὐτό, ἐπειδὴ εἶχον ἴδει προηγουμένως εἰς τὴν πόλιν μαζί μὲ τὸν Παῦλον κάποιον Ἕλληνα ἀπὸ τὴν Ἐφεσον καὶ ἐκ πλάνης ἐνόμιζον ὅτι τὸν ἔφερεν εἰς τὸν ναόν.

Σύλληψις τοῦ Παύλου. Πολὺς λαὸς ἐκινήθη ἐναντίον τοῦ Παύλου. Τὸν συνέλαβον καὶ ἀφοῦ τὸν ἔσυρον ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ ἤρχισαν νὰ τὸν κτυποῦν μὲ σκοπὸν νὰ τὸν φονεύσουν. Ἀλλὰ τότε εἰδοποιεῖται ὁ Ῥωμαῖος χιλιάρχος Κλαύδιος Λυσίας, ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς ὀπλισμένους στρατιώτας του κατέφθασεν ἐπὶ τόπου καὶ ὤρμησεν εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους. Ἀπέσπασεν ἀπ' αὐτοὺς τὸν Παῦλον καὶ διέταξε νὰ δέσουν τὰς χεῖρας του μὲ δύο ἀλύσεις. Κατόπιν ἐζήτησε νὰ μάθη ὁ χιλιάρχος ἀπὸ τὰ πλήθη τί ἀκριβῶς συνέβαινε. Ἀλλὰ ἡ ὀχλοβοῆ ἦτο τόσο μεγάλη, ὥστε ὁ χιλιάρχος δὲν ἠδύνατο νὰ μάθῃ τίποτε. Δι' αὐτὸ διέταξε νὰ φέρουν τὸν Παῦλον εἰς τὸ φρούριον. Ἦτο δὲ τόση ἡ μανία καὶ ἡ ὀρμὴ τοῦ πλήθους, ὥστε οἱ στρατιῶται εἰς τὰ σκαλοπάτια, ποὺ ὠδήγουν εἰς τὸ φρούριον, εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σηκώσουν εἰς τὰ χέρια των τὸν Παῦλον, διὰ νὰ τὸν σώσουν.

Μέσα εἰς τὴν γενικὴν αὐτὴν ταραχὴν μόνος ὁ Παῦλος διετήρησε τὴν ἡρεμίαν του. Καὶ ὅταν ἐμελλε νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὸ στρατόπεδον ἐστράφη πρὸς τὸν χιλιάρχον, τοῦ ὠμίλησεν ἑλληνιστὶ καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τὰ πλήθη. Τοῦ ἐξηγήσεν ὅτι εἶναι Ἰουδαῖος ἀπὸ τὴν Ταρσόν. Ὁ χιλιάρχος τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ὀμιλήσῃ. Ὁ Παῦλος, ἀφοῦ ἐστάθη εἰς τὰ σκαλοπάτια, ἤρχισε νὰ ὀμιλῆ πρὸς τὸ πλήθος, τὸ ὁποῖον ἀποτόμως ἔπαυσε νὰ θορυβῆ. Ὀνομάζει αὐτοὺς ἀδελφούς καὶ ἐξηγεῖ εἰς αὐτοὺς ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι Ἰουδαῖος. Ἐπειτα διηγῆθη εἰς αὐτοὺς πῶς κατεδίωξε τοὺς χριστιανούς καὶ πῶς κατόπιν ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὴν Δαμασκὸν ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ ἔθνη.

22. Ἀπὸ τὴν φυλακὴν τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Καισάρειαν

Ὁ Παῦλος φυλακίζεται. Τὴν στιγμὴν ὅμως ποὺ ἀνέφερε τὰ ἔθνη, οἱ Ἰουδαῖοι ἤρχισαν νὰ κραυγάζουν : « Σήκωσέ τον ἀπὸ τὴν γῆν »

διότι ἕνα τοιοῦτον ὑποκείμενον πρὸ πολλοῦ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ζῆ». Ὁ χιλιάρχος, ἐπειδὴ ἐφοβήθη μήπως γίνουσι μεγαλύτεραι ταραχαί, διέταξε νὰ φέρουν τὸν Παῦλον εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ συγχρόνως νὰ τὸν ἀνακρίνουν. Διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ δὲ τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῆς διαμάχης, διέταξε νὰ μαστιγώσουν τὸν Παῦλον. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ στρατιῶται τὸν εἶχαν δέσει διὰ νὰ τὸν δείρουν, ὁ Παῦλος ἐστράφη πρὸς τὸν ἑκατόνταρχον, πού ἦλθε ἐκεῖ διὰ νὰ ἐποπτεύσῃ καὶ τοῦ εἶπε :

«Ἐπιτρέπεται νὰ μαστιγώνετε Ῥωμαῖον πολίτην καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ δικασθῆ;».

Ὁ ἑκατόνταρχος τρέχει εἰς τὸν χιλιάρχον, διὰ νὰ λάβῃ ὁδηγίαν, διότι μία τοιαύτη κατηγορία ἠδύνατο νὰ στοιχίσῃ εἰς αὐτόν, σύμφωνα μὲ τὸν Ῥωμαϊκὸν νόμον. Ὁ χιλιάρχος ἔρχεται ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Παῦλον καὶ διατάσσει τοὺς στρατιώτας νὰ ἀποσυρθῶν.

Ὁ Παῦλος ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ χιλιάρχος στέλλει τὸν Παῦλον νὰ δικασθῆ εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Ἰουδαίων, ἐπειδὴ ἀντελήφθη ὅτι ἐπρόκειτο διὰ θρησκευτικὸν ζήτημα. Ὁ Παῦλος εἶδεν ὅτι τὸ δικαστήριον δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ κρίνῃ ἀμερόληπτα. Ἐχρησιμοποίησε δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα τῆς ἀναστάσεως. «Ἄδελφοί, ἐφώνασε πρὸς τὸ Συνέδριον, δικάζομαι σήμερον ἐπειδὴ πιστεύω εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν». Ἐξέσπασε τότε φοβερὰ φιλονεικία μεταξὺ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ὅποιοι Σαδδουκαῖοι δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ τὰ δύο κόμματα ἦλθον σχεδὸν εἰς τὰ χέρια. Ὁ χιλιάρχος, ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο εἰς τὴν συνεδρίασιν ἐφώνασε νὰ ἔλθουν ἀμέσως οἱ δεσμοφύλακες καὶ διέταξε νὰ μεταφέρουν τὸν Παῦλον εἰς τὴν φυλακὴν.

Κατὰ τὴν νύκτα ὁ Κύριος παρουσιάσθη μὲ ὄραμα εἰς τὸν Παῦλον καὶ τοῦ εἶπε : «Ἐχε θάρρος, Παῦλε. Ὅπως ὠμίλησες εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔτσι θὰ κηρύξῃς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ εἰς τὴν Ῥώμην».

Παῦλος καὶ Φῆλιξ. Τὴν ἐπομένην ἀκριβῶς ἡμέραν μερικοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων (περισσότεροι τῶν τεσσαράκοντα) ὠρκίσθησαν νὰ μὴ φάγουν, οὔτε νὰ πίοῦν μέχρις ὅτου δολοφονήσουν τὸν Παῦλον. Αὐτοὶ ἐπῆγαν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ κατέστρωσαν τὸ σχέδιον τῆς ἐκτελέσεως. Τὸ Συνέδριον θὰ ἐζήτηι ἀπὸ τὸν χιλιάρχον νὰ ἀνακριθῆ καὶ πάλιν ὁ κατηγορούμενος, οἱ δὲ συνωμόται ἀνελάμβανον νὰ τὸν φονεύσουν κατὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ἀπὸ τὴν φυλακῆν

εις τὸ δικαστήριον. Ἡ πληροφορία ὁμως διὰ τὴν συνωμοσίαν φθάνει εἰς τὰ αὐτιά τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Παύλου, υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς του, ὁ ὁποῖος τρέχει εἰς τὸ φρούριον διὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Παῦλον. Ἀμέσως ὁ Παῦλος ἔστειλε τὸ παιδί εἰς τὸν χιλιάρχον διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ εἰς αὐτὸν λεπτομερῶς ὅσα ἤκουσεν.

Ὁ χιλιάρχος ἀποφασίζει τὴν μεταφορὰν τοῦ Παύλου εἰς τὴν Καισάρειαν, τὴν ἔδραν τοῦ ρωμαίου διοικητοῦ. Ἡ συνοδεία τοῦ ἀποστόλου ἀποτελεῖται ἀπὸ διακοσίους στρατιώτας, ἑβδομήκοντα ἰππεῖς καὶ διακοσίους τοξότας. Ἡγεμῶν εἰς τὴν Καισάρειαν εἶναι ὁ Φῆλιξ.

Πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξίν του, ὁδηγοῦν τὸν Παῦλον ἐνώπιον τοῦ Φήλικος καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἀνανίου, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς τὴν Καισάρειαν εἰδικῶς διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν μαζί με ἄλλους Ἰουδαίους.

Ὁ Φῆλιξ ἀντελήφθη ἀπὸ τὴν ἀπολογίαν τοῦ Παύλου, ὅτι ἦτο ἀθῶος καὶ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι τὸν κατηγοροῦν ἕνεκα μίσους, ἐπειδὴ εἶναι χριστιανός. Διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ ὁμως τοὺς Ἰουδαίους ἀναβάλλει τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως καὶ στέλλει ἐκ νέου τὸν Παῦλον εἰς τὴν φυλακὴν. Ἔδωκε δὲ διαταγὰς εἰς τὸν ἐκατόνταρχον νὰ ἔχῃ ὁ Παῦλος κάθε σχετικὴν εὐκολίαν καὶ νὰ μὴ ἐμποδίσῃ ὁ ἐκατόνταρχος κανένα ἀπὸ τοὺς φίλους του νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτόν.

Παῦλος καὶ Φῆστος. Περνοῦν δύο χρόνια καὶ τὸν ἡγεμόνα Φήλικα ἀντικαθιστᾷ ὁ Φῆστος, ὁ ὁποῖος εἶχε φήμην καλοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κατάστασις ὁμως τοῦ Παύλου παραμένει ἡ ἴδια. Καὶ ὅταν ὁ Φῆστος, διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς Ἰουδαίους, μετὰ τῶν ὁποίων διετῆρει καλὰς σχέσεις, ἐπρότεινε εἰς τὸν Παῦλον νὰ γίνῃ ἡ δίκη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς: «Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ τίποτα ἀπὸ ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα αὐτοὶ με κατηγοροῦν, κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ με χάρισῃ εἰς αὐτούς. Ζητῶ νὰ κριθῶ ἀπὸ τὸν Καίσαρα». Τότε ὁ Φῆστος, ἀφοῦ ἐσκέφθη πρὶν με τὸ συμβούλιόν του, ἀπεκρίθη: «Τὸν Καίσαρα ἐπεκαλέσθης, εἰς τὸν Καίσαρα θὰ ὑπάγῃς καὶ ἀπὸ αὐτόν, ἀφοῦ τὸ θέλεις, θὰ κριθῆς».

23. Ἀπὸ τὴν Καισάρειαν εἰς τὴν Ρώμην

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ταξιδίου. Τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον μεταφέρει τὸν Παῦλον, ἀναχωρεῖ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 60 μ.Χ., διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν του πρὸ τοῦ χειμῶνος. Ταξιδεύουν καὶ ἄλ-

λοι φυλακισμένοι, καθώς επίσης και φρουρά στρατιωτῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἑκατόνταρχον Ἰούλιον. Μαζὶ μὲ τὸν Παῦλον εἶναι ἀκόμη ὁ Ἀρίσταρχος ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὁ Λουκᾶς ὁ ἀχώριστος σύντροφός του. Μὲ εὐνοϊκὸν ἄνεμον προχωροῦν καὶ πλησιάζουν εἰς τὰ Μύρα τῆς Λυκίας. Ἐκεῖ ὅλοι οἱ ἐπιβάται ἐπιβιβάζονται εἰς ἄλλο πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἔφευγε διὰ τὴν Ἰταλίαν μὲ φορτίον σίτου.

Περιπέτεια καὶ ναύαγιον. Ἐπειδὴ ὁμως ἔπνεεν ἀντίθετος ἄνεμος, τὸ πλοῖον πλέει εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἀγκυροβολεῖ εἰς τὸν κόλπον τῶν Καλῶν Λιμένων εἰς τὴν νότιον ἀκτὴν τῆς νήσου. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε παρέλθει ὁ Ὀκτώβριος.

Τὸ ὄρθον ἦτο νὰ διακοπῇ τὸ ταξίδιον καὶ νὰ παραχειμάσουν εἰς τὸν ὄρμον ἐκεῖνον. Αὐτὸ πιστεύει καὶ ὁ Παῦλος. Ὁ πλοίαρχος ὁμως καὶ ὁ ναύκληρος ἔχουν διαφορετικὴν γνώμην καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ταξίδιον διὰ νὰ ἔλθουν εἰς κάποιον ἄλλον λιμένα τῆς Κρήτης, τὸν Φοίνικα, πού ἐπρόσφερε περισσότερον ἀσφαλὲς ἀγκυροβόλημα καὶ νὰ παραχειμάσουν ἐκεῖ.

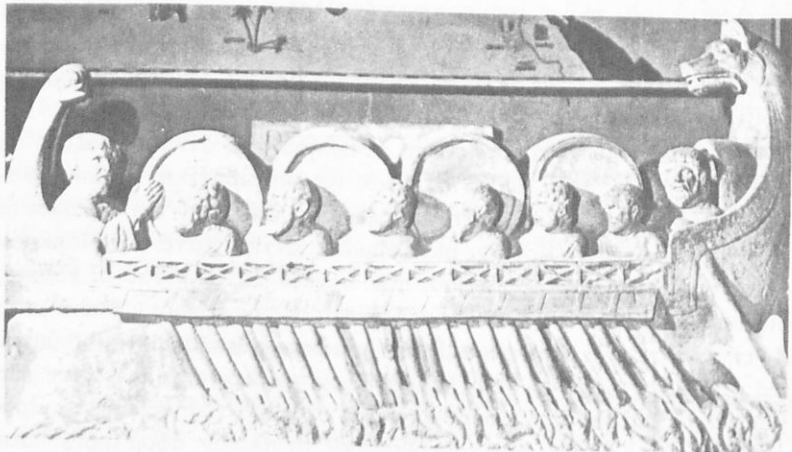
Εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ πλοῖον προχωρεῖ ὁμαλῶς. Ἐπειτα ὁμως ἀπὸ ὀλίγην ὥραν ἔπνευσεν ἄνεμος ἰσχυρὸς ἀπὸ τὰ Κρητικὰ ὄρη, ὁ ὁποῖος παρασύρει τὸ πλοῖον εἰς τὸ πέλαγος, ἔρμαιον τῶν κυμάτων. Ἡ τρικυμία ἐξηκολούθει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὁ δὲ ἥλιος καὶ τὰ ἄστρα δὲν ἐφαίνοντο, ἀλλὰ βαρὺς χειμῶν ἐπεκράτει. Ἐξηνητημένοι οἱ ταξιδιωταὶ ἀπὸ τὴν τρικυμίαν εἶχον ἀπελπισθῆ. Μόνον ἡ φωνὴ τοῦ Παύλου ὑψώνεται διὰ νὰ τοὺς ἐμφυσήσῃ θάρρος. Εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του ἕνα ἄγγελον, ὁ ὁποῖος τὸν διεβεβαίωσεν, ὅτι θὰ σωθοῦν ὅλοι.

Τὴν δεκάτην τετάρτην νύκτα ἀντελήφθησαν ὅτι πλησιάζουν εἰς κάποιαν ξηράν. Ἦτο ἀδύνατον ὁμως νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ ἀποβιβασθοῦν τὴν ὥραν ἐκείνην. Ὅταν ἐξημέρωσε, διέκριναν ὅτι εὕρισκοντο εἰς ἕνα κόλπον, ὁ ὁποῖος εἶχε μίαν ἀμώδη ἀκτὴν. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὁμως τοῦ ἐλιγμοῦ τοῦ πλοίου, τὸν ὁποῖον ἐπεχείρησαν οἱ ναῦται, διὰ νὰ ἀγκυροβολήσῃ, τὸ σκάφος ἐχώθη μὲ τὴν πλώρην βαθιὰ μέσα εἰς τὴν ἄμμον, ἐνῶ τὰ κύματα μὲ τὴν ὀρμὴν τῶν διαλύουν τὴν πρύμνην καὶ τὰ ὕδατα ἤρχισαν νὰ πλημμυρίζουν τὸ σκάφος. Τὸ πλοῖον ἦτο χαμένο. Οἱ ἐπιβάται, γεμάτοι ἀγωνίαν συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ μέρος τῆς πλώρης. Καὶ τότε οἱ εὕρισκόμενοι εἰς τὸ πλοῖον, ἀφοῦ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἄλλοι μὲν πλέοντες καὶ ἄλλοι ἐπάνω εἰς σανίδας,

κατορθώνουν να φθάσουν εις την ακτήν. Ἀπὸ τοὺς 276 ἄνδρας ποὺ ἐταξίδευσαν κανένας δὲν ἐχάθη.

Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Μάλταν. Ἡ γῆ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξῆλθον οἱ ναυαγοί, ἦτο ἡ Μάλτα. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, μολονότι ἦσαν βάρβαροι, ἔδειξαν πρὸς αὐτοὺς μεγάλην καλωσύνην. Διὰ νὰ τοὺς προφυλάξουν ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ τὴν βροχήν, τοὺς ἔφεραν εἰς ἓνα μεγάλο ὑπόστεγον καὶ ἦναψαν φωτιά. Ἀλλὰ τότε μία ἔχιδνα, ποὺ ἐξεστάθη ἀπὸ τὴν θερμότητα, ἐξῆλθε μέσα ἀπὸ τὰ φρύγανα καὶ ἐδάγκασε τὸν Παῦλον εἰς τὸ χέρι, χωρὶς ὅμως νὰ πάθῃ τίποτε. Οἱ ἐντόπιοι θαυμάζουν τὴν μυστηριώδη ἀντοχήν τοῦ Παύλου. Τὸν θεωροῦν ὡς θεόν. Ὁ δὲ διοικητὴς τῆς νήσου, ὀνομαζόμενος Πόπλιος, φιλοξενεῖ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς βοηθοὺς του εἰς τὸ σπίτι του τρεῖς ἡμέρας. Διὰ νὰ ἀναπαυδῶσθῃ ὁ Παῦλος τὴν εὐεργεσίαν ἐθεράπευσε τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀσθενήσει. Τὸ θαῦμα ἐγίνε γνωστὸν εἰς ὅλην τὴν νήσον καὶ ὅσοι εἶχον ἀσθενεῖς, τοὺς ἔφεραν εἰς τὸν Παῦλον καὶ τοὺς ἐθεράπευσε. Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἤρχισεν ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς νήσου.

Ἀπὸ τὴν Μάλταν εἰς τὴν Ρώμην. Εἰς τὴν Μάλταν ἔμειναν οἱ ναυαγοὶ τρεῖς μῆνας, δηλαδὴ μέχρι τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου. Ἐπειτα ἀνεχώρησαν μὲ πλοῖον ἐπίσης ἀλεξανδρινόν, ποὺ μετέφερον εἰς τὴν Ρώμην φορτίον σίτου. Ἐφθασαν εἰς τὰς Συρακούσας, ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸ

Φορτηγὸν ρωμαϊκὸν πλοῖον

Ρήγιον τῆς Ἰταλίας καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Ποτιόλους, πόλιν εἰς τὸν κόλπον τῆς σημερινῆς Νεαπόλεως. Ἀπὸ τοὺς Ποτιόλους ἐξεκίνησαν πεζῆ καὶ ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην. Πρὶν ἀκόμη φθάσουν, ὁμάδες χριστιανῶν ὅταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι ἔρχεται ὁ Παῦλος, ἐξῆλθον διὰ νὰ τὸν προϋπαντήσουν.

24. Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ρώμην

Αἱ συνθήκαι εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ Παῦλος ἔφθασεν εἰς τὴν Ρώμην κατὰ τὸ 60 ἢ 61 μ.Χ. Τὸν καιρὸν ἐκείνον αὐτοκράτωρ ἦτο ὁ Νέρων, ἡλικίας 24 ἐτῶν, ὁ ὁποῖος εἶχε στιγματισθῆ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς διὰ τὴν δολοφονίαν τῆς μητέρας του. Ἡ αὐτοκρατορία ἐξ αἰτίας τῆς λαμπρᾶς ὀργανώσεως εὐρίσκετο εἰς οἰκονομικὴν ἀνθησιν. Νεαὶ πόλεις δημιουργοῦνται. Ἀλλὰ ἡ Ρώμη εἶναι πάντοτε ἡ μεγάλη πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας μὲ πληθυσμὸν ἐνὸς ἑκατομμυρίου. Ἡ ζωὴ δὲν εἶναι εὐκολος. Οἱ δρόμοι εἶναι στενοί, ρυπαροὶ καὶ ἀδιάβατοι. Ἡ ἀγορά, γεμάτη ἀπὸ μνημεῖα, ναοὺς καὶ ἀνάκτορα, εἶναι ἀνεπαρκῆς διὰ τὸ πλῆθος ποῦ συνωστίζεται. Αἱ κατοικίαι τῆς αἰωνίας πόλεως μόλις καὶ μετὰ βίας ἐπαρκοῦν. Οἱ περισσότεροι κάτοικοί της καταλήγουν εἰς τὴν Ρώμην ἀπὸ τὰ χωρία, ἀπὸ τὰς ἀποικίας, ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς γῆς. Ἔχουν ἐγκαταλείψει τὰς πατρίδας των διὰ νὰ ἔλθουν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ὠραιότερα πόλις.

Ἡ μεταχείρισις τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ρώμην κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀναμονῆς τῆς δίκης εἶναι εὐνοϊκῆ. Τὸν ἄφησαν ἐλεύθερον νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν φρουρεῖ ἓνας στρατιώτης.

Καὶ φυλακισμένος συνεχίζει τὴν ἀποστολὴν του. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν του, καλεῖ ὁ Παῦλος εἰς τὴν οἰκίαν τοὺς ἐπιστήμους Ἰουδαίους τῆς πόλεως. Τοὺς ὁμιλεῖ διὰ τοὺς διωγμοὺς ποῦ ὑπέστη ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας των, χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτε ἐναντίον τοῦ ἔθνους των, καὶ τοὺς ἐξηγεῖ πῶς τώρα εὐρέθη εἰς τὴν Ρώμην. Οἱ Ἰουδαῖοι τότε ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Παῦλον νὰ ἀναπτύξῃ πρὸς αὐτοὺς τὰ τῆς νέας θρησκείας. Καὶ ὦρισαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν συνεκεντρώθησαν πάλιν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς παροικίας εἰς τὴν οἰκίαν ποῦ ἔμενεν ὁ Παῦλος, διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἐδίδαξεν εἰς αὐτοὺς τὰ περὶ Χριστοῦ καὶ ἀπεδείκνυεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι ἐχωρίσθησαν εἰς δύο

στρατόπεδα. Μερικοί ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἀσπασθοῦν τὴν νέαν θρησκείαν. Ἄλλοι, καὶ αὐτοὶ ἦσαν οἱ περισσότεροι, τὴν ἀπέρριπτον μὲ πείσμα. Εἰς αὐτοὺς ὁ Παῦλος ἐβεβαίωσε τότε ὅτι τὴν σωτηρίαν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν ἀπορρίπτουν, θὰ τὴν δεχθοῦν τὰ ἔθνη. Εἶναι ἡ τελευταία συνάντησις τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ρώμην μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς φυλῆς του.

Ἐμεινε δὲ ὁ Παῦλος ἐπὶ δύο χρόνια ὑπὸ περιορισμὸν εἰς τὴν μισθωτὴν οἰκίαν. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἡ δρᾶσις του δὲν ἐσταμάτησε καθόλου. Εἰς τὸ σπίτι του ἐδέχετο ὅλους ὅσοι εἶχαν τὴν διάθεσιν νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ ἐκήρυσσε μὲ θάρρος περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ τελειώνει ἡ ἱστορία τοῦ βιβλίου τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων».

25. Ἡ τελευταία περιοδεία τοῦ Παύλου

Μετάβασις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν. Ἐπειτα ἀπὸ δύο ἔτη ὁ Παῦλος ἔλευθερώνεται ἀπὸ τὴν φυλακὴν. Εἶναι τώρα 60 ἐτῶν καὶ κουρασμένος, ἔπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια κακουχιῶν καὶ φυλακίσεων. Πνευματικῶς ὅμως εἶναι ἀκμαῖος. Ἀφήνει τὴν Ρώμην διὰ νὰ κάμῃ νέαν περιοδείαν. Φθάνει εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ ἀφήνει ἐκεῖ ὡς ἀντιπρόσωπον τὸν Τιμόθεον. Ἐπειτα, μὲ συντόμους σταθμούς, ἀνεβαίνει εἰς τὴν Μακεδονίαν. Κατεβαίνει εἰς τὴν Κόρινθον, ταξιδεύει μέχρι τῆς Κρήτης, ὅπου ἀφήνει τὸν Τίτον νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Καὶ πάλιν ἐπισκέπτεται τὴν Μίλητον, τὴν Τρωάδα, διασχίζει τὴν Μακεδονίαν καὶ φθάνει εἰς τὴν Νικόπολιν τῆς Ἠπείρου. Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν σταματᾷ ἡ περιοδεία του.

Δευτέρα φυλάκισις εἰς τὴν Ρώμην. Καὶ ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος τοῦ μεγάλου ἔργου του, ξεσπᾷ εἰς τὴν Ρώμην μία πυρκαϊά, μὲ τὴν ὁποίαν ἀρχίζουν οἱ διωγμοί. Εἰς τὸ ἔξῃς ἀπαγορεύεται νὰ εἶναι κανεὶς χριστιανός. Ἐνας Ρωμαῖος ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Τάκιτος, γράφει δι' ἕνα τεράστιον πλῆθος χριστιανῶν, ποὺ συλλαμβάνονται, ρίπτονται εἰς τὰς φυλακὰς καὶ καταδικάζονται ἀμέσως εἰς τὰ φοβερώτερα μαρτύρια. Ὁ ἴδιος ὁ Νέρων ἔχει τὴν ἐποπτείαν αὐτῶν τῶν θεαμάτων.

Τὴν τραγικὴν αὐτὴν ἐποχὴν εὐρίσκεται εἰς τὴν Ρώμην καὶ ὁ Παῦλος, ἀλυσοδεμένος. Φαίνεται ὅτι συνελήφθη εἰς τὴν Νικόπολιν,

τὸν τελευταῖον σταθμὸν τοῦ ταξιδίου του, ἀφοῦ οἱ διωγμοὶ εἶχον ἐξαπλωθῆ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Τιμόθεον, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τοῦ δίδει, γράφει καὶ διὰ τὴν ἰδικήν του κατάστασιν. Εἶναι μόνος μαζί με τὸν Λουκᾶν. Ἐάν θέλῃ ὁ Τιμόθεος, ἄς ἔλθῃ εἰς τὴν Ρώμην πρὸ τοῦ χειμῶνος. Μετὰ τὸν χειμῶνα θὰ εἶναι ἀργά, ὁ θάνατος πλησιάζει. Δὲν τὸν φοβεῖται ὁμως. Ἀπὸ τὰ λόγια του αὐτὰ μανθάνομεν ὅτι ὁ ἀπόστολος ἐπέρασε ἀπὸ ἀνάκρισιν καὶ ὅτι ἐπλησίαζε τὸ τέλος του.

Τὸ μαρτύριον. Μετ' ὀλίγον ἐξεδόθη διὰ τὸν Παῦλον ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις. Ἀπὸ τὴν φυλακὴν ὀδηγεῖται ἔξω τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν τριῶν μιλίων ἀπὸ τὴν Ρώμην. Τὸν συνοδεύουν πραιτωριανοί. Ἐκεῖ ἐγονυπέτησε καὶ ἡ σπάθη τοῦ δημίου ἀπέκοψε τὴν τιμίαν κεφαλὴν του καὶ ἔθεσε τέλος εἰς τὰ παθήματα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κήρυκος τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ σῶμά του παρέλαβον κατόπιν οἱ χριστιανοὶ καὶ τὸ ἔθαψαν δύο μίλια μακρὰ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. Αὐτὰ συνέβησαν τὸ ἔτος 64 μ.Χ.

Ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος θεωρεῖται μετὰ τὸν Χριστὸν ἡ περισσότερον φωτεινὴ μορφή τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ διδάσκη καὶ μετὰ τὰς ἐπιστολάς του, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Περιέχουν συμβουλὰς διὰ κάθε ζήτημα τὸ ὁποῖον

Ἀποκεφαλισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου

ἀπασχολεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ζήσει βίον σύμφωνον μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ.

26. Πέτρος ὁ κορυφαῖος. Θαύματα αὐτοῦ

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς μαθητείας πλησίον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Πέτρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθσαιδὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦτο ἀλιεὺς. Εἶχε μάλιστα ἰδικὸν του πλοῖον εἰς τὸ ὁποῖον εἰργάζετο μετὰ τὸν ἀδελφόν του Ἀνδρέαν εἰς τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ.

Καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔγιναν κατ' ἀρχὰς μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, διὰ μέσου τοῦ ὁποῖου ἐγνωρίσθησαν μετὰ τὸν Χριστὸν εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀκόμη καιρὸς διὰ νὰ μείνουν κοντὰ Του. Ἐπέστρεψαν λοιπὸν πάλιν εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, διὰ νὰ ἐργασθοῦν τὸ ἐπάγγελμά των, μέχρι τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἐκάλεσε αὐτοὺς ὀριστικῶς, διὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν.

Ὁ Πέτρος, μαζί μετὰ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην εἶχον στενωτέραν σχέσιν μετὰ τὸν Χριστὸν, διεκρίνετο δὲ ὁ Πέτρος μετὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλων, διότι πρῶτος αὐτὸς ἐξ ὀνόματος τῶν ἄλλων ἐλάμβανε τὸν λόγον ἢ ἀπεκρίνετο.

Μετὰ τὸν Πέτρον σχετίζεται καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός: Ὅταν κάποτε ὁ Κύριος ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του νὰ μάθῃ τί λέγουσιν περὶ αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι, ὁ Πέτρος ὡμολόγησεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἐν τούτοις ὅταν ὁ Χριστὸς, μίαν ἄλλην ἡμέραν, προεῖπεν εἰς τοὺς μαθητὰς του, διὰ τὰ παθήματά του εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ Πέτρος ἐζήτησεν νὰ ἀποφύγῃ ὁ Διδάσκαλός του τὸν σταυρικὸν θάνατον. Αὐτὸ δὲ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ἐλέγξῃ ὁ Χριστὸς τὸν Πέτρον κατὰ τρόπον πολὺ αὐστηρόν.

Κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον, ὁ Πέτρος δὲν δέχεται νὰ πλύνῃ ὁ Διδάσκαλος τὰ πόδια του ἀλλὰ ἀμέσως μετανοεῖ. Τὴν ἰδίαν ἐσπέραν ἐπιμένει ὅτι δὲν θὰ ἀρνηθῇ τὸν Διδάσκαλον, ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἕτοιμος καὶ τὴν ζωὴν του νὰ θυσιάσῃ χάριν Αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, ὅταν ἠρωτήθῃ εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἀρχιερέως ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, ἠρνήθη τρεῖς φορές τὸν Κύριον καὶ μετὰ ὄρκον, ἂν καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ὁ Πέτρος ἐπίστευεν εἰς τὸν

Χριστόν. Δι' αὐτό κατόπιν ἦλθεν εἰς συναίσθησιν τῆς πράξεώς του αὐτῆς καὶ ἔχυσε δάκρυα πικρά.

Ἡ Θεραπεία τοῦ Αἰνέα. Μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν περιόδειαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε ὁ ἀπόστολος Πέτρος εἰς τὴν Σαμάρειαν, ἐπεχείρησε καὶ νέαν τοιαύτην, ὅταν ὁ διωγμὸς ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας ἐχαλαρώθη. Ἐπεσκέφθη ὅλα τὰ μέρη τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ὑπῆρχον χριστιανοί, διὰ νὰ διδάξῃ καὶ στηρίξῃ αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν. Ἐπέρασε καὶ ἀπὸ τὴν Λύδδαν, ὅπου ἐθεράπευσε ἐξ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ μὲ ἓνα λόγον τὸν Αἰνέα, παράλυτον ἐπὶ 18 ἔτη. Τὸ θαῦμα ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ πιστεύσουν πολλοὶ εἰς τὸν Χριστόν.

Ἡ ἀνάστασις τῆς Ταβιθά. Ἀπὸ τὴν Λύδδαν ἦλθεν ὁ Πέτρος εἰς τὴν Ἰόππην, ὠραίαν παράλιον πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε πλῆθος χριστιανῶν. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίνετο διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς ἡ εὐσεβῆς Ταβιθά. Αὐτὴ δὲν ἔκαμνε τίποτε ἄλλο εἰς ὄλην τὴν ζωὴν τῆς παρὰ νὰ βοηθῇ τοὺς πάσχοντας, νὰ τρέφῃ τοὺς πεινῶντας, νὰ ἐνδύῃ τοὺς γυμνοὺς.

Ἡσθένησεν ὁμως κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ παρὰ τὰς περιποιήσεις τῶν χριστιανῶν ἀπέθανεν. Ἡ σκέψις ὄλων ἐστράφη τότε πρὸς τὸν Πέτρον. Τὸν προσεκάλεσαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν των, διὰ νὰ ἀναστήσῃ τὴν Ταβιθά. Καὶ ἦτο συγκινητικὸν τὸ θέαμα τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν πτωχῶν χηρῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδείκνυον εἰς τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ κατέφθασεν ἐκεῖ, τὰ ἐνδύματα τὰ ὁποῖα εἶχε κατασκευάσει.

Ὁ Πέτρος εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου κατέκειτο ἡ νεκρά, ἀφοῦ πρὶν ἔβγαλεν ὅλους ἔξω ἀπὸ αὐτό. Γονατίζει καὶ προσεύχεται θερμῶς. Σηκώνεται ἔπειτα, στρέφεται πρὸς τὴν νεκρὰν καὶ λέγει: «Ταβιθά σῆκω ἐπάνω». Καὶ ἡ Ταβιθά ἐσηκώθη. Τὸ μεγάλο αὐτὸ θαῦμα ἐχαροποίησε τοὺς χριστιανοὺς καὶ προσείλκυσε εἰς τὴν πίστιν πολλοὺς ἔθνικους.

27. Ὁ Πέτρος εἰς τὴν Καισάρειαν

Τὸ ὄραμα τοῦ Κορνηλίου. Ἀπὸ τὴν Ἰόππην ἐπροχώρησεν ὁ ἀπόστολος Πέτρος βορειότερον τεσσαράκοντα περίπου χιλιόμετρα καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης, πόλιν κτισμένην εἰς ὠραίαν τοποθεσίαν. Ἐκεῖ εἶχε τὴν μόνιμον κατοικίαν του ὁ Ρω-

μαῖος διοικητῆς τῆς Ἰουδαίας καὶ ἐστρατοπέδευον ἄρκετοὶ λόχοι ρωμαίων στρατιωτῶν.

Μεταξὺ τῶν ρωμαίων ἀξιωματικῶν τῆς Καισαρείας διεκρίνετο ὁ ἑκατόνταρχος Κορνήλιος. Ἦτο εὐσεβῆς καὶ ἐλάτρευε τὸν ἀληθινὸν Θεὸν μαζί μὲ ὄλους τοὺς οἰκείους του. Ἐκαμνε καὶ πολλὰς ἐλεημοσύνας καὶ παρεκάλει διαρκῶς τὸν Θεὸν νὰ τοῦ φανερώσῃ τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν.

Μίαν ἡμέραν ἐνῶ προσήχετο, εἶδεν ἔξαφνα ἐνώπιόν του ἕνα ἄγγελον, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε : «Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἔγιναν δεκταὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ ἐνεθυμήθη. Στείλε λοιπὸν ἀνθρώπους εἰς τὴν Ἰόππην καὶ κάλεσε τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ὁ ὁποῖος φιλοξενεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βυρσοδέψου Σίμωνος».

Τὸ ὄραμα τοῦ Πέτρου. Ἀμέσως μόλις ὁ ἄγγελος ἐξηφανίσθη, ὁ Κορνήλιος ἔστειλε καὶ ἐκάλεσε τὸν ἀπόστολον Πέτρον εἰς τὴν Καισάρειαν. Τὴν ὥραν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Κορνηλίου ἐπλησίαζον νὰ φθάσουν εἰς τὴν Ἰόππην, ὁ Πέτρος ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερῶον τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔμενε, καὶ προσήχετο. Ἐξαφνα ἔπεσεν εἰς ἔκστασιν καὶ εἶδεν ἕνα περίεργον ὄραμα. Εἶδεν ἀπὸ τὸν ἀνοιχθέντα οὐρανὸν νὰ κατεβαίνει πρὸς αὐτὸν κάτι ποῦ ὠμοίαζε μὲ σινδόνην κρεμασμένην ἀπὸ τὰ τέσσαρα ἄκρα. Μέσα εἰς αὐτὴν ἦσαν κάθε εἶδους τετράποδα, θηρία, ἔρπετα καὶ πτηνά, πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων σύμφωνα μὲ τὸν μωσαϊκὸν νόμον ἔθεωροῦντο ἀκάθαρτα καὶ ἦτο ἀπηγορευμένοι εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ τρώγουν αὐτά. Τὴν ἰδίαν στιγμήν ἤκουσε μίαν φωνήν, ἡ ὁποία ἔλεγεν εἰς αὐτὸν : «Πέτρε, σφάζε ἀπὸ τὰ ζῶα αὐτὰ καὶ φάγε». Ὁ Πέτρος ἀπαντᾷ : «Δὲν θὰ κάμω αὐτό, Κύριε, διότι ποτὲ ὡς τώρα δὲν ἔφαγον ἀκάθαρτον ζῶον». Ἡ φωνὴ ἀπήντησε : «Ὅσα ὁ Θεὸς ἐκαθάρισεν, σὺ μὴ τὰ θεωρῆς ἀκάθαρτα». Αὐτὸ ἔγινε τρεῖς φορές καὶ ἔπειτα πάλιν ἡ σινδόνη ἐξηφανίσθη εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἡ βάπτισις τοῦ ἐθνικοῦ Κορνηλίου. Ἐνῶ δὲ ὁ Πέτρος ἦτο εἰς ἀπορίαν καὶ ἐσκέπτετο τί νὰ ἐσήμαινε τὸ ὄραμα, τὸ ὁποῖον εἶδε, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συνέστησεν εἰς τὸν Πέτρον νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς τρεῖς ξένους, οἱ ὁποῖοι ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἐζήτησαν αὐτόν. Μὲ τοὺς ἀνδρας αὐτοὺς ἀνεχώρησε τὴν ἐπομένην ἡμέραν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Καισάρειαν. Τὸν συνώδευον καὶ μερικοὶ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἰόππης. Ἐκεῖ ὁ Πέτρος ἐδίδαξε τὸν Κορνήλιον καὶ ὄλους ὅσοι

είχον συγκεντρωθῆ εἰς τὴν οἰκίαν του περὶ τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος Χριστοῦ καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι ὅλοι ὅσοι θὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὸν θὰ λάβουν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν των.

Ἐνῶ δὲ ὠμίλει ἀκόμη ὁ Πέτρος, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατήλθεν εἰς ὅλους τοὺς παρόντας, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν νὰ ὀμιλοῦν ἐξαφνα διαφόρους γλώσσας μὲ τὰς ὁποίας ἐδοξολογοῦν τὸν Θεόν. Ἐκπληκτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἀπὸ τὸ φανερὸν αὐτὸ σημεῖον, ἐπέισθησαν ὅτι ὁ Θεὸς καλεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ τοὺς εἰδωλολάτραις. Τότε ὁ Πέτρος ἐβάπτισεν αὐτοὺς χωρὶς κανένα δισταγμὸν. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴν τῆς διαδόσεως τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν.

28. Φυλάκισις καὶ σωτηρία τοῦ Πέτρου. Ὁ μαρτυρικὸς θάνατός του

Μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Ἰακώβου καὶ σύλληψις τοῦ Πέτρου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν (ἀπὸ τοῦ 41 μέχρι τοῦ 44 μ.Χ.) ἦτο βασιλεὺς εἰς τὴν Παλαιστίνην ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀγρίππας, ἔγγονος τοῦ μεγάλου Ἡρώδου. Αὐτός, διὰ νὰ φανῆ ἀρεστός εἰς τοὺς Ἰουδαίους, συνέλαβε τὸν ἀπόστολον Ἰακώβον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου καὶ τὸν ἀπεκεφάλισε. Κατόπιν διέταξε νὰ ρίψουν εἰς τὴν φυλακὴν τὸν Πέτρον μὲ σκοπὸν νὰ τὸν θανατώσῃ μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα. Ἐνῶ δὲ ὁ Πέτρος ἦτο εἰς τὴν φυλακὴν, ἐγένετο νύκτα καὶ ἡμέρα προσευχῆ πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. Καὶ ὁ Θεὸς ἤκουσε τὰς προσευχὰς των.

Ὁ Πέτρος ἐλευθερώνεται διὰ θαύματος. Τὴν νύκτα, ἡ ὁποία προηγήθη τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πέτρος θὰ ὠδηγεῖτο εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου, ἐνῶ ἐκοιμᾶτο ὁ Πέτρος, ἐξαφνα ἕνα φῶς λαμπρὸν ἔλαμψε εἰς τὸ δεσμοκτήριον, διότι ἄγγελος κατήλθεν εἰς αὐτὸ μὲ σκοπὸν νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ. Ἐκτύπησε τὸν Πέτρον εἰς τὴν πλευρὰν καὶ τὸν διέταξε νὰ φορέσῃ τὸ ἔνδυμά του καὶ τὰ σανδάλια του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Αἱ ἀλύσεις ἔπεσαν ἀπὸ τὰ χέρια του, χωρὶς οἱ φύλακες νὰ πάρουν εἶδῃσιν. Ἡ θύρα ἠνοιχθη καὶ ὁ Πέτρος ἠκολούθησεν τὸν ἄγγελον, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀντιληφθῆ, ἂν αὐτὸ ποῦ ἐγένετο ἦτο πραγματικόν. Ἐπροχώρησαν εἰς τὴν αὐλὴν, ἐπέρασαν τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεῦτερον φρουρὸν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν σιδηρᾶν θύραν τῆς φυλακῆς, ἡ ὁποία ἠνοιχθη μόνη τῆς καὶ ἐξῆλθον εἰς τὸν

Πέτρος και Παῦλος εἰς μωσαϊκόν τοῦ 6 αἰῶνος μ.Χ.

οἰκίαν καὶ ἐπῆγεν εἰς ἄλλον τόπον, ἔξω ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Ἡρώδου. Ποῦ ἀκριβῶς ἐπῆγε, δὲν γνωρίζομεν.

Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ τὸ ἀγνωστον αὐτὸ μέρος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρώδου. Ἐκεῖ τότε συνητήθη μετὰ τὸν Παῦλον.

δρόμον. Ἐβάδισαν μετὰ τὸν ἄγγελον μαζὶ εἰς ἓνα δρόμον καὶ ἔπειτα ὁ ἄγγελος ἐξηφανίσθη.

Τότε ὁ Πέτρος συνῆλθε τελείως καὶ ἀντελήφθη ὅτι αὐτὸ δὲν ἦτο ὄνειρον ἀλλὰ πραγματικότης. Μετέβη τότε εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας, τῆς μητρὸς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὅπου εἶχον συναθροισθῆ καὶ προσηύχοντο ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ χριστιανοί. Αὐτοὶ ὅταν τὸν εἶδον, ἐκυριεύθησαν ἀπὸ θαυμασμόν. Ὁ Πέτρος τοὺς συνέστησε νὰ σιωπήσῃσιν, διὰ νὰ μὴ ξυπνήσῃσιν οἱ γείτονες ἀπὸ τὸν θόρυβον καὶ προσδοθῆ ἡ παρουσία του ἐκεῖ. Διηγῆθη τὰ γενόμενα καὶ παρήγγειλε νὰ ἀναφέρουν αὐτὰ εἰς τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόν, τὸν προϊστάμενον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Τὴν ἰδίαν νύκτα ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν

Ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐξῆλθεν εἰς μεγάλην περιοδείαν. Σύμφωνα μετὰ τὴν μαρτυρίαν πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἦλθε καὶ εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἔμεινε ὀλίγον καιρὸν. Ἐπειτα φεύγει καὶ ἔρχεται πάλιν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἀπέθανε μετὰ μαρτυρικὸν θάνατον ἐπὶ Νέρωνος, σύμφωνα μετὰ τὴν προφητείαν τοῦ Κυρίου. Ἐσταυρώθη μετὰ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, ὅπως λέγει ἡ παράδοσις. Ἐξακολουθεῖ ὅμως νὰ διδάσκη μετὰ τὰς δύο ἐπιστολάς του, τὰς ὁποίας μᾶς ἄφησε. Εἰς αὐτὰς ἀποδεικνύει μετὰ χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Μεσσίας.

Ἡ μνήμη τοῦ ἀποστόλου Πέτρου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας ἐορτάζεται μαζί μετὰ τὴν μνήμην τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ψάλλεται δὲ τότε τὸ ἐξῆς ἀπολυτικίον :

«Οἱ τῶν ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὄλων πρεσβεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

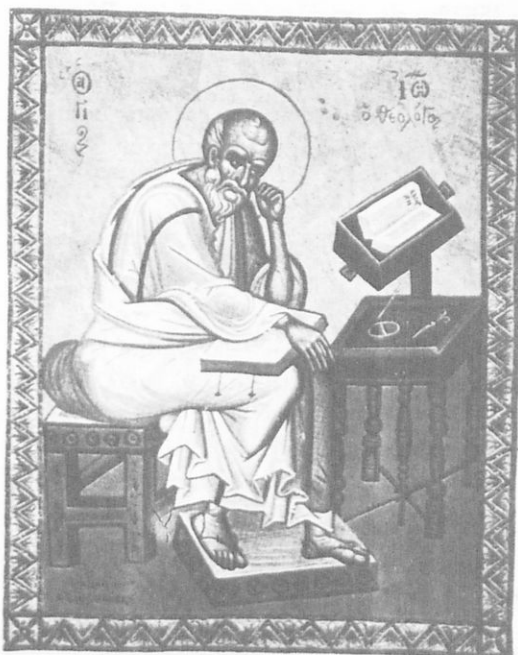
29. Ἰωάννης, ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς μαθητείας πλησίον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰωάννης κατήγετο ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν καὶ κατῴκει εἰς τὰ παράλια τῆς λίμνης Γεννησαρέτ. Ἐκεῖ, μαζί μετὰ τὸν πατέρα του τὸν Ζεβεδαιὸν καὶ τὸν ἀδελφόν του Ἰάκωβον ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀλιέως.

Κατ' ἀρχὰς ἔγινεν ὁ Ἰωάννης μαθητὴς τοῦ Προδρόμου μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγνώρισε τὸν Χριστόν. Μετὰ τὴν πρώτην αὐτὴν γνωριμίαν ἀκολουθεῖ τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὴν Καπερναοῦμ. Ἐπειτα φεύγει, γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἀλιευτικὸν του ἔργον, μέχρις ὅτου ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Χριστὸς μαζί μετὰ τὸν ἀδελφόν του Ἰάκωβον, διὰ νὰ εἶναι πάντοτε μαζί του.

Ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ μαθητὴς, τὸν ὅποιον ἠγάπα ἰδιαιτέρως ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης ἠγάπα πολὺ τὸν Ἰησοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ ἠκολούθησε τὸν Χριστόν μετὰ τὴν σύλληψίν του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως καὶ μέχρι τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου ἐστάθη πλησίον τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ μαζί μετὰ τὰς εὐσεβεῖς γυναῖκας. Εἰς αὐτὸν δὲ τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνέθεσε τὴν προστασίαν τῆς μητρὸς του.

Ἡ δρᾶσις τοῦ Ἰωάννου καὶ τὸ τέλος του. Μετὰ τὴν Ἀνάληψιν

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ θεολόγος

τοῦ Σωτῆρος, ὁ Ἰωάννης ἐδίδαξε, καθὼς εἶδαμε, μαζί με τὸν Πέτρον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν Σαμάρειαν. Ἐπειτα ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἐφεσον, ἡ ὁποία μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων (μετὰ τὸ 70 μ.Χ.) ἦτο τὸ σπουδαιότερον χριστιανικὸν κέντρον. Ἄπ' ἐκεῖ ἐξήρχετο εἰς περιοδείας, ἐστήριζε τοὺς χριστιανοὺς τῶν γύρω μερῶν καὶ διοργάνωνε τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Εἰς ἐποχὴν διωγμοῦ, ἐξωρίσθη εἰς τὴν Πάτμον, ὅπου ἔλαβεν ἀποκαλύψεις ἀπὸ τὸν

Θεόν, τὰς ὁποίας ἔγραψε εἰς τὴν Ἀποκάλυψίν του, τὸ τελευταῖον βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ διωγμοῦ ἦλθε πάλιν εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του.

Σχετικὰ μετὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἰωάννου εἰς τὴν Ἐφεσον, ἡ παράδοσις ἀναφέρει τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον :

Εἰς μίαν περιοδείαν του ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης συνήντησεν ἕνα νέον εὐσεβῆ. Τὸν ἀνέλαβε ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἔχη μαζί του, τὸν ἄφησε εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως διὰ νὰ τὸν παρακολουθῆ. Ὁ νεανίας ὅμως ἐκεῖνος περιέπεσεν εἰς κακὰς συναναστροφὰς καὶ σιγὰ-σιγὰ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγίνε ληστής. Ὄταν ἔπειτα ἀπὸ δύο ἔτη ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, γέρων πλέον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ ἔμαθε διὰ τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ νέου ἐκείνου, σὰν στοργικὸς πατήρ, ἐξῆλθεν εἰς τὰ ὄρη, παρὰ τὴν ἡλικίαν του, διὰ νὰ

εὔρη τὸ χαμένο παιδί. Περιεπλανήθη εἰς τὰ δάση μέχρις οὗτου τὸν συνήντησε. Ἐκεῖνος ἐκυριεύθη ἀπὸ τὴν ἐντροπήν, ὥστε ἐκύτταξε νὰ φύγη. Ἄλλὰ ὁ ἱερός εὐαγγελιστὴς ἔτρεξε κοντὰ του. Ὁ ληστής συνεκινήθη, ἔσταμάτησε, ἔπεσεν εἰς τὰ πόδια τοῦ σεβαστοῦ γέροντος καὶ μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἐξωμολογήθη τὰς ἁμαρτίας του. Χάρις εἰς τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν ἐσώθη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἀπὸ τὴν αἰώνιον τιμωρίαν.

Λέγεται ἀκόμη ὅτι ὁ Ἰωάννης, ὅταν ἔφθασε εἰς βαθὺ γῆρας καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ βαδίξῃ, οἱ χριστιανοὶ τὸν ἐβάσταζαν καὶ τὸν ἔφερον εἰς τὰς συγκεντρώσεις των. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ περιωρίζετο νὰ ἐπαναλαμβάνῃ αὐτὰ τὰ λόγια: «Τεκνία, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του ἠρώτησε τὸν διδάσκαλον διατὶ ἐπαναλαμβάνει πάντοτε τὸν αὐτὸν λόγον. Καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπήντησεν, ὅτι ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶνται μετὰ τῶν, αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα.

Ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε μὲ φυσικὸν θάνατον κατὰ τὸ ἔτος 101 μ.Χ. Ἐξακολουθεῖ ὁμως πάντοτε νὰ ζῆ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν χριστιανῶν μὲ τὰ γραπτὰ μνημεῖα του. Διότι ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν ἔγραψε κατὰ τὸ διάστημα τὸ ὁποῖον ἔμεινε εἰς τὴν Ἔφεσον τὸ εὐαγγέλιόν του, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει μὲ πολλὴν δύναμιν τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ τρεῖς ἐπιστολάς, διὰ τῶν ὁποίων συνιστᾷ τὴν ἀγάπην μετὰ τῶν χριστιανῶν. Γράφει: «ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ».

Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 18ην Μαΐου, ψάλλεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον:

«Ἀπόστολε Χριστῷ τῷ Θεῷ ἠγαπημένε, ἐπιτάχυνον, ῥῦσαι λαὸν ἀναπολόγητον· δέχεται σε προσπίπτοντα, ὃ ἐπιπεσόντα τῷ στήθει καταδεξάμενος· ὃν ἰκέτευε, θεολόγε, καὶ ἐπίμονον νέφος ἐθνῶν διασεκεδάσαι, αἰτούμενος ἡμῖν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος».

30. Ἀνδρέας ὁ πρωτόκλητος

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς μαθητείας πλησίον τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἀνδρέας ἦτο ὁ πρῶτος ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, δι' αὐτὸ λέγεται καὶ πρωτόκλητος. Διὰ μέσου αὐτοῦ ἐγνώρισε τὸν Χριστὸν καὶ ὁ Πέτρος ὁ ἀδελφὸς του.

Με τὸν Ἀνδρέαν σχετίζεται τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον : Ὅταν μερικοὶ Ἕλληνες προσήλυτοι εὐρισκόμενοι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, προσήλθον πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συναυτήσουν δι' αὐτοῦ τὸν Ἰησοῦν, ὁ Φίλιππος διστάζει καὶ ἔρχεται καὶ λέγει αὐτὸ εἰς τὸν Ἀνδρέαν. Καὶ ὁ Ἀνδρέας τότε λαμβάνει τὴν πρωτοβουλίαν καὶ συναντᾷ τὸν Χριστὸν μαζί με τὸν Φίλιππον διὰ νὰ ἀνακοινώσῃ αὐτό.

Τὸ κήρυγμα τοῦ πρωτοκλήτου καὶ τὸ τέλος του. Ὁ Ἀνδρέας, σύμφωνα με ἀρχαίας παραδόσεις, ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Βιθυνίαν καὶ εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο πλησίον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπισκεφθῇ οὔτε τοὺς βαρβάρους τοῦ Βοσπόρου, τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σκυθίας. Ἐπροχώρησε κατόπιν συνεχίζων τὴν περιοδείαν του εἰς τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν. Κατῆλθεν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ κατέληξεν εἰς τὰς Πάτρας. Ἐκεῖ τὸ κήρυγμα τοῦ ἀποστόλου συνοδευόμενον καὶ ἀπὸ πολλὰ θαύματα διεδόθη καὶ ἔφερε μεγάλα ἀποτελέσματα. Μεταξὺ δὲ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν ἦτο καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Ἀχαΐας Αἰγεάτου, ἡ Μαξιμίλλα καὶ ὁ ἀδελφός του. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξώργισε τὸν ἀνθύπατον καὶ διέταξεν τὴν σύλληψιν καὶ τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου. Εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐμαρτύρησεν ὁ Ἀνδρέας ὑπάρχει σήμερον ναὸς ἀφιερωμένος εἰς αὐτόν. Θεωρεῖται δὲ ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας πολιούχος ἅγιος τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν καὶ ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 30 Νοεμβρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὄλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε εἰρήνην τῆ οἴκου μένη δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Ἡ ἀκτινοβολία του. Τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου μαρτυρεῖ ἡ ἀκτινοβολία τῆς μορφῆς του εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ἐφυλάσσοτο ὡς κειμήλιον ἡ σειπτή κεφαλὴ του, ἡ ὁποία παρεδόθη πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Πατρῶν. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος φέρει τὸ ὄνομά του. Εἰς τὴν Σκωτίαν, ἡ ὁποία τὸν ἔχει ὡς προστάτην της, ὀλόκληρος πόλις πανεπιστημιακὴ στολίζεται μετὰ τὸ ὄνομά του. Εἰς δὲ τὴν ζωγραφικὴν ἢ μορφή τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου ἐμφανίζεται κατὰ τοὺς παλαιότερους χριστιανικοὺς χρόνους μαζί μετὰ τὰς μορφὰς τοῦ Πέτρου, τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Παύλου.

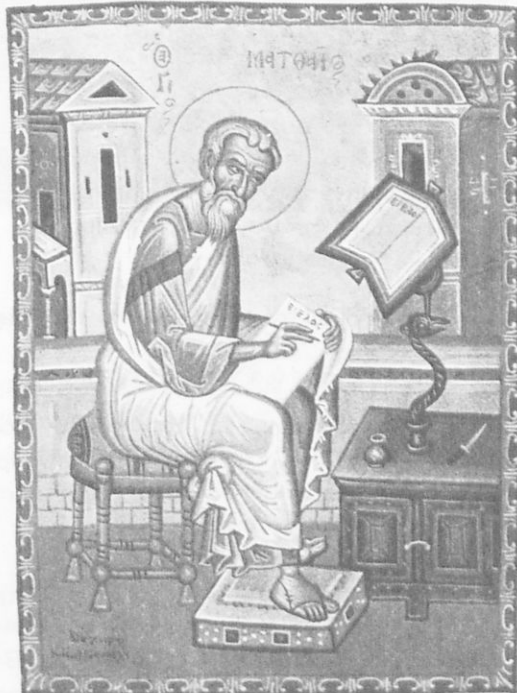
31. Οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι

1. Φίλιππος. Ὁ Φίλιππος κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦτο συμπολίτης τοῦ Ἀνδρέου καὶ τοῦ Πέτρου. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον, ἀφοῦ ἐκρεμάσθη ἐπάνω εἰς ἓνα μαρμάρινον στυλον μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω.

2. Ναθαναὴλ ἢ Βαρθολομαῖος. Ὁ Ναθαναὴλ κατήγετο ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἦτο φίλος τοῦ Φιλίππου. Λέγεται ὅτι ἐκήρυξεν εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν. Εβασανίσθη δύο φορές : τὴν πρώτην φοράν εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅπου ἐδέθη ὀρθίος ἐπάνω εἰς ἓνα ξύλον τὸ ὅποιον εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, ἀφέθη ὁμως ἐλεύθερος· τὴν δευτέραν δὲ φοράν εἰς τὴν Κιλικίαν πάλιν ἐπὶ σταυροῦ ὅποτε καὶ ἀπέθανε.

3. Θωμᾶς. Ὁ Θωμᾶς εἶναι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐπίστευσεν εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ ἐζήτησε νὰ βεβαιωθῇ μὲ τὰς ἰδικὰς του αἰσθήσεις, δηλ. νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ψηλαφίσῃ τὰς πληγὰς τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἀπόστολος αὐτὸς κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον διέσχισε τὴν Παρθίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Αἰθιοπίαν καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησε, ἀφοῦ ἐκτυπήθη εἰς τὴν πλευρὰν μὲ λόγχην.

4. Ματθαῖος. Ὁ Ματθαῖος κατήγετο ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἐξ-

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος

ήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τελώνου μέχρι τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ γίνῃ μαθητῆς του. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκήρυξεν ἐπὶ ἄρκετὸν χρόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους τῆς Παλαιστίνης. Χάριν δὲ αὐτῶν ἔγραψε καὶ τὸ εὐαγγέλιόν του εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν καὶ μετεφράσθη ἀργότερα εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ἔπειτα, συνεχίζων τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπεσκέφη τὴν Συρίαν, τὴν Παρθίαν καὶ τὴν Μηδίαν καὶ ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον, καθὼς ἀναφέρει ἡ παράδοσις, εἰς χώραν ἣ ὁποῖα κατοικεῖτο ἀπὸ ἀνθρωποφάγους.

5. Ἰάκωβος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου ἢ Ἰάκωβος ὁ μικρός. Λέγεται ὅτι ὁ ἀπόστολος αὐτὸς ἐκήρυξεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου καὶ ὑπέστη τὸν διὰ σταυροῦ μαρτυρικὸν θάνατον.

6. Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου ἢ Θαδδαῖος. Οὗτος ἐκήρυξεν εἰς τὴν Συρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περσίαν, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησεν.

7. Σίμων ὁ Κανανίτης ἢ ζηλωτής. Ὁ ἀπόστολος αὐτὸς κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον διέσχισε τὴν Αἴγυπτον, τὴν Κυρήνην καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἀφρικῆς. Λέγεται δὲ ὅτι ἔφθασε καὶ μέχρι τῶν βρετανικῶν νήσων, ὅπου καὶ ὑπέστη τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον.

8. Ματθίας. Ὁ Ματθίας λέγεται ὅτι ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησε.

32. Οἱ εὐαγγελισταὶ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς

α) Μᾶρκος ὁ εὐαγγελιστῆς

Ἡ καταγωγή του. Ὁ Μᾶρκος ἦτο υἱὸς τῆς Μαρίας, εὐπόρου γυναικός, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας συνηθοῖζοντο οἱ πρῶτοι χριστιανοί. Ἐλέγετο καὶ Ἰωάννης, σύμφωνα μὲ τὴν συνήθειαν ποῦ ἐπεκράτει νὰ λαμβάνουν οἱ Ἰουδαῖοι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἑβραϊκὸν ὄνομα καὶ ἓνα ὄνομα ἑλληνικόν.

Ἀκόλουθος τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Πέτρου. Μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ τὸν διασκορπισμὸν τῶν ἀποστόλων, ὁ Μᾶρκος ἠκολούθησε τὸν Παῦλον καὶ τὸν θεῖον του Βαρνάβαν εἰς τὴν πρώτην ἀποστολικὴν περιοδείαν. Ἀλλὰ ὅταν ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν Κύπρον εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὁ Μᾶρκος ἐκουράσθη φαίνεται

ἀπὸ τὰς ταλαιπωρίας τῆς περιοδείας καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν εἰς τὰς γύρω ἀπὸ τὸ ὄρος Ταῦρον χώρας. Ἀπεχωρίσθη τότε ἀπὸ αὐτοῦ δια νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὅταν κατόπιν ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν εἰς δευτέραν περιοδείαν, ὁ Μᾶρκος ἠκολούθησε τὸν Βαρνάβαν εἰς τὴν Κύπρον.

Ἀργότερα ὁ Μᾶρκος ἐγένετο ἀκόλουθος καὶ συνεργάτης τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὁ ὁποῖος τὸν περιέβαλλε μὲ πολλὴν ἀγάπην. Ὁ Μᾶρκος ἦτο ἀκόμη καὶ ἐρμηνευτὴς τοῦ Πέ-

Ὁ εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος

τρου. Εἰς τὸ εὐαγγέλιον δηλαδὴ ποὺ ἔγραψε περιέλαβε τὰς διδασκαλίας καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, ποὺ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν ἀπόστολον Πέτρον.

Τὸ ἔργον τοῦ ὡς εὐαγγελιστοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο κορυφαίων ἀποστόλων (Πέτρου καὶ Παύλου) ὁ Μᾶρκος λέγεται ὅτι ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Λιβύην καὶ τὴν Πεντάπολιν. Διετέλεσε ἐπίσης κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Μᾶρκος πρῶτος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη. Ἐκεῖ δὲ καὶ συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν καὶ κατεδικάσθη εἰς μαρτυρικὸν θάνατον.

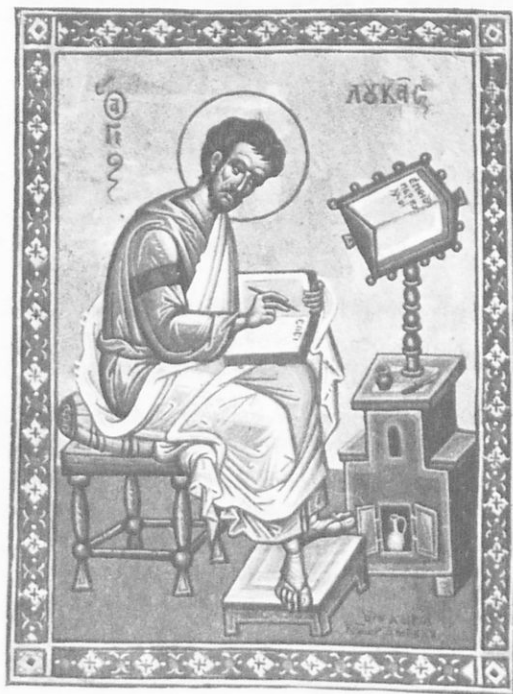
Τὰ λείψανά του ἔνετοί ἔμποροι μετέφερον κατὰ τὸ ἔτος 828 μ.Χ. εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου ἀνηγέρθη πρὸς τιμὴν του περίφημος ναός. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος εἶναι καὶ ὁ πολιούχος ἅγιος τῆς Βενετίας, ἐορτάζεται δὲ ἡ μνήμη του καὶ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν τὴν 25ην Ἀπριλίου.

β) Λουκάς ὁ εὐαγγελιστής

Ὁ Λουκάς εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Παύλου. Ὁ Λουκάς ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Συρίας, ἀπὸ εἰδωλολατρικὴν οἰκογένειαν καὶ ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ. Ἀπὸ τὴν γυνῶσιν ὅμως τὴν ὁποίαν ἔλαβε περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ κατόπιν τῆς διαδόσεως αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ἀντελήφθη τὴν ὑπεροχὴν τῆς νέας θρησκείας. Καὶ ὄχι μόνον ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν ἀλλὰ καὶ ἔσπευσε νὰ ταχθῆ εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Παύλου, ἀπὸ τῆς δευτέρας ἀποστολικῆς ὁδοιπορίας. Καὶ ἀπὸ τότε, ἐπὶ δέκα πέντε ὀλόκληρα ἔτη, ἔμεινε πλησίον τοῦ Παύλου ἀφωσιωμένος συνεργάτης, σύντροφος εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν θλίψιν, εἰς τὰς ἐπιτυχίας καὶ τὰς δοκιμασίας. Ἀπμακρύνθη ἀπὸ τὸν μέγαν διδάσκαλόν του μόνον ὅταν ἐκείνος ἔχυσε

τὸ αἷμα του εἰς τὴν Ρώμην.

Τὸ ἔργον του ὡς εὐαγγελιστοῦ. Ὁ Λουκάς κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐξηκολούθησε τὸ ἀποστολικὸν του ἔργον καὶ ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Δαλματίαν καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Γαλιλίαν καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Θήβας τῆς Βοιωτίας. Λέγεται ἀκόμη ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖος, μετέφερον ἀπ' ἐκεῖ τὰ ὀστᾶ τοῦ ἁγίου εἰς τὴν Κωνσταντινού-

Ὁ εὐαγγελιστής Λουκάς

πολιν καὶ τὰ ἔθαψε μὲ τιμὰς εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Ἡ κληρονομία του. Ἐξακολουθεῖ νὰ ὁμιλῇ εἰς τὰς ψυχὰς κάθε γενεᾶς μὲ τὸ «εὐαγγέλιόν» του καὶ τὰς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων». Εἰς τὸ εὐαγγέλιόν του ἐξιστορεῖ τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου, σύμφωνα μὲ τὰς πληροφορίας ποὺ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους καὶ τὰς διηγήσεις, τὰς ὁποίας ἤκουσεν ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Παναγίας μητρὸς τοῦ Κυρίου.

Ἐξ ἴσου μᾶς δίδει ὁ Λουκᾶς ἱστορίαν ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος μὲ τὰς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων». Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ βλέπομεν τὰ πρῶτα βήματα τῆς Ἐκκλησίας, τὴν δρᾶσιν τοῦ Πέτρου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων καὶ παρακολουθοῦμεν τὸν Παῦλον εἰς τοὺς ἀγῶνας του διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Χωρὶς τὸ βιβλίον αὐτὸ αἱ γνώσεις μας διὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἦσαν ὀλίγαι.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

33. Ὁ κληρὸς

Οἱ μόνιμοι λειτουργοί. Κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν ὠργανώθη ὡς ἐξῆς :

Ἐπιπλέον τότε δύο τάξεις ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν : Ἐφ' ἑνὸς ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνήκων εἰς ὠρισμένην ἐκκλησίαν καὶ ἄφ' ἑτέρου οἱ μόνιμοι λειτουργοὶ εἰς ἐκάστην χριστιανικὴν κοινότητα. Τὴν πρώτην τάξιν ἀπετέλουν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ εὐαγγελισταί, οἱ ὅποιοι εἶχον ἔργον νὰ διαδίδουν τὸ Εὐαγγέλιον, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ προφῆται, οἱ ὅποιοι εἶχον εἰδικὸν χάρισμα ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ ἀναπτύσσουν τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας εἰς τὰς συναθροίσεις τῶν πιστῶν.

Τὴν δευτέραν τάξιν ἀπετέλουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι παρέμενον μόνιμως εἰς τὰς ἰδρυομένας ἐκκλησίας. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἦσαν οἱ διάκονοι, οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἐπίσκοποι. Αὐτοὶ ἀπετέλεσαν τὴν ἰδιαιτέραν τάξιν τῶν κληρικῶν, τῶν χριστιανῶν δηλαδὴ οἱ ὅποιοι εἶχον ἔργον νὰ ὑπηρετοῦν τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ θέσις τῶν ἀποστόλων. Ὑπεράνω τῶν ἐπισκόπων, τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων ἦσαν οἱ ἀπόστολοι. Αὐτοὶ εἶχον τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Μεταξὺ τῶν ἀποστόλων περιλαμβάνεται καὶ ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου. Αὐτὸς εἶχε σπουδαίαν θέσιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἦτο ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐκτὸς τοῦ Ἰακώβου εἶχον τοπο-

θετηθῆ ὑπὸ τοῦ Παύλου δύο ἄλλοι ἐπίσκοποι, ὁ Τίτος εἰς τὴν Κρήτην καὶ ὁ Τιμόθεος εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἔτσι οἱ ἀπόστολοι ἀνοίγουν βαθμηδὸν τὸν δρόμον διὰ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ ὅποια θὰ τοὺς διαδεχθοῦν.

34. Αἱ ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι

Οἱ ἐπίσκοποι. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀποστόλων τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας εἶχον οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ὅποιοι ἐσυνέχιζον τὸ ἔργον τῶν ἀποστόλων ὡς ἄμεσοι διάδοχοί των.

Ὅσακις δὲ παρουσιάζοντο ζητήματα σοβαρώτερα, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ τακτοποιηθοῦν διὰ κοινῆς συνεννοήσεως, συνεκεντρώνοντο οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς. Ἐκεῖ ἀπεφάσιζον ὅλοι μαζί διὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ μὲ πρόεδρον τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρωτεύουσας τῆς ἐπαρχίας. Αἱ σύνοδοι αὐταὶ ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἀπὸ τὸν 2ον αἰῶνα καὶ ὠνομάσθησαν ἐπαρχιακαί.

Οἱ μητροπολίται. Ἀπὸ τότε ἤρχισε νὰ γίνεται μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων κάποια διάκρισις. Μερικοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον τὴν ἔδραν των εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν, ἄλλοι δὲ εἰς πόλεις, αἱ ὅποια εἶχον δεχθῆ τὸ Εὐαγγέλιον ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ τὸ ὅποιον διέδωσαν ἔπειτα εἰς τὰς γειτονικὰς πόλεις καὶ κώμας. Ἔτσι διεμορφώθησαν οἱ μητροπολίται, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ἔδραν των εἰς τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ εἶχον περισσότερα δικαιώματα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους, διότι αὐτοὶ ἀπετέλουν τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐπαρχίας. Αὐτοὶ συνεκάλουν, ὡσαύκις παρίστατο ἀνάγκη, τὰς ἐπαρχιακὰς συνόδους καὶ ὡς πρόεδροι αὐτῶν ἐξέδιδον τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις καὶ ἐφρόντιζον ἐπίσης διὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

Καὶ μεταξὺ τῶν μητροπολιτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διεκρίθησαν, ἐπειδὴ εἶχον τὴν ἔδραν εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας πόλεις τοῦ Κράτους, οἱ ἑξῆς : ὁ μητροπολίτης τῆς Ρώμης, ὁ μητροπολίτης τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ μητροπολίτης τῆς Ἀντιοχείας. Καὶ μεταξὺ αὐτῶν πάλιν διεκρίνετο ὡς πρὸς τὴν τιμὴν ὁ μητροπολίτης Ρώμης, ἐπειδὴ ἡ Ρώμη τότε ἦτο πρωτεύουσα τοῦ κόσμου.

Εἰς τοὺς μητροπολίτας αὐτοὺς προσετέθησαν ἀργότερον οἱ ἐπίσκοποι τῶν Ἱεροσολύμων, πρὸς τιμὴν τῆς ἁγίας πόλεως, ἡ ὅποια

ὑπῆρξεν ἡ κοιτίς τῆς νέας θρησκείας, καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς νέας πρωτεύουσας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Οἱ μητροπολίται αὐτοὶ ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ 5ου αἰῶνος πατριάρχαι ὡς ἄρχοντες πνευματικοὶ τῶν χριστιανῶν.

35. Αἱ ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι

Αἱ κυριώτεραι ἐκκλησίαι. Διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μαθητῶν των ἰδρῦθησαν ἐκκλησίαι εἰς πολλὰ μέρη τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Αἱ κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς :

α) Εἰς τὴν Παλαιστίνην : τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Λύδδας, τῆς Ἰόππης, τῆς Καισαρείας καὶ ἄλλαι.

β) Εἰς τὴν Συρίαν : τῆς Ἀντιοχείας.

γ) Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν : τῆς Πέργης, τῆς Ἀντιοχείας (τῆς Πισιδίας), τοῦ Ἰκονίου, τῶν Λύστρων, τῆς Δέρβης, τῆς Ἐφέσου, τῆς Τρωάδος, τῆς Μιλήτου, τῆς Σμύρνης, τῆς Περγάμου, τῆς Φιλαδελφείας καὶ τῆς Λαοδικείας.

δ) Εἰς τὴν Μακεδονίαν : τῶν Φιλίππων, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Βεροίας.

ε) Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα : τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Πατρῶν.

ς') Εἰς τὴν Αἴγυπτον : τῆς Ἀλεξανδρείας.

ζ) Εἰς τὴν Ἰταλίαν : τῆς Ρώμης.

Μεταξὺ τῶν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν διεκρίνετο ἡ ἐκκλησία τῆς Ρώμης, διότι ἦτο πολυάριθμος, πλουσία καὶ πρόθυμος πάντοτε εἰς βοήθειαν τῶν χριστιανῶν τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, ὡσάκις εὐρίσκοντο εἰς ἀνάγκας.

Ἐνότης πίστεως καὶ ἀγάπης. Ἦσαν δὲ αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, παρ' ὅλας τὰς ἐξωτερικὰς διαφορὰς (ὡς πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς λατρείας, τὴν γλῶσσαν κ.λπ.) ἠνωμένοι. Παρουσίαζον ἐνότητα πίστεως καὶ ἀγάπης.

Τὴν ἐνότητα αὐτὴν τὴν βλέπομεν :

α) Εἰς τὴν σχέσιν καὶ ἐπικοινωνίαν τῶν ἐκκλησιῶν δι' ἐπιστολῶν καὶ ἀπεσταλμένων.

β) Εἰς τὸ ἀμοιβαῖον ἐνδιαφέρον πού ἐξεδηλοῦτο μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν σταθερότητα εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν

πρόδοον εἰς τὸν χριστιανικὸν βίον μιᾶς ἐκάστης ἐκκλησίας. Φαίνεται αὐτὸ καὶ ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν, ἣ ὅποια ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος ἐπισκόπου Ρώμης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου, ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς ἀνταρσίας μερικῶν νεωτέρων κατὰ τῶν πρεσβυτέρων. Μὲ πνεῦμα ἀγάπης ὁ Κλήμης συνιστᾷ εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Κορίνθου, νὰ ἀποφύγουν τὸν φθόνον, ὁ ὅποιος ὑπῆρξεν ἡ αἰτία πολλῶν κακῶν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ νὰ δείξουν ὁμόνοιαν καὶ πειθαρχίαν.

γ) Εἰς τὴν προσπάθειαν ἣ ὅποια κατεβόλλετο διὰ τὴν ἐπικράτησιν κοινῶν ἐθίμων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐπὶ παραδείγματι, ἐξ ἀφορμῆς τῆς διαφορᾶς, ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ρώμης, ἣ ὅποια ἐφαίνετο εἰς πολλοὺς ἀταίριαστος, ὁ τότε ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος, μετέβη εἰς τὴν Ρώμην διὰ νὰ ἐξευρεθῇ ἀπὸ κοινουῦ μία διόρθωσις τοῦ πράγματος. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ συνεννόησις μεταξύ τῶν δύο ἱεραρχῶν δὲν κατέληξεν εἰς συμφωνίαν. Ὡς ἄνθρωποι ὅμως, ποτισμένοι μὲ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀντελήφθησαν ὅτι δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ φιλονικοῦν διὰ λειτουργικὰ ἔθιμα. Ἐχωρίσθησαν δι' αὐτὸ φιλικώτατα, ἀφοῦ μετέλαβον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἠνωμένοι μὲ τὴν κοινὴν πίστιν καὶ συνδεόμενοι ἀναμεταξύ των μὲ τὴν ἀγάπην.

ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ. ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

36. Οἱ διωγμοὶ

Αἰτία τῶν διωγμῶν. Καθὼς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ἀποστόλων, ἔτσι καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων των, κατὰ τὸν 2ον καὶ 3ον αἰῶνα, ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔπαυσε νὰ κερδίζει καθημερινῶς ἕδαφος. Εἰς τὴν διάδοσιν αὐτὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀντέδρασαν κατὰ πρῶτον οἱ Ἰουδαῖοι, καθὼς εἶδαμε, δὲν παρῆλθε δὲ πολὺς καιρὸς καὶ οἱ ἔθνη. Ἐξ αὐτοῦ δὲ προῆλθον οἱ διωγμοὶ τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων.

Καὶ αὐτὸ ἦτο φυσικόν. Οἱ ἔθνη εἶχον συνηθίσαι εἰς τὰς λαμπρὰς τελετὰς τῆς ἔθνικῆς θρησκείας καὶ εἰς τὰς ἀπολαύσεις, ποὺ ἐπέτρεπεν αὐτῇ. Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ ἀφήσουν ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ ζήσουν μίαν ζωὴν ἐνάρετον. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ δεχθῶν αὐτὴν τὴν μεταβολὴν ;

Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἐκκλοφῶρουν ἐκ μέρους τῶν πολεμίων τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τῶν χριστιανῶν διάφοροι κατηγορίαι. Ἐπειδὴ οἱ χριστιανοὶ δὲν προσεκύνουν τὰ εἰδωλα, κατηγοροῦν αὐτοὺς οἱ ἔθνη ὡς ἀθέους. Ἐπειδὴ ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας των εἰς μέρη ἀπόκρυφα, κατηγοροῦντο ὡς ἀνήθικοι. Αἱ κατηγορίαι αὐταὶ καὶ ἄλλαι παρόμοιαι ἐγίνοντο πιστευταὶ ἀπὸ τὸν ὄχλον, τοῦ ὁποίου τὸ μῖσος κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐξηγειρον, ἐκτὸς τῶν Ἰουδαίων, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ τεχνῖται, τῶν ὁποίων ἐβλάπτοντο τὰ συμφέροντα, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ ἀρχαί. Διότι οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ρωμαῖοι αὐτοκράτορες ἐπίστευον ὅτι ἡ νέα θρησκεία ὑπονομεύει τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὅποιον ὁ αὐτοκράτωρ ἐλατρεύετο ὡς θεός.

Ποινὰ καὶ βασανιστήρια. Ἔτσι λοιπὸν ἄρχοντες καὶ λαὸς ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς νέας θρησκείας διὰ νὰ τὴν ἐξαλείψουν.

Ὅσοι ἐκ τῶν χριστιανῶν ἔμενον σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν ἐτιμωροῦντο μὲ θάνατον. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐρρίπτοντο εἰς τὴν πυράν, ἄλλοι ἐσταυρώνοντο, ἄλλοι ἐρρίπτοντο εἰς τὰ θηρία καὶ ἄλλοι ἐφονεύοντο διὰ ξίφους.

Ἄπ' ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδη τοῦ θανάτου, ὁ θάνατος μὲ τὸ ξίφος ἦτο ὁ ἡπιώτερος, ἐνῶ ὁ φοβερώτερος ἦτο ὁ θάνατος διὰ τῶν θηρίων εἰς τὸν ἵππὸδρομον, ἐνώπιον τοῦ πλήθους. Ἐκεῖ ἔπρεπε οἱ μάρτυρες νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ ἄγρια θηρία, τὰ ὅποια ἄφηναν οἱ δῆμιοι ἐλεύθερα διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν χριστιανῶν.

Εἰς τὸν θάνατον διὰ τοῦ σταυροῦ, ὁ κατάδικος προσηλῶνετο ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν συνήθως μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, διὰ νὰ εἶναι ἡ τιμωρία ἀκόμη σκληροτέρα.

Συνηθισμένη τιμωρία ἦτο καὶ ὁ διὰ τῆς πυρᾶς θάνατος. Τὸν κατάδικον ἀνέβραζον γυμνὸν ἐπάνω εἰς μίαν ἐξέδραν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν πυράν. Ἡ ἐξέδρα αὕτη εὐρίσκετο μέσα εἰς τὸ στάδιον ἢ εἰς τὸ ἀμφιθέατρον, διὰ νὰ δύνανται ὅλοι οἱ παραευσκόμενοι ἐκεῖ νὰ παρακολουθήσουν τὸ θέαμα.

Ἐκτὸς τῆς τιμωρίας μὲ θάνατον, ἐχρησιμοποιοῦν κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ διάφορα βασανιστήρια, διὰ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσουν νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν των. Τοιαῦτα ἦσαν αἱ μαστιγώσεις, οἱ σιδηροὶ ὄνυχες μὲ τοὺς ὁποίους ἐξέσχίζον τὰς σάρκας, ἡ καῦσις τοῦ σώματος μὲ πυρωμένον σίδηρον, ἡ ἀποκοπὴ τῶν χειρῶν, τῶν ὠτων, ἡ ἐξόρυξις τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλα παρόμοια. Διὰ τοῦτο τὸ πλῆθος αὐτῶν μαρτύρων ἦτο ἀδύνατον νὰ ὁμολογῇ μὲ θάρρος τὴν πίστιν του, ἂν δὲν ἐνισχύετο ἀπὸ τὴν θεῖαν δύναμιν.

37. Οἱ κυριώτεροι διωγμοί. Οἱ σπουδαιότεροι μάρτυρες (64-311 μ.Χ.)

α) Ἐπὶ τοῦ Νέρωνος. Ὁ θηριώδης αὐτὸς αὐτοκράτωρ ἐθεωρήθη ὑπεύθυνος διὰ τὴν πυρκαϊάν πού ἐξεργάγη εἰς τὴν Ρώμην τὸν Ἰούλιον τοῦ 64 μ.Χ. Διὰ νὰ σωθῇ δὲ ἀπὸ τὴν ὄργην τοῦ λαοῦ ἀπέδωσε τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς χριστιανούς, τοὺς ὁποίους μόλις τότε ἤρχισαν νὰ διακρίνουν οἱ Ρωμαῖοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

Μερικούς τότε ἐκ τῶν χριστιανῶν ἐσταύρωσαν. "Ἄλλους ἐτύλιξαν μὲ δέρματα ἀγρίων ζώων καὶ τοὺς ἔρριψαν εἰς τοὺς σκύλους, διὰ νὰ τοὺς ξεσχίσουν. "Ἄλλους τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον, διὰ νὰ κατασπαραχθοῦν ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία. Καὶ ἄλλους, ἀφοῦ τοὺς ἤλειψαν μὲ πίσσαν καὶ ρητίνην, τοὺς ἔδεσαν εἰς πασσάλους καὶ μόλις ἤρχιζε νὰ νυκτώνῃ τοὺς ἔκαιον, διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς φανοὶ εἰς τοὺς κήπους καὶ τοὺς δρόμους τῆς Ρώμης. Κατὰ τὸν διωγμὸν αὐτὸν ἐμαρτύρησαν, καθὼς εἶδαμε, καὶ οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος.

β) Ἐπὶ τοῦ Δομιτιανοῦ. (81 - 96 μ.Χ.). Τότε ἐμαρτύρησε μετὰ ζῦ πολλῶν ἄλλων καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης.

γ) Ἐπὶ τοῦ Τραϊανοῦ (98 - 117 μ.Χ.). Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὕτην ἦτο ἑπαρχος εἰς τὴν Βιθυνίαν καὶ τὸν Πόντον ὁ Πλίνιος ὁ νεώτερος. Αὐτός, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι οἱ χριστιανοὶ καθημερινῶς ἐπολλαπλασιάζοντο, ἔγραψεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐζήτηε ὁδηγίας, πῶς νὰ φερθῇ πρὸς αὐτούς. Ὁ Τραϊανὸς ἀπήντησεν εἰς αὐτόν, ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῶνται, ἀλλὰ νὰ ἀναμένεται γραπτὴ καταγγελία· ὅσοι δὲ ἀρνοῦνται τὸν Χριστὸν νὰ ἀφήνωνται ἐλεύθεροι. "Ἔτσι λοιπὸν οἱ χριστιανοὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀπάντησιν αὕτην τοῦ Τραϊανοῦ δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ λατρεύουν τὸν Θεόν.

Τὸ σπουδαιότερον θῆμα τοῦ διωγμοῦ αὐτοῦ ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος. Τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐρίφθη εἰς τὰ ἄγρια θηρία. "Ἔτσι λοιπὸν ἐπραγματοποιήθη ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ ἴδιος εἰς μίαν ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Ρώμης κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου του πρὸς τὴν Ρώμην: «Εἶμαι σῖτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλέθωμαι μὲ τοὺς ὀδόντας τῶν θηρίων, διὰ νὰ εὐρεθῶ ὡς ἄρτος καθαρός».

δ) Ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ (117 - 138 μ.Χ.). Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα αὐτόν δύο μορφωμένοι χριστιανοὶ (ὁ Κοδράτος, ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ ὁ Ἀθηναῖος φιλόσοφος Ἀριστείδης) ἔδωσαν ἀπολογίας (γραπτὰ κείμενα) ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν. Ὁ Ἀδριανός, ἀφοῦ ἐπέστη, ἔλαβε μερικὰ μέτρα προστατευτικὰ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν.

ε) Ἐπὶ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Πίου (138 - 161 μ.Χ.). Τότε ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν Σμύρνην ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως, μαθητὴς τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου καὶ συμμαθητὴς τοῦ Ἰγνατίου, τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.

Εἰς τὸ στάδιον τῆς Σμύρνης, ὅπου ὠδηγήθη ὑπὸ τῶν στρατιω-

τῶν, ὁ ἀνθύπατος ἔλεγεν εἰς αὐτόν : «Βλασφήμησε τὸν Χριστόν».

Καὶ ὁ Πολύκαρπος ἀπήντησεν : «Ὅγδοήκοντα ἔξ ἔτη δουλεύω τὸν Χριστόν καὶ δὲν μὲ ἠδίκησε εἰς τίποτε· πῶς λοιπὸν ἠμπορῶ νὰ βλασφημήσω τὸν βασιλέα καὶ σωτῆρα μου;».

Μετ' ὀλίγον ὁ Πολύκαρπος, ἔπειτα ἀπὸ θερμὴν προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν, ἐρρίπτετο εἰς τὸ πῦρ διὰ νὰ καῆ ζωντανός.

στ) Ἐπὶ τοῦ Μάρκου Αἰρηλίου (161 - 180 μ.Χ.). Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἦτο ὁ καλύτερος ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης. Ἐν τούτοις, κατεδίωξε τοὺς χριστιανούς διὰ νὰ κατευνάσῃ τὸν ὄχλον, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ὅτι εἶχον ἐξεγερθῆ οἱ θεοὶ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ἔξ αἰτίας ἰσχυρῶν σεισμῶν, πού συνετάραξαν τότε τὴν Ἰταλίαν.

Τότε ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν Ρώμην, μὲ ἀποκεφαλισμόν, ὁ φιλόσοφος Ἰουστίνος, ὁ σπουδαιότερος ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀπολογητῶν. Ἐπίσης ἡ ἀγία Παρασκευὴ ἐμαρτύρησε μὲ τὸν αὐτὸν θάνατον, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ βασανιστήρια, ἐπειδὴ εἰργάζετο μὲ πολὺν ζῆλον διὰ τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας.

ζ) Ἐπὶ τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου (193 - 211 μ.Χ.). Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου κατεδιώκοντο μὲ ποινὴν θανάτου ὅλοι ὅσοι ἠσπάζοντο τὴν νέαν θρησκείαν. Ὁ διωγμὸς αὐτὸς ἦτο περισσότερον φοβερὸς εἰς τὴν Καρχηδόνα, ὅπου ἐμαρτύρησεν ἡ ἀγία Περπέτουα, εὐγενῆς κυρία τῆς Καρχηδόνας, εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν. Παρεδόθη εἰς τοὺς κερατισμοὺς ἀγρίας ἀγελάδος μὲ τὸ βρέφος τῆς εἰς τὴν ἀγκάλην, ἐνῶ ὁ γέρον πατὴρ τῆς ματαίως τὴν παρῆκαλει νὰ λυπηθῆ τὴν νεότητά της καὶ τὸ παιδί της.

η) Ἐπὶ τοῦ Δεκίου (249 - 251 μ.Χ.). Ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ οἱ διωγμοὶ ἐπεξετάθησαν εἰς ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν. Ὡς νὰ μὴ ἔφθανον δὲ τὰ μέχρι τότε βασανιστήρια, ἐπενοήθησαν καὶ νέα φρικαστικὰ μαρτύρια. Πολλοὶ τότε ἐμαρτύρησαν. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνονται ὁ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος, ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Βαβύλας καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Φαβιανός.

θ) Ἐπὶ τοῦ Βαλεριανοῦ (257 - 258 μ.Χ.). Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς δὲν ἐβράδυνε νὰ λάβῃ τὰ σκληρότερα μέτρα κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἐστράφη πρὸ παντὸς ἐναντίον τῶν ἐπισκόπων, τοὺς ὁποῖους ἐξώρισεν. Ἐπίσης ἀπηγόρευσε τὰς θρησκευτικὰς συγκεντρώσεις τῶν χριστιανῶν καὶ ἐδήμεισε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ κοιμητήρια. Ὅσοι ἐκ τῶν χριστιανῶν εἶχον πολιτικὰ ἀξιώματα τὰ ἔχωνον.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ ἐμαρτύρησεν ὁ ἐπίσκοπος Καρχηδόνος Κυπριανὸς καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Σίξτος.

ι) Ἐπὶ τοῦ Διοκλητιανοῦ (301 - 311 μ.Χ.). Ὁ διωγμὸς αὐτὸς ἦτο ὁ σκληρότερος. Διήρκεσε δύο ἔτη. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ κατεστρέφοντο, τὰ ἱερὰ βιβλία ἐκαίοντο, οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἱερεῖς ἐφονεύοντο καὶ εἰς τὰς φυλακὰς ἀπέθνησκον χιλιάδες χριστιανῶν ἀπὸ τὰ βασιανιστήρια.

Μεταξὺ τοῦ πλήθους ποὺ ἐμαρτύρησαν κατὰ τὸν διωγμὸν αὐτὸν περιλαμβάνονται ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ ἅγιος Δημήτριος.

ια) Ἐπὶ τοῦ Γαλερίου ἢ Μαξιμιανοῦ (302 - 311 μ.Χ.). Ὁ διωγμὸς αὐτὸς ἀποτελεῖ συνέχειαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν τοῦ διωγμοῦ τοῦ Διοκλητιανοῦ. Τότε ἐμαρτύρησαν ἡ ἅγια Βαρβάρα καὶ ἡ ἅγια Αἰκατερίνη.

38. Ἅγιος Δημήτριος

Ἡ μαρτυρία του. Ὁ ἅγιος Δημήτριος κατήγετο ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς. Πιστὸς μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἠγωνίζετο φανερὰ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην διὰ τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας, ποὺ ἤρχετο νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν κόσμον. Διὰ τὴν δρᾶσιν του αὐτὴν συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, ὁ ὁποῖος εὕρισκετο τὸν καιρὸν ἐκείνον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Λυαῖος καὶ Νέστωρ. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν εἰς τὸ εὐρύχωρον στάδιον τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου διεξήγοντο ἀγῶνες χάριν τοῦ αὐτοκράτορος, κάποιος εἰδωλολάτρης, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Λυαῖος, προκαλοῦσε εἰς τὸ στάδιον, ὡς ἄλλος Γολιάθ, καθένα ποὺ θὰ ἤθελε νὰ ἀγωνισθῇ μαζί του.

Κανένας δὲν παρουσιάσθη διὰ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα τολμηρὸν νέον, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Νέστωρ. Αὐτὸς ἐπήδησεν εἰς τὸ στάδιον καὶ ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ ἀντιπαραταχθῇ πρὸς τὸν Λυαῖον. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφώνασε : «Θεὲ τοῦ Δημητρίου βοήθει μοι», ὥρμησεν ἀτρόμητος ἐναντίον τοῦ Λυαίου καὶ ἐκτύπησεν αὐτὸν θανάσιμως.

Ἡ νίκη τοῦ Νέστορος, ἡ ὁποία ὠφείλετο εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ πρὸς τὸν θεὸν ποὺ ἐκήρυττεν ὁ Δημήτριος, ἐξοργίζει τὰ πλήθη ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ διατάσσει τὴν ἐκτέλεσίν του

ἐπὶ τόπου. Ὁ θάνατος
τούτου ὅμως ἦτο ἔνδο-
ξος. Διότι ἔπεσαν ὁμο-
λογῶν τὴν πρὸς τὸν
Χριστὸν πίστιν του.

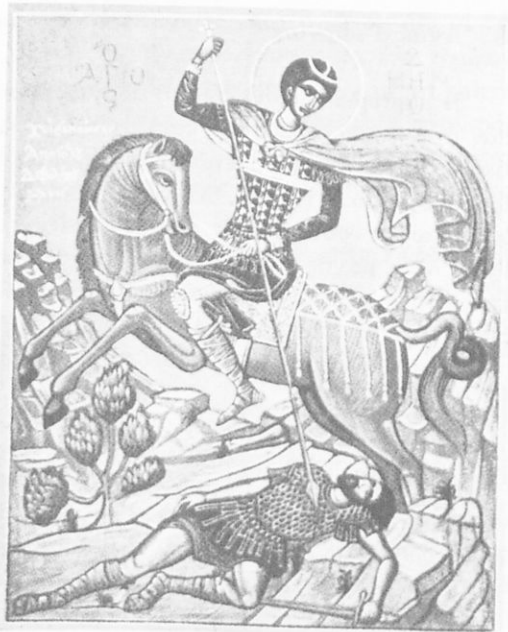
**Τὸ τέλος τοῦ Δημη-
τρίου.** Μετ' ὀλίγον ἦλθε
καὶ ἡ σειρὰ τοῦ Δημη-
τρίου. Ἡ ἐπίκλησις τοῦ
Νέστορος πρὸς τὸν Θε-
ὸν τοῦ Δημητρίου ἐφθα-
σεν εἰς τὰ αὐτιά τοῦ
Διοκλητιανοῦ. Ὁ σκλη-
ρὸς βασιλεὺς ἐξοργίζε-
ται κατὰ τοῦ νεαροῦ
χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος
εὕρισκετο κλεισμένος μέ-
σα εἰς σκοτεινὴν φυλα-
κὴν, καὶ διατάσσει νὰ
τὸν φονεύσουν.

Μετ' ὀλίγον, στρα-
τιῶται ἔρχονται εἰς τὴν φυλακὴν, παραλαμβάνουν τὸν Δημήτριον
καὶ τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως, ὅπου τὸν ἐθανά-
τωσαν διὰ λοχισμῶν.

Τὰ ἅγια λείψανα καὶ τῶν δύο ἀθλητῶν τὰ ἐμάζευσαν μὲ εὐλά-
βειαν οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰ ἐνεταφίασαν. Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀργότερα
ἐκτίσθη λαμπρὸς ναὸς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνέβλυζε μῦρον. Δι' αὐτὸ ὁ
ἅγιος Δημήτριος λέγεται μυροβλήτης.

Θεωρεῖται δὲ ὁ ἅγιος Δημήτριος προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης
καὶ ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 26ην Ὁκτωβρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν
αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη,
ἀθλοφόρε τὰ ἔθνη τροποῦμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἔπαρσιν,
ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως, ἅγιε μεγαλομάρτυς
Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα
ἔλεος».

Ὁ ἅγιος Δημήτριος

39. "Άγιος Γεώργιος

"**Η μαρτυρία του.** Ο Άγιος Γεώργιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἀπὸ γονεῖς πλουσίους καὶ ἔμεινε ὀρφανὸς εἰς παιδικὴν σχεδὸν ἡλικίαν. Ὄταν ἔγινε 18 ἐτῶν κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν στρατιωτικὴν του ὑποχρέωσιν, σύντομα δὲ προήχθη εἰς χιλιάρχον, ἐπειδὴ διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας. Ἐμείνεν ὁμως ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὰς τιμὰς καὶ τοὺς ἐπαίνους πού τοῦ ἐγίνοντο διὰ τὴν γενναιότητά του. Δὲν παρεσύρθη ἐπίσης ἀπὸ τὸ κακὸν περιβάλλον ὡπλισμένους μὲ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς. Ἐστάθη εἰς ὅλα γενναῖος.

"Ὄταν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Διοκλητιανὸς, τὸν διέταξε νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τὰ μαρτύρια χριστιανούς, ὁ Γεώργιος ὄχι μόνον ἠρνήθη, ἀλλὰ καὶ μὲ θάρρος ὡμολόγησεν ἐνώπιον τοῦ Διοκλητιανοῦ ὅτι ἦτο χρι-

Ὁ ἅγιος Γεώργιος

τιανῶν ὅτι ἦτο χρι-

«Εἶσαι χριστιανός ; ἐρωτᾷ μὲ ἐκπληξιν ὁ αὐτοκράτωρ. Καὶ δὲν ἐντρέπεσαι, σὺ ὁ ἔνδοξος στρατηγός μου, δὲν λυπεῖσαι τὴν ζωὴν σου, σὺ ὁ θελκτικὸς νέος, δὲν φοβεῖσαι τὸν θάνατον;»

«Εἶμαι χριστιανός», ἀπαντᾷ καὶ πάλιν μὲ θάρρος ὁ Γεώργιος.

«Ἀρνήσου τὴν πλάνην, διὰ νὰ ζήσης», τοῦ λέγει ὁ βασιλεὺς.

«Δὲν μοῦ χρειάζεται ἡ ζωὴ, βασιλεῦ. Θέλω νὰ ἀποθάνω χριστιανός».

Βασανιστήρια καὶ θάνατος. Καὶ τότε ἤρ-

χισαν τὰ βασιανιστήρια πρὸς ἐκφοβισμόν. Καὶ πρῶτον μὲν οἱ δή-
μιοι τὸν ἔξυλοκόπησαν, ἀφοῦ τὸν ἔδεσαν γυμνὸν εἰς ἓνα στῦλον.
Ἔπειτα τὸν ἔδεσαν εἰς τροχὸν ποῦ ἐσύρετο καὶ ἔσχιζε μὲ τὰ κοπτε-
ρὰ του μαχαίρια τὰς σάρκας του. Ἄλλὰ ὁ Γεώργιος μένει σταθερός.
Ἀκολουθοῦν νέα βασιανιστήρια χωρὶς ὅμως καὶ πάλιν κανένα ἀπο-
τέλεσμα. Τέλος ἐξοργίζεται ὁ Διοκλητιανὸς καὶ διατάσσει τὸν ἀπο-
κεφαλισμόν του.

Τὸ λείψανόν του μετέφερον οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν Λύδδαν τῆς
Παλαιστίνης, τὴν πατρίδα τῆς μητέρας του. Ἐπὶ τοῦ τάφου του,
ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα ἔτη, ἐκτίσθη ναὸς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Θαύματα τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον ἀποδί-
δονται καὶ πολλὰ θαύματα. Μεταξὺ δὲ τῶν θαυμάτων αὐτῶν, ἐκεῖ-
νο τὸ ὁποῖον περισσότερο ὑμνήθη, εἶναι ἡ διάσωσις κόρης ἀπὸ
δράκοντα, τὸν ὁποῖον ὁ Γεώργιος ἐφιππος κατέβαλε μὲ τὸ δόρυ,
ὅπως, παριστάνεται εἰς τὴν εἰκόνα του. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ δρά-
κων αὐτὸς ἐκρύπτετο ἔξω τῆς πόλεως πλησίον εἰς μίαν πηγὴν καὶ
ἔτρωγε τοὺς ἀνθρώπους ποῦ μετέβαινον ἐκεῖ διὰ νὰ λάβουν ὕδωρ.
Ὁ ἅγιος Γεώργιος ὅμως, ἔπειτα ἀπὸ φοβερὰν πάλην, φονεῦει τὸν
δράκοντα καὶ σώζει τὴν νεαρὰν κόρην.

Ὁ ἅγιος Γεώργιος θεωρεῖται προστάτης τοῦ στρατοῦ, ἐορτά-
ζει δὲ ἡ Ἐκκλησία τὴν μνήμην του τὴν 23ην Ἀπριλίου μὲ ἰδιαίτε-
ραν λαμπρότητα. Τότε ψάλλεται τὸ ἕξης ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπι-
στής, ἀσθενούντων ἱατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε, με-
γαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς
ἡμῶν».

Καλεῖται εἰς τὸ ἀπολυτίκιον ἐλευθερωτῆς τῶν αἰχμαλώτων, σύμ-
φωνα μὲ τὰς διηγήσεις ἄλλων θαυμάτων, ποῦ ἔκαμεν ὁ ἅγιος Γεώρ-
γιος, διὰ τῶν ὁποίων ἠλευθέρωσε παιδιὰ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν.

40. Ἁγία Βαρβάρα

Ἡ φανέρωσις τοῦ μυστικοῦ. Ἡ ἁγία Βαρβάρα ἦτο κόρη μονο-
γαμίου καὶ μὲ μεγάλην κοινωνικὴν θέσιν ἔθνικου Διοσκοῦ-
γενῆς του πλουτοῦ. Ἐκείνη ἀπέβη ἀγαθὴ καὶ τὴν εὐφυίαν της. Χάρις
ρου καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ὠραιότητά της. Ἐκείνη ἀνάπα πολὺν, ἔλαβε
εἰς τὰς φροντίδας τοῦ πατρός της, ὁ ὁποῖος τὴν ἠγάπα.

Ἡ ἅγια Βαρβάρα

τὴν καλλιτέραν δυνατὴν μορφῶσιν. Ἐπὶ πλέον, ἐδόθη εἰς αὐτὴν ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸν Χριστόν.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐτηρεῖτο κατ' ἄρχας μυστικόν, ἐφανερῶθῃ δὲ ὅταν ὁ πατήρ της ἐπρότεινεν εἰς τὴν Βαρβάραν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς εἰδωλολατρικὴν τελετὴν. Ἐκείνη ὄχι ἀπλῶς ἠρνήθη ἀλλὰ καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι εἶναι χριστιανή. Ὁ πατήρ της εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων αὐτῶν ὠργίσθη καὶ ἠτοίμασε τὸ ξίφος διὰ νὰ τὴν φονεύσῃ. Ἄλλ' ἐκείνη, διὰ νὰ προλάβῃ τὸ μεγάλο αὐτὸ κακὸ ποῦ θὰ ἀπεδείκνυε τὸν πατέρα της παιδοκτόνον, καταφεύ-

γει εἰς τὸ πλησίον ὄρος καὶ κρύπτεται. Ὁ Διόσκουρος τὴν καταδιώκει. Μανθάνει τὸ μέρος καὶ τὴν ἀνακαλύπτει. Ἄλλὰ δὲν ἦτο πλέον πατέρας. Εἶναι ἐχθρὸς ἄσπονδος, γεμᾶτος ἀπὸ μῖσος, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ τὴν ἐκδικηθῇ.

«Ἐξακολουθεῖς, τῆς εἶπε, νὰ ἐπιμένῃς ;».

Ἡ Βαρβάρα τὸν ἐκύτταξε μὲ λύπην ἀλλὰ καὶ μὲ σταθερότητα : «Δὲν ἠμπορῶ, πατέρα, νὰ ἀρνηθῶ τὸν ἀληθινὸν Θεόν».

Διώξεις, βασανιστήρια, θάνατος. Ἐξαγριωμένος ὁ Διόσκουρος τὴν παραδίδει εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς πόλεως, μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ἐξύβρισε τὰ θεῖα. Ἐκεῖνος τὴν ἐλυπήθη καὶ προσεπάθησε μὲ ὑποσχέσεις νὰ τὴν πείσῃ νὰ μεταβάλλῃ γνώμην, χωρὶς ὅμως ἀποτέλεσμα. «Τὸν Χριστόν μου ποτὲ δὲν ἀρνοῦμαι, ὅ,τιδῆποτε καὶ ἂν μοῦ συμβῇ» ἐπαναλαμβάνει μὲ σταθερότητα ἡ ἅγια Βαρβάρα.

Καὶ ἀρχίζουν ἔπειτα τὰ διάφορα βασανιστήρια. Ξεσχίζουσιν τὰς σάρκας της, καίουσιν τὸ σῶμα της μὲ πυρωμένα σίδερα καὶ τὴν ρίπτουσιν εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔσβησεν ἔτι τὴν ἐλπίδα νὰ μετα-

στραφῆ, διὰ νὰ δοθῆ τέλος, ὁ ἴδιος ὁ πατέρας της μὲ ξίφος τῆς ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν.

Ἡ ἁγία Βαρβάρα ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας καὶ ἡ μνήμη της ἑορτάζεται τὴν 4ην Δεκεμβρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον τῆς ἁγίας :

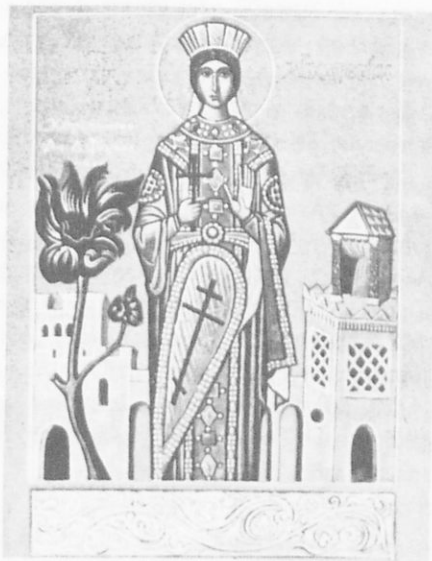
«Βαρβάραν τὴν ἁγίαν τιμήσωμεν· ἔχθροῦ γὰρ τὰς παγίδας συνέτριψε, καὶ ὡς στρουθίου ἐρρύσθη ἐξ αὐτῶν, βοθηθεὶα καὶ ὄπλω τοῦ Σταυροῦ ἢ πάνσεμος».

41. Ἁγία Αἰκατερίνη

Ἡ Ἁγία ἐνώπιον τοῦ ἐπαρχοῦ. Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἀπὸ γονεῖς πολὺ πλουσίους ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ. Διεκρίνετο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὠραιότητά της καὶ τὴν φιλοσοφικὴν καὶ θεολογικὴν μόρφωσίν της, καὶ διὰ τὸ θάρρος μὲ τὸ ὅποιον ἐκήρυττε τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἀρετὴν της.

Τὸ θάρρος τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης ἔλαμψε πρὸ παντός, ὅταν ἐκηρύχθη διωγμὸς κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ. Ἡ νεαρὰ τότε παρθένος, χωρὶς νὰ ὑπολογίση κινδύνους, ἐξηκολούθει νὰ χρησιμοποιοῖ κάθε εὐκαιρίαν διὰ νὰ ὁμολογῆ τὸν Χριστόν. Εἰς μίαν δὲ στιγμὴν συγκινηθεῖσα πολὺ διὰ τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν σκληρότητα μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἑπαρχος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐβασάνιζε τοὺς χριστιανούς, λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ παρουσιασθῆ ἐνώπιόν του καὶ νὰ τὸν ἐλέγξη διὰ τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν του.

Ὁ ἑπαρχος ἐξεπλάγη διὰ

Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη

τὴν ἀπροσδόκητον ἐκείνην ἐπιτίμησιν, ἐλυπήθη δὲ συγχρόνως, διότι δὲν ἤθελε νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τὰ μαρτύρια καὶ τὸν θάνατον.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπληροφορήθη, ὅτι ἡ ἁγία Αἰκατερίνη ἦτο μορφωμένη πολὺ, συγκεντρώνει τοὺς σπουδαιότερους ἐκ τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων διὰ νὰ συζητήσουν μὲ τὴν Αἰκατερίνην καὶ νὰ τὴν πείσουν νὰ μεταβάλλῃ γνώμην. Αἱ συζητήσεις τῶν εἰδωλολατρῶν φιλοσόφων μετὰ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης ἔγιναν εἰς δημόσιον χῶρον, διότι ἐπίστευεν ὁ ἑπαρχος ὅτι θὰ ἀπεδεικνύετο ἀνίκανος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν συζήτησιν. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως ἦτο ἐντελῶς ἀντίθετον ἀπὸ ὅ,τι ὁ ἑπαρχος ἐπερίμενε, διότι ἡ ἁγία Αἰκατερίνη, ἐνισχυομένη ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπεστόμωσε μὲ τὰ σοφὰ τῆς ἐπιχειρήματα τοὺς φιλοσόφους. Μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς ἠσπάσθησαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν.

Φυλάκις, θάνατος. Ὁ ἑπαρχος τότε, ἔπειτα ἀπὸ ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλᾶς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔφερον κανένα ἀποτέλεσμα, τὴν ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐκεῖ τὴν ἐπέσκέφθη ἡ σύζυγος τοῦ ἐπάρχου, μαζί μὲ κάποιον στρατηγόν, τὸν Πορφυρίωνα. Ἦθελον νὰ γνωρίσουν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν νεαρὰν σοφὴν. Ἐπεχείρησαν νὰ τὴν συμβουλευσοῦν νὰ λυπηθῇ τὴν νεότητά της καὶ νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστόν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Ἡ ἁγία ὅμως Αἰκατερίνη, ἀντὶ νὰ παρασυρθῇ, ἀντιθέτως παρέσυρεν αὐτοὺς καὶ τοὺς διέθεσεν εὐμενῶς ἀπέναντι τῶν καταδικωκομένων χριστιανῶν. Κατόπιν αὐτοῦ, ὁ ἑπαρχος διέταξε τὸν δήμιον νὰ τὴν ἀποκεφαλίσῃ.

Τὸ ἅγιον λείψανόν της μετεφέρθη εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ ἐκεῖ εὐρίσκεται σήμερον. Φυλάσσεται ἐντὸς μαρμαρίνης θήκης εἰς τὴν ὀνομαστήν μονὴν τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ἡ ὁποία ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος.

Ἡ μνήμη της εορτάζεται τὴν 25ην Νοεμβρίου καὶ ψάλλεται τότε τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον τῆς ἁγίας: «Τὴν πανεύφημον νύμφην Χριστοῦ ὑμνήσωμεν, Αἰκατερίνην, τὴν θεῖαν καὶ πολιοῦχον Σινᾶ, τὴν βοήθειαν ἡμῶν καὶ ἀντίληψιν· ὅτι ἐφίμωσε λαμπρῶς, τοὺς κομψοὺς τῶν ἀσεβῶν, τοῦ Πνεύματος τῆ μαχαίρα· καὶ νῦν ὡς μάρτυς στεφθεῖσα, αἰτεῖται πᾶσι τὸ μέγα ἔλεος».

ΟΙ ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗ

42. Μέγας Κωνσταντῖνος

Καταγωγή και ἀνατροφή. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγεννήθη εἰς τὴν Νύσσαν (ἢ Ναϊσόν) τῆς Γιουγκοσλαβίας τὸ 247 μ.Χ. καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ, ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτοκρατόρων, οἱ ὅποιοι ἐκυβέρνην ἀπὸ κοινοῦ τὴν ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ἑλένης. Ὁ πατέρας του δὲν ἦτο βέβαια χριστιανός, ἐφέρετο ὁμως μὲ ἐπιείκειαν πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Ἔτσι ὁ Κωνσταντῖνος ἀνετράφη εἰς περιβάλλον ποῦ ἐβοήθησε αὐτὸν διὰ τὸ στραφῆ πρὸς τὸν Χριστιανισμόν.

Τὸ ὄραμα τοῦ σταυροῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ὁ ὁποῖος ἐκυβέρνηα τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ὁ στρατὸς ἀνεκήρυξε αὐτοκράτορα (306 μ.Χ.) τὸν Κωνσταντῖνον εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν.

Μεγάλῃ ἀναρχίᾳ ἐπεκράτει τότε εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀναρχίαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς ὀλόκληρον τὴν Δύσιν. Ἐγινε σύντομα κύριος τῆς Γαλατίας. Ἐβάδισε πρὸς τὴν Ἰταλίαν. Ἐξω ἀπὸ τὴν Ρώμην τὸν ἐπερίμενε ὁ Μαξέντιος, (ἓνας ἀπὸ τοὺς τέσσαρας αὐτοκράτορας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους μὲ ἔδραν τὴν Ρώμην) μὲ τετραπλασίαν δυνάμει.

Ὁ Κωνσταντῖνος εὐρέθη εἰς δύσκολον θέσιν. Τὴν παραμονὴν ὁμως τῆς μάχης εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἓνα σταυρὸν φωτεινὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν : «Ἐν τούτῳ νικά». Ὁ Κωνσταντῖνος

ἀμέσως διέταξε νὰ σημειωθῆ ἐπὶ ὅλων τῶν ἀσπίδων τῶν ἀγωνιστῶν τὸ μονόγραμμα Ι.Χ. (τῶν λέξεων Ἰησοῦς Χριστός), τὸ ὁποῖον ἔπειτα ἀπὸ μερικὰ ἔτη ἐσχεδιάσθη εἰς τὴν χριστιανικὴν σημαίαν, ἣ ὁποία ὠνομάσθη λάβαρον. Καὶ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 312 ἔδωσε τὴν μάχην μὲ τὸν ἀντίπαλόν του, ἣ ὁποία ἔκρινε τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὴν Μουλβίαν γέφυραν, ὀλίγον ἔξω ἀπὸ τὴν Ρώμην. Ἐνίκησε τὸν Μαξέντιον καὶ ἐκυριάρχησεν εἰς ὁλόκληρον τὴν Δύσιν.

Τὸ διάταγμα τῶν Μεδιολάνων. Ἐκυριάρχησε δὲ χάρις εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτό, τὸ πρῶτον ποῦ ἔκαμε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἦτο νὰ δώσῃ εἰς τοὺς χριστιανούς τὴν ἐλευθερίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν συνηντήθη τὸ ἐπόμενο ἔτος (313 μ.Χ.) εἰς τὰ Μεδιόλανα μὲ τὸν Λικίνιον, ποῦ ἦτο αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐξέδωκε μαζί μὲ αὐτὸν τὸ περίφημον διάταγμα τῶν Μεδιολάνων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετρέπετο εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ ἐκτελοῦν ἐλευθέρως τὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα.

Ἔργα ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπειτα ἀπὸ μερικὰ χρόνια ὁ Λικίνιος ἤλθεν ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἐνίκηθη ὁ Λικίνιος (324 μ.Χ.) καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔμεινε μόνος αὐτοκράτωρ εἰς ὁλόκληρον τὸ ρωμαϊκὸν κράτος.

Ἀπὸ τότε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔλαβεν ἰδιαίτεράν φροντίδα διὰ τὴν νέαν θρησκείαν. Ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ναοὺς νὰ ἔχουν περιουσίαν καὶ νὰ δέχωνται κληρονομίας καὶ καθιέρωσε διὰ νόμου τὴν Κυριακὴν ὡς ἀργίαν εἰς ὅλον τὸ Κράτος.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ δὲ τὴν ταχύτεραν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔκτισε νέαν πόλιν εἰς τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ Βυζαντίου, ἣ ὁποία ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματός του Κωνσταντινούπολις, καὶ μετέφερεν ἐκεῖ τὴν πρωτεύουσάν του. Τὴν νέαν του πρωτεύουσάν ἐστόλισε μὲ τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς ἁγίας Εἰρήνης. Εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸν ὁποῖον ἐτελειοποίησεν ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος.

Ἐπίσης ἔκτισε πολλοὺς καὶ ὠραίους ναοὺς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Νικομήδειαν, καὶ εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς.

Χριστιανὸς καὶ Ἰσαπόστολος. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐγίνε ἐπισήμως χριστιανὸς ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη εἰς τὴν Νικομήδειαν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου. Ἀπέθανε τὸ 337 μ.Χ.

Ἡ ἐκκλησία διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας του πρὸς τὸν Χριστιανισμόν τὸν κατέταξε μεταξύ τῶν ἁγίων καὶ τὸν ὠνόμασεν ἰσαπόστολον.

43. Ἁγία Ἑλένη

Τὰ ἔργα της. Τὸ παράδειγμα διὰ τὴν ἀνέγερσιν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου χριστιανικῶν ναῶν μέσα εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν εἶχε δώσει πρώτη ἡ μητέρα του, ἡ ἁγία Ἑλένη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ υἱὸς της ἀπὸ σεβασμὸν καὶ ἀγάπην ἔδωσε τὸν τίτλον τῆς «βασίλισσης».

Αὐτῇ, ὅταν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔμεινε μόνος αὐτοκράτωρ εἰς ὅλον τὸ ρωμαϊκὸν κράτος, ἐθεώρησεν ὡς ὑποχρέωσίν της, νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Παλαιστίνην, διὰ νὰ εὔρῃ τὸ τίμιον ξύλον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέθανεν ὁ Σωτῆρ. Κανένας ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ δώσει πληροφορίας εἰς αὐτὴν (ἡ ὁποία ἔφθασεν ἐκεῖ τὸ 327 μ.Χ.) διὰ τὴν θέσιν ὅπου εὑρίσκετο ὁ τάφος τοῦ Σωτῆρος. Ἐχρειάσθησαν δὲ πολλοὶ ἔρευναι καὶ μὲ ἐπιμονὴν διὰ νὰ εὔρεθῇ ὁ ἱερός χώρος καὶ νὰ φανερωθῇ ὁ Τίμιος Σταυρός.

Σύμφωνα δὲ μὲ σχετικὴν παράδοσιν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐγίνοντο αἱ ἔρευναι διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἠσθάνθη ἑξαφνα ἡ Βασίλισσα μίαν ὑπέροχον εὐωδίαν. Πλησιάζει καὶ βλέπει ἓνα πράσινον φυτόν, τὸ ὁποῖον εἶχε φυτρώσει εἰς τὸ μέσον τῆς κοπριάς. Ἀπὸ αὐτὸ δὲ τὸ φυτόν, σὰν ἄλλον ἀπεσταλμένον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Δι' αὐτὸ ἀπὸ τότε τὸ φυτόν αὐτὸ ὠνομάσθη βασιλικός, ἐπειδὴ ἀνεκαλύφθη ἀπὸ τὴν Βασίλισσαν, καὶ στολίζουσι μὲ αὐτὸ τὸν Σταυρὸν κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς προσκυνήσεως τοῦ Σταυροῦ καὶ κατὰ τοὺς ἁγιασμούς.

Εἰς τὴν παράδοσιν αὐτὴν εἶναι ἀφιερωμένον καὶ τὸ ἑξῆς ποίημα τοῦ ποιητοῦ Γ. Βιζυνοῦ:

Μὰ κεῖ ποὺ σκάπτουν σκυθρωπὰ ἓν ἄρωμα πετιέται
μοσχοβολᾷ γλυκᾶ. Μέσ' ἀπ' τὸ χῶμα τὸ σκορπιᾶ
μιὰ λουλουδιὰ ποὺ σειέται μὲ τ' ἄνθη τὰ λευκά.
Ἐκτοτε μένει σεβαστὸ τὸ πράσινο βλαστάρι
μὲ τ' ἄνθος τὸ λευκὸ. Τοὺς ἁγιασμοὺς κάμνουν μ' αὐτό,
τὸ παίρνουν γι' ἅγια χάρι, τὸ λέν βασιλικό.

Εἰς τὸ μέρος ὅπου εὐρέθη ὁ Τίμιος Σταυρός, ἔκτισεν ἡ Βασίλισσα κατόπιν τὸν ναὸν τῆς ᾽Αναστάσεως, ὁ ὁποῖος διατηρεῖται μέχρι σήμερον καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ ἱερώτερα προσκυνήματα τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ναὸν αὐτὸν ἔκτισεν ἡ Βασίλισσα ἄλλον εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ καὶ τρίτον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, διὰ τὴν δώση τὴν πρέπουσαν τιμὴν εἰς τὰ τρία σπουδαῖα γεγονότα τοῦ βίου τοῦ Κυρίου : τὴν γέννησιν, τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάληψιν.

Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν Ἁγίαν Ἑλένην. Ἡ ἁγία Ἑλένη ἀπέθανε τὸ 328 εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία κατέταξεν αὐτὴν μετὰ τῶν ἁγίων. Ἐορτάζεται δὲ ἡ μνήμη τῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας μαζί με τὴν μνήμην τοῦ υἱοῦ τῆς τὴν 21ην Μαΐου καὶ τιμᾶται ἐπίσης καὶ αὐτὴ ὡς ἰσαπόστολος. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ψάλλεται τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον.

«Τοῦ σταυροῦ Σου τὸν τύπον, ἐν οὐρανῷ θεασάμενος, καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν, οὐκ ἔξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολός Σου, Κύριε, βασιλεύουσαν πόλιν τῇ χειρὶ σου παρέθετο· ἦν περίσωζε διὰ παντὸς ἐν εἰρήνῃ, πρεσβεῖαις τῆς Θεοτόκου, μόνη φιλήνθρωπε».

ΑΙΡΕΣΕΙΣ. ΣΥΝΟΔΟΙ

44. Ὁ Ἄρειος καὶ ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀρχίζει ἡ σύγκλησις οἰκουμενικῶν συνόδων. Λέγονται οἰκουμενικαί, ἐπειδὴ ἐλάμβανον μέρος εἰς αὐτὰς ἐπίσκοποι ἀπὸ ὅλας τὰς χριστιανικὰς Ἐκκλησίας τῆς οἰκουμένης, ὡς ἀντιπρόσωποι αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν διευθύνει ἀοράτως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δι' αὐτὸ καὶ αἱ ἀποφάσεις των θεωροῦνται θεόπνευστοι.

Ἀφορμὴν εἰς τὴν σύγκλησιν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ἔδωσαν οἱ αἰρετικοί, μερικοὶ δηλαδὴ χριστιανοί, οἱ ὅποιοι εἶχον διαφορετικὴν γνώμην διὰ σπουδαῖα ζητήματα τῆς θρησκείας.

Ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου. Πρώτη τοιαύτη σύνοδος ἐγένετο εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας. Ἀφορμὴν διὰ νὰ γίνῃ ἔδωκεν ὁ Ἄρειος. Αὐτὸς ἦτο πρεσβύτερος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἤρchiσε νὰ διδάσκῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 318 μ.Χ. ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι τέλειος Θεός, ἀλλὰ κτίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἦτο κάποτε καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον δὲν ὑπῆρχε.

Εἶναι νὰ ἀπορῆ κανεὶς, πῶς ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας ἔπεσεν εἰς μίαν τοιαύτην πλάνην, ἡ ὁποία ἀπεγύμνωσε τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοῦ θεῖου του μεγαλείου. Τὸ πρᾶγμα ὅμως ἔχει τὴν ἐξήγησίν του. Τοιαῦται διδασκαλίαι ἐκυκλοφόρουν μεταξύ εἰδωλολατρῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἦτο ἀνθρώπινον ἐπομένως ὁ Ἄρειος νὰ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὰς διδασκαλίας αὐτάς. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι ὁ Ἄρειος ἐπέμενε ἀπὸ ἐγωϊσμὸν εἰς τὴν γνώμην του καὶ δὲν ἤθελε νὰ πα-

ραδεχθῆ τὴν ἀλήθειαν, μολονότι εἰς κάποιαν σύνοδον τοπικὴν ποῦ ἔγινε εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐκείνον τὸν καιρὸν κατεκρίθη ὡς ψευδοῦς ἡ διδασκαλία του αὐτῆ. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἤθελε νὰ ὑποχωρήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἤρχισε νὰ προπαγανδίζῃ καὶ νὰ διαδίδῃ τὰς πλάνας του αὐτάς. Ἔτσι ἐδημιουργήθη μεγάλη ταραχὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία παρουσίαζε τὸ θέαμα τῆς διαιρέσεως τῶν χριστιανῶν εἰς δύο παρατάξεις.

Ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας. Τότε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, διὰ νὰ παύσῃ ἡ ἀνωμαλία αὐτῆ, ἡ ὁποία ἐβλαπτε καὶ τὸ κράτος, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας εἰς σύνοδον, διὰ νὰ δοθῆ λύσις εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. Ἡ σύνοδος αὐτῆ, ἡ ὁποία ὠνομάσθη Οἰκουμένη, ἔγινεν εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας τὸ 325 μ.Χ. καὶ ἔλαβον μέρος 318 θεοφόροι πατέρες. Παρῶν ἦτο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου.

Ὁ Ἀρειὸς ἐξέθεσε τὴν διδασκαλίαν του, ἡ ὁποία καὶ κατεδικάσθη. Ἡ Σύνοδος ἐδογματίσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀναρχος καὶ ἄκτιστος καὶ ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα. Οἱ πατέρες τῆς Συνόδου διὰ νὰ διατυπώσουν ἀκριβέστερον τὴν χριστιανικὴν πίστιν συνέταξαν τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

Εἰς τὴν Σύνοδον, ἐκείνος ὁ ὁποῖος διεκρίθη περισσότερον, ἦτο ὁ νεαρὸς διάκονος ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Ἀρειὸς ἦτο αἰρετικὸς, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀποκηρύξῃ τὴν πλάνην του. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἐξωρίσθη.

Διωγμοὶ ὀρθοδόξων. Ἐν τούτοις ὁ ἀγὼν δὲν ἔληξεν. Οἱ ἀρειανοὶ κατῶρθωσαν μάλιστα νὰ κερδίσουν ὑπὲρ αὐτῶν ἓνα ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατεδιώχθησαν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι ἔμεναν πιστοὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρειανοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος, ὁ ὁποῖος κατεδίωξε τοὺς ὀρθοδόξους, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐκακοποιήθησαν, μερικοὶ δὲ καὶ ἐφονεύθησαν. Ἔτσι λοιπὸν ἐσυνεχίσθη ἡ ταραχὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ποῦ ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρειοῦ, ἔπαυσε δὲ μόλις τὸ 380 μ.Χ. ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου, προστάτου τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τὴν πίστιν τῆς Νικαίας ὑποχρεωτικὴν δι' ὅλους.

45. Μέγας Ἀθανάσιος

Καταγωγή καὶ μόρφωσις. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 295 μ.Χ. Ἀπὸ μικρᾶς δὲ ἡλικίας ἔδειξε κλίσιν εἰς τὸ ἱερατικὸν στάδιον. Ἀναφέρεται μάλιστα ὅτι ὁ Ἀθανάσιος εἰς παιδικὴν ἡλικίαν ἐβάπτισε τέκνα ἔθνικῶν, ἐνῶ ἔπαιζε μαζί με αὐτὰ πλησίον τῆς παραλίας, καὶ ὅτι ὁ τότε ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος ἀνεγνώρισε τὸ βάπτισμα αὐτὸ ὡς ἔγκυρον, ἐπειδὴ ἐτηρήθησαν εἰς αὐτὸ ὅλοι οἱ κανόνες τῆς τελετῆς τοῦ βαπτίσματος, ἀνέλαβε δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὸν νεαρὸν Ἀθανάσιον.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

Νέος ἀκόμη ὁ Ἀθανάσιος ἐμελέτησε τὰς Ἀγίας Γραφὰς καὶ ὅλα τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θεολογικὰ βιβλία. Ἐγνώρισεν ἐπίσης καλῶς διὰ τῆς μελέτης ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Πλάτωνα.

Τὸ μέγα ἔργον του. Ὅταν παρουσιάσθη ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἦτο διάκονος τοῦ τότε ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Ἀλεξάνδρου καὶ ὡς διάκονος συνώδευσεν ἀργότερα τὸν γέροντα ἐπίσκοπον εἰς τὴν Νίκαιαν, ὅπου ἔγινεν ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἐκεῖ, καθὼς εἶδαμε, χάρις εἰς τὴν μόρφωσίν του καὶ ἰδίως τὴν θερμὴν πίστιν του, ἀπεδείχθη ὁ σπουδαιότερος ὑπερασπιστὴς τῆς Ὀρθοδοξίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου ὁ Ἀθανάσιος ἐξελέγη ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας. Μὲ τὴν συναίσθησιν τῆς θέσεώς του ἐσυνέχισε τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀρειανῶν, οἱ ὅποιοι ἐφεύρισκον διαφόρους συκοφαντίας διὰ νὰ τὸν βλάψουν. Ἐπὶ παραδείγματι τὸν κατηγορήσαν ὅτι συνώμοτε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι ἐφόνευσε κάποιον ἐπίσκοπον τῆς Θηβαΐδος Ἀρσένιον, καὶ ἄλλα. Ἐξ αἰτίας τῶν

συκοφαντιῶν αὐτῶν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος πέντε φορές καθηρέθη καὶ ἐξωρίσθη. Ἀπὸ τὰ 46 ἔτη, ποὺ διετέλεσεν ἐπίσκοπος, διῆλθε περισσότερα τῶν δέκα εἰς τὴν ἐξορίαν.

Παρ' ὅλους ὁμως τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦς ὁ Ἀθανάσιος ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὰς πεπειθήσεις του καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα χάριν αὐτῶν.

Καὶ τὸ ἀκόμη θαυμαστὸν εἶναι ὅτι, παρ' ὅλας τὰς περιπετείας αὐτάς, εὗρισκε πάντοτε καιρὸν διὰ νὰ γράφῃ βιβλία, ιδίως ἐναντίον τῶν ἀρειανῶν.

Ὁ Ἀθανάσιος ἀνήκει εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τὸν σταθερὸν χαρακτήρα του, τὴν ἀκλόνητον πίστιν του εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὠνομάσθη μέγας.

Ἀπέθανε τὴν 2αν Μαΐου τοῦ 373 εὐχαριστημένος, διότι ἔβλεπεν οἱ ἀγῶνες του νὰ καρποφοροῦν. Ἡ Ἐκκλησία ἐξυμνοῦσα τὰ κατορθώματά του τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ τὸν ἑτοποθέτησε πλησίον τῶν ἀποστόλων, τῶν εὐαγγελιστῶν, τῶν μαρτύρων. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 18ην Ἰανουαρίου.

46. Ἅγιος Σπυρίδων

Γίνεται ποιμὴν ψυχῶν. Ὁ ἅγιος Σπυρίδων ἐγεννήθη εἰς τὴν Κύπρον τὸ 270 μ.Χ. Ἀφοῦ ἔμαθε τόσα γράμματα, ὅσα ἦτο δυνατόν νὰ μάθῃ διαμένων εἰς τὴν πατρίδα του, ἐγίνε κατόπιν ποιμὴν, ὅπως καὶ οἱ γονεῖς του, συντηρῶν τὰ πρόβατα ποὺ ἐκληρονόμησεν ἀπ' αὐτοὺς μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὑπηρετῶν καὶ ποιμένων, οἱ ὅποιοι διετέλουν πρὶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πατρὸς του.

Ὅταν ἦλθεν εἰς ὄριμον ἡλικίαν, ἐνυμφεύθη κόρην εὐσεβεῆ καὶ ἐνάρετον. Εἰς πολὺ ὁμως νεαρὰν ἡλικίαν ἡ σύζυγός του ἀπέθανε καὶ ὁ νεαρὸς Σπυρίδων ἔμεινε μόνος προστάτης τῶν μικρῶν ἀκόμη τέκνων του.

Ἡ μεγάλη ἐκείνη δοκιμασία ἐνίσχυσεν ἀκόμη περισσότερον τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ οἱ χριστιανοὶ τῆς πατρίδος του τὸν ἐτίμησαν μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως. Εἰς τὸ νέον αὐτὸ ἔργον τοῦ ποιμένου ψυχῶν διεκρίθη τόσον πολὺ ὁ Σπυρίδων, ὥστε ὅταν ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐχήμευσεν ἡ Ἐπισκοπὴ Τριμυθοῦν-

τος, ἐξελέγη ἐπίσκοπος αὐτῆς διὰ βοῆς κλήρου καὶ λαοῦ. Καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον αὐτὸ ἀξίωμα ἀνεδείχθη ἀντάξιος. Ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ λαοῦ, ὁ προστάτης τῶν ἀσθενῶν, ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐσκορπίζε παντοῦ τὴν ἐλπίδα, τὸ φῶς, τὴν χαράν.

Ἡ θαυματουργικὴ δύναμις του. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἂν καὶ ἦτο ἐπίσκοπος, διετήρησεν ὅλην τὴν ἀπλότητά του. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεός, ποῦ ἀγαπᾷ τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους, ἔδιδεν εἰς αὐτὸν πλουσίαν τὴν χάριν του. Εἰς ἐποχὰς δὲ κατὰ τὰς ὁποίας ὑπέφερον ἡ νῆσος ἀπὸ ἔλλειψιν βροχῆς καὶ ξηρασίαν, ἡ ἰδικὴ του προσευχὴ ἔφερε τὴν εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ μὲ βροχὰς εὐεργετικάς.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖος, υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἠσθένησε μὲ κίνδυνον νὰ ἀποθάνῃ, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ἐκ φήμης περὶ τῶν θαυμάτων, τὰ ὁποῖα ἐνήργει διὰ μέσου τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, τὸν ἐκάλεσε νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ. Ὁ Σπυρίδων μετέβη, ἀφοῦ δὲ προσηυχῆθη καὶ ἔθεσεν ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὴν χεῖρα του, τὸν ἐθεράπευσε. Ὁ Κωνσταντῖος γεμάτος εὐγνωμοσύνην προσέφερεν εἰς αὐτὸν γενναῖον χρηματικὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ ὁ ἅγιος Σπυρίδων πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλὰ μόλις ἐξῆλθεν τὸ διεμοίρασεν ὅλον εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ὁ ἅγιος Σπυρίδων παρευρέθη καὶ εἰς τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς συζητήσεις. Ἀπέθανε τὴν 12ην Δεκεμβρίου τοῦ 350 μ.Χ. Τὸ ἅγιον λείψανόν του διεφυλάχθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ ὅπου μετεφέρθη μετὰ τὴν ἄλωσιν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου καὶ εὐρίσκεται μέχρι σήμερον. Διὰ τοῦ λειψάνου του ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐπιτελεῖ θαύματα πολλὰ.

Ὁ ἅγιος Σπυρίδων

47. Αί ἄλλαι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι

Ἡ Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ὁ Μακεδόνιος. Εἰς τὴν δευτέραν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία συνεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 381 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, κατεδικάσθη ὁ Μακεδόνιος, ὁ ὁποῖος ὠνόμαζε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κτίσμα τοῦ Υἱοῦ καὶ περιώριζε ἔτσι τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς δύο.

Εἰς τὴν ἰδίαν σύνοδον κατεδικάσθη καὶ ὁ αἰρετικὸς Ἀπολλινάριος, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι μὲν τέλειος Θεός, ὄχι ὅμως καὶ τέλειος ἄνθρωπος.

Συνέταξε ἀκόμη ἡ Σύνοδος αὐτὴ τὰ ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

Ὁ Νεστόριος καὶ ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἀργότερα ἐγεννήθη τὸ ζήτημα πῶς αἱ δύο φύσεις — ἡ τελεία θεία φύσις καὶ ἡ τελεία ἀνθρωπίνη φύσις — ἠνώθησαν εἰς τὸν Χριστόν. Ἀφορμὴν εἰς αὐτὸ ἔδωκεν ὁ Νεστόριος, ἐπίσκοπος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οὗτος ἐπροχώρησε τόσον πολὺ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν δύο εἰς τὸν Χριστόν φύσεων, ὥστε νὰ καταστήσῃ νὰ παραδέχεται δύο πρόσωπα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ λέγῃ ὅτι ἄλλος ὁ ἄνθρωπος Χριστός, ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς Μαρίας, καὶ ἄλλος ὁ Θεὸς Χριστός, τὸν ὁποῖον ἡ Μαρία δὲν ἐγέννησε, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὀνομάζεται μόνον «Χριστοτόκος», ὄχι ὅμως καὶ «Θεοτόκος». Ἡ διδασκαλία αὐτὴ κατεδικάσθη ἀπὸ τοὺς πατέρας τῆς τρίτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία συνεκλήθη εἰς τὴν Ἐφεσον τὸ 431 μ.Χ.

Οἱ μονοφυσίται καὶ ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἐντελῶς ἀντίθετον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Νεστορίου ἐδίδασκον οἱ Μονοφυσίται. Αὐτοὶ ἐδίδασκον ὅτι μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν δὲν πρέπει πλέον νὰ γίνεται λόγος περὶ δύο φύσεων εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ περὶ μιᾶς, δηλαδή τῆς θείας φύσεως, ἡ ὁποία ἀπερρόφησε τὴν ἀνθρωπίνην. Ἡ διδασκαλία αὐτὴ κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς τετάρτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία συνεκλήθη εἰς τὴν Χαλκηδόνα τὸ 451 μ.Χ.

Ε΄, ΣΤ΄ καὶ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἐκ τῶν ὑπολοίπων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἡ μὲν πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐακτοποίησε ζητήματα σχετικὰ μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ ἑβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατεδίκασε, καθὼς θὰ ἴδωμεν, τοὺς ἐκονομάχους.

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

48. Μέγας Βασίλειος

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς προετοιμασίας. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας τὸ 330 μ.Χ. Τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς χριστιανικῆς ἀνατροφῆς τὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν μητέρα του Ἐμμέλειαν. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ Βυζαντίου, ὅπου ἐδίδασκον σπουδαῖοι ρήτορες, μετέβη εἰς ἡλικίαν 20 ἔτων εἰς τὰς Ἀθήνας χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν. Ἐκεῖ συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν. Ὁ Βασίλειος ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη καὶ ἔδειξεν ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν. Ἐπειτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἐπάγγελμα τοῦ ρήτορος. Τέλος, ἀφοῦ διένειμε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, κατέφυγεν εἰς κάποιον ἐρημικὸν τοπίον, πλησίον τῆς Νεοκαισαρείας, ὅπου ἐζησεν ὡς ἀσκητῆς, μελετῶν, συγγράφων καὶ προσευχόμενος. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βασίλειος πέντε ὀλόκληρα ἔτη. Ἀφοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν, μὲ τὸν πόθον νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐχειροτονήθη διάκονος ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆς πατρίδος του, τὸν ὁποῖον, ὅταν ἀπέθανεν, διεδέχθη εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτό.

Ἡ ἀκτινοβολία του. Ὡς ἐπίσκοπος διεκρίθη διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἦτο ἕτοιμος καὶ τὴν ζωὴν του νὰ θυσιάσῃ. Πρὸς τὸν Μόδεστον, τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος, ὁ ὁποῖος τὸν ἠπειλήσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς περίπτωσιν

πού θα ἐξηκολούθει νὰ πολεμᾷ τοὺς ἀρειανούς, ἀπήντησεν : « Ἡ ἐξορία δὲν μὲ πτοεῖ, διότι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εἶναι προσωρινή ἡ διαμονή μου· δήμευσιν τῆς περιουσίας δὲν φοβοῦμαι, διότι δὲν ἔχω καμμίαν περιουσίαν· τὰ βασανιστήρια δὲν μὲ φοβίζουσι, διότι τὸ ἀσθενὲς σῶμα μου γρήγορα θὰ ὑποκύψῃ, τὸν δὲ θάνατον τὸν θεωρῶ εὐεργέτην, διότι δι' αὐτοῦ θὰ φθάσω ταχύτερα πρὸς τὸν Θεόν».

Ἐφρόντισεν ἐπίσης ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς. Χάριν αὐτῶν ἴδρυσε περίφημον πτωχοκομεῖον, τὴν Βασιλειάδα, ὅπως ὠνομάσθη πρὸς τιμὴν του.

Ἐπῆρξεν ἐπίσης ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ σπουδαῖος συγγραφεὺς. Ἐγραψε σοφὰ συγγράμματα. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνεται καὶ ἡ Θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία φέρει τὸ ὄνομά του καὶ ἡ ὁποία τελεῖται δέκα φορές τὸ ἔτος· δηλαδὴ τὴν πρώτην τοῦ Ἰανουαρίου, τὰς πέντε πρώτας Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων.

Σπουδαῖος εἶναι καὶ ἓνας Λόγος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς τοὺς νέους, τοὺς ὁποίους συμβουλεῖ πῶς πρέπει νὰ μελετοῦν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, διὰ νὰ ὠφελοῦνται ἐξ αὐτῶν.

Αἱ διαρκεῖς ὅμως φροντίδες καὶ οἱ συνεχεῖς κόποι ἐκλόνισαν τὴν ὑγείαν του ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἐπίμονον ἀσθένειαν ἀπέθανε τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 379 μ.Χ., προτοῦ νὰ συμπληρώσῃ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ὁ Βασίλειος ἦτο μεγάλη φυσιογνωμία. Οἱ ἴδιοι οἱ σύγχρονοὶ του τὸν ὠνόμασαν Μέγαν.

49. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς προετοιμασίας. Ὁ Γρηγόριος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀριανζόν, χωρίον πλησίον τῆς Ναζιανζοῦ, τὸ 329 μ.Χ. Ἡ εὐσεβῆς μήτηρ αὐτοῦ Νόννα προώριζεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας διὰ τὸ κληρικὸν στάδιον. Ὁ Γρηγόριος ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν Ναζιανζόν, ἐσυνέχισεν ἔπειτα τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας καὶ τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τέλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου παρέμεινεν ἕξ περίπου ἔτη καὶ συνηντήθη μὲ τὸν Βασίλειον. Κατόπιν ἐπέστρεψεν

Οι Τρεις Ἱεράρχαι

εἰς τὴν Ναζιανζὸν καὶ ἔπειτα ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Πόντου πρὸς συνάντησιν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Βασιλείου ἀργότερα ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος εἰς τὰ Σάσιμα, μικρὰν πόλιν τῆς Καισαρείας.

Ἡ ἀκτινοβολία του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρειανοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος ἐκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ἐνισχύ-

ση τούς ἐκεῖ ὀρθοδόξους. Εἰς αὐτούς εἶχεν ἀπομείνει μόνον ὁ μικρὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας. "Ὅλοι οἱ ἄλλοι ναοὶ εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῶν ἄρειανῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ὑποστήριξιν τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος. Ἐκεῖ τότε ὁ Γρηγόριος ἐξεφώνησε σπουδαίους λόγους περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ὠνομάσθη θεολόγος.

Διὰ τὴν τοιαύτην του δρᾶσιν ὁ αὐτοκράτωρ Μέγας Θεοδόσιος, ὁ ὅποιος διεδέχθη τὸν Οὐάλεντα, ἀνέδειξε τὸν Γρηγόριον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ θριαμβευτικῶς μετὰ στρατιωτικὴν συνοδείαν εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (380 μ.Χ.). Τὴν ἀπόφασιν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπεκύρωσεν ἡ δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία συνῆλθε τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ἄλλὰ μία μερὶς ἐπισκόπων ἔφερον ἀντιρρήσεις διὰ τὴν ἐκλογὴν του ὡς ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐξ αἰτίας τῶν ἀντιρρήσεων αὐτῶν ὁ Γρηγόριος, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ ἀφορμὴ φιλονεικιῶν, παρητήθη ἀπὸ τὸν θρόνον καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Ἀριανζόν, ὅπου ἐξῆσε μελετῶν, συγγράφων καὶ προσευχόμενος καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐξήκοντα περίπου ἐτῶν τὸ 390 μ.Χ. Ἐπειτα ἀπὸ μερικὰ ἔτη τὸ λείψανόν του μετεφέρθη εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 25ην Ἰανουαρίου.

Ὁ Γρηγόριος διεκρίθη ὡς ρήτωρ. Ἐξεφώνησε πολλοὺς λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται 45 περίπου. Ἐγραψεν ἐπίσης ὁ Γρηγόριος καὶ πολλὰ θρησκευτικὰ ποιήματα, εἰς τὰ ὁποῖα φαίνεται ἡ ποιητικὴ του δύναμις.

50. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς προετοιμασίας. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐγεννήθη τὸ 345 μ.Χ. εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν γέννησίν του ἀπέθανεν ὁ πατέρας του. Τὴν ἀνατροφὴν δὲ αὐτοῦ ἀνέλαβεν ἡ εἰκοσαετίς μητέρα του, ἡ Ἀνθοῦσα, μία ἐξαιρετος γυναίκα, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ περίφημος ἔθνικος ρήτωρ καὶ διδάσκαλος τοῦ Χρυσόστομου Λιβάνιος εἶπε κάποτε : «Θαυμάζω τί γυναῖκας ἔχουν οἱ χριστιανοί».

Ὁ Χρυσόστομος ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Πολὺ γρήγορα

ὁμως ἄφησεν αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἑννέα ἔτη ἔζησε βίον αὐστηροτάτης ἀσκήσεως καὶ μελέτης. Ἐκ τῶν ἑννέα αὐτῶν ἔτῶν τὰ τρία πρῶτα ἔζησεν εἰς τὴν οἰκίαν του, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἔξ ἔτη εἰς τὴν ἔρημον.

Ἡ ἀκτινοβολία του. Ἀφοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸ 380 ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἔπειτα ἀπὸ πέντε χρόνια πρεσβύτερος. Ὡς πρεσβύτερος ἔστρεψεν ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν περιθαλψιν τῶν πτωχῶν καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς φιλανθρωπίας. Καὶ ὄχι μόνον μὲ τὴν ζωὴν του, ἡ ὁποία ἦτο παράδειγμα λιτότητος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ κηρύγματα του προσεπάθησε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς χριστιανοὺς αἰσθήματα ἀγάπης πρὸς τοὺς πάσχοντας.

Διὰ τὴν ἐξαιρετον αὐτὴν δρᾶσιν του ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκάδιος τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρωτευούσης τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐκεῖ ἠγαπήθη μέχρι λατρείας ἀπὸ τὸν λαόν.

Ἐξ αἰτίας ὁμως τῆς εἰλικρινείας καὶ τοῦ θάρρους μὲ τὸ ὅποιον ὠμίλει καὶ ἤλεγχε τὴν κακίαν, ἐδημιουργήθη κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασις ἐκ μέρους τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου καὶ τῆς αὐτοκρατείας Εὐδοξίας. Οὗτοι, ὅταν ἐδόθη ἡ κατάλληλος εὐκαιρία, ἐπέτυχον τὴν καταδίκην του εἰς ἔξορίαν. Ἡ διαταγὴ ὁμως περὶ τῆς ἔξορίας του ἀνεκλήθη λόγῳ σεισμοῦ, ὁ ὁποῖος συνέβη ἐν τῷ μεταξύ, καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐπανῆλθε θριαμβευτικῶς.

Ὀλίγον ὁμως χρόνον μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τῆς ἔξορίας οἱ ἐχθροὶ του ἐπέτυχον ἐκ νέου τῆς ἔξορίας του εἰς τὴν Κουκουσὸν τῆς Ἀρμενίας. Ἐκεῖ ὁ Χρυσόστομος ὑπέφερε πολλά. Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἀντιθέτως μάλιστα δὲν ἔπαυσεν οὔτε μίαν στιγμὴν νὰ ἀγωνίζεται διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὰς ἐπιδιώξεις τῆς Ἐκκλησίας. Δι' αὐτὸ καὶ εἶχε καθημερινὴν ἐπικοινωνίαν καὶ ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς φίλους του, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἤρχοντο νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν μὲ ἀνησυχίαν τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς φίλους του, κατῴρθωσαν νὰ διαταχθῇ ἡ μεταφορὰ του εἰς τὴν Πιτυοῦντα τοῦ Πόντου. Τὸ σῶμα του ὁμως δὲν ἀνθεξε εἰς τὰς ταλαιπωρίας τῆς νέας ὁδοιπορίας. Ἀπέθανε καθ' ὁδὸν εἰς τὰ Κόμανα τοῦ Πόντου τὴν 14ην Σεπτεμβρίου τοῦ 407.

Τριάκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του μετεφέρθη τὸ τίμιον λεί-

φανόν του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἔγινε δεκτὸν μὲ εὐλάβειαν ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β', υἱοῦ τοῦ Ἀρκαδίου καὶ τῆς Εὐδοξίας, καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 13ην Νοεμβρίου.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι πολλὰ. Ἐγραψε διὰ τὸν κληρὸν, διὰ τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἡρμηνευσεν ὅλην τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Πρὸ παντὸς ὁμῶς διεκρίθη ὡς ρήτωρ.

Ἡ ἑορτὴ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ἑορτὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἔχει ὀρίσει καὶ κοινὴν ἑορτὴν διὰ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἱεράρχας τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου, ἡ ὁποία θεωρεῖται ἑορτὴ τῶν γραμμάτων. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον τῶν τριῶν ἱεραρχῶν.

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας, Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἔρασταί, συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν· αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσι».

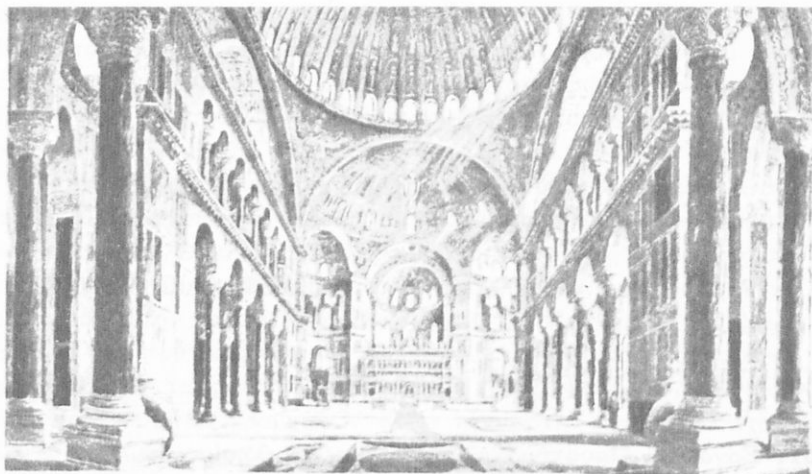
Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

51. Ἔργα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς κατέχει ἰδιαίτεράν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν πρώτοις εἰργάσθη διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος καὶ τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἐθνικῆς θρησκείας. Χάριν τῆς θρησκευτικῆς ἐνότητος ἐχρησιμοποίησε καὶ πιεστικά μέτρα κατὰ τοῦ ἔθνισμοῦ. Ἐκλείσεν ἐπίσης τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἄλλως τε ἐστερεῖτο καὶ μαθητῶν.

Ἐβοήθησεν ἐπίσης ὁ Ἰουστινιανὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτῆς κατὰ τῶν αἱρέσεων, διότι εἶχε καὶ μὲν θεολογικὴν. Μολονότι δὲ ἦτο πιστὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν τούτοις δὲν ἐπολέμησε τοὺς μονοφυσίτας, διότι ἐφοβεῖτο ἀπόσπασιν τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, εἰς τὰς ὁποίας οἱ μονοφυσίται ἐπεκράτουν καὶ ἀκόμη διότι ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἐξευρίσκετο τρόπος διὰ νὰ ἐπανέλθουν οἱ μονοφυσίται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Εἰς τὸν Ἰουστινιανὸν ὀφείλεται καὶ ἡ ἀνάγεσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ ὁποῖος εἶχε καταστραφῆ κατὰ τὴν «στάσιν τοῦ Νίκα». Ὁ ναὸς αὐτὸς ἐκτίσθη ὑπὸ δύο σπουδαίων ἀρχιτεκτόνων τῆς ἐποχῆς, τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου, οἱ ὅποιοι ἐτελείωσαν τὸ ἔργον ἐντὸς ἑξ ἐτῶν περίπου, ἀφοῦ ἐχρησιμοποιήθησαν 10.000 ἐργάται. Ὁ θεμέλιος λίθος κατετέθη τὴν 23ην Φεβρουαρίου 532, ἐγιναν δὲ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 537. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην ἡμέραν ὁ Ἰουστινιανὸς γεμᾶτος ἀπὸ ἰκανοποίησιν

Ἡ Ἁγία Σοφία ἔσωθεν

ἀνεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὴν γνωστὴν φράσιν: «Δόξα τῷ Θεῷ, τῷ καταξιώσαντί με τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελέσαι· νενίκηκά σε, Σολομών».

Εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἡ ἐπένδυσις τῶν τοίχων ἔγινε μὲ πολύχρωμα μάρμαρα, τὰ ὁποῖα συνεκεντρώθησαν ἀπὸ διαφόρους περιοχὰς τῆς αὐτοκρατορίας. Πολύχρωμοι ἐπίσης κίονες καθὼς καὶ παραστάσεις ψηφιδωταὶ δίδουν μαζὶ μὲ τὸν ζωγραφικὸν διάκοσμον ἔξαιρετικὴν λαμπρότητα εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τοῦ ναοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὀδηγοῦν ἑννέα θύραι, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ τοῦ νάρθηκος. Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς ρυθμὸς τοῦ ναοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον κυριαρχεῖ ἡ καμπύλη γραμμὴ, εἶναι ὁ ρυθμὸς τῆς βασιλικῆς μετὰ τρούλλου. Ὁ τεράστιος τρούλλος τοῦ οἰκοδομήματος αὐτοῦ μήκους 78 μέτρων καὶ πλάτους 71 στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων κίωνων, οἱ ὁποῖοι ἀπέχουν ἀναμεταξύ των 30 μέτρα.

Ὁ ὑπέροχος αὐτὸς ναὸς ὑπέστη κατ' ἐπανάληψιν καταστροφὰς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, σήμερον δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς μουσεῖον.

52. Ἡράκλειος

Ἡ ὑπέρμαχος στρατηγός. Ὄταν ἔγινε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ὁ Ἡράκλειος, τὸ κράτος εὕρισκετο εἰς κρίσιμον κατάστασιν. Οἱ

Πέρσαι εἶχον καταλάβει τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Αἴγυπτον, εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην οἱ Ἄββαροι ἐληλάτουν τὰς βυζαντινὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν δύσκολον ἐκείνην περίστασιν τὸν ἐνεθάρρουν ὁ πατριάρχης Σέργιος, ὁ ὁποῖος παρεχώρησε μάλιστα εἰς τὸν Ἡράκλειον τὰ πολύτιμα σκευὴ τῶν ναῶν καὶ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ κόψη νομίσματα εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ δημοσίου ταμείου, δυνηθῆ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ προετοιμασθῆ διὰ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀφοῦ δὲ συνεπλήρωσε τὰς προετοιμασίας του ὁ Ἡράκλειος χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς διάστημα δύο ἐτῶν, ἀνέλαβεν ὁ ἴδιος τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ἐγινε θρησκευτικὴ τελετὴ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ὁ Ἡράκλειος ἀπήγγειλεν ὁ ἴδιος τὴν ἐξῆς εὐχήν:

«Δέσποτα Θεὲ καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ παραδώσης ἡμᾶς εἰς ὄνειδος τοῖς ἐχθροῖς Σου διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀλλ' ἐπιβλέψας ἐλέησον καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν Σου νίκην δὸς ἡμῖν, ὅπως μὴ καυχῆσονται οἱ ἀλάστορες κατὰ τῆς Σῆς κληρονομίας ἐπαιρόμενοι».

Ἀμέσως κατόπιν ἀνεχώρησε. Ἔδωσε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπέστησαν πολλὰς καταστροφάς.

Ἐνῶ δὲ ἀκόμη ὁ Ἡράκλειος ἠγωνίζετο κατὰ τῶν Περσῶν, ἠπέλησε μέγας κίνδυνος τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του. Οἱ Ἄββαροι μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἀπουσίας τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπολιόρησαν μαζὶ μὲ τοὺς Πέρσας κατὰ τὸ ἔτος 626 μ.Χ. τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ὁ Ἡράκλειος, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἡ πόλις πολιορκεῖται, ἔστειλεν ἐκ τοῦ στρατοῦ του 12 χιλιάδας ἄνδρας εἰς τὸν φρούραρχον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βῶνον, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν μαζὶ μὲ τὴν φρουρὰν τὴν πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Βῶνος μετὰ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου ἐξώπλισαν καὶ ὅσους ἐκ τῶν πολιτῶν ἠδύναντο νὰ φέρουν ὄπλα. Ὅλοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθοῦν μέχρις ἐσχάτων. Ὁ πατριάρχης κρατῶν τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου περιήρχετο τὴν πόλιν καὶ τὰ τείχη καὶ ἔδιδε θάρρος εἰς τὰ πλήθη καὶ τοὺς μαχητάς. Ἡ πολιορκία ἦτο ἰσχυρά. Ἐν τούτοις ἡ πόλις ἀνθίστατο εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν πολιορκητῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐπέμενον εἰς τὴν πολιορκίαν. Ἐξαφνα ὁμως φοβερὸς ἀνεμοστρόβιλος κατέστρεψε τὸν στόλον τῶν ἐχθρῶν

καί τοιοῦτοτρόπως ἠναγκάσθησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγουν. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐσώθη. Ὁ λαὸς τῆς πόλεως πανηγυρίζων τὴν σωτηρίαν, ἡ ὁποία ἀπεδόθη εἰς τὴν προστασίαν τῆς Παναγίας, συνεκεντρώθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, ὅπου ἔψαλαν μὲ ἐπι κεφαλῆς τὸν πατριάρχην, ὄρθιοι καθ' ὅλην τὴν νύκτα, τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον. Ἀπὸ τότε ὁ ὕμνος αὐτός, ὁ ὁποῖος προϋπήρχε, καθιερώθη κατὰ τρόπον πανηγυρικὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας.

Ἡ εὕρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Ἡράκλειος ἐπέτυχε τὴν τελικὴν νίκην κατὰ τῶν Περσῶν, ἀφοῦ ἀπήλλαξε τὸ κράτος του ἐκ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον ὑπέταγῃ εἰς τοὺς Ἀραβας. Ἠνάγκασε τότε τοὺς Πέρσας νὰ ἀποδώσουν τὸν Τίμιον Σταυρὸν, τὸν ὁποῖον εἶχον ἀρπάξει ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὅταν δὲ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 628 ὁ Ἡράκλειος ἐπέστρεψε νικητὴς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ τὸν Τίμιον Σταυρὸν, ἐγένετο εἰς αὐτὸν θριαμβευτικὴ ὑποδοχή.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (629) ὁ Ἡράκλειος ἔφερε τὸν ἀνακτηθέντα Σταυρὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὕψωσεν αὐτὸν μὲ κάθε τιμὴν τὴν 14ην Σεπτεμβρίου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὅπου τὸν εἶχε τοποθετήσῃ μετὰ τὴν εὕρεσίν του ἡ ἀγία Ἑλένη.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ὑπενθυμίζει ἡ ἑορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἡ ὁποία τελεῖται τὴν 14ην Σεπτεμβρίου. Κατ' αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς τροπάριον : «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα.

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ προοίμιον, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ τροπάριον «Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια» καὶ ἀπὸ τέσσαρας «Στάσεις», αἱ ὁποῖαι ψάλλονται ἀπὸ μία τὰς τέσσαρας πρώτας Παρασκευὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τὴν δὲ πέμπτην Παρασκευὴν ψάλλεται ὁλόκληρος ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος. Αἱ τέσσαρες αὐταὶ «Στάσεις» ἀποτελοῦνται ἀπὸ 24 οἴκους, εἰς δὲ τὸ τέλος ἐκάστου οἴκου ψάλλονται ἐναλλάξ αἱ ἐπωδοί, τὰ ἐφύμνια : «Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε» ἢ «Ἀλληλούϊα».

Προοίμιον

*«Τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια,
ἀναγράφω σοι ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων μὲ κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε.»*

Ἑρμηνεία

*Εἰς σέ τὴν ὑπέρομαχον στρατηγὸν τὴν ἔνδοξον νίκην,
ἐπειδὴ ἐλυτρώθηκα ἀπὸ τὰ δεινά, ὡς εὐχαριστίαν
ἀποδίδω, Θεοτόκε, ἐγὼ ἡ Πόλις σου.
Ἄλλ' ἐσὺ ἐπειδὴ ἔχεις ἀκατανίκητον τὴν δύναμιν,
ἀπὸ τοῦ παντοειδῆς κινδύνου ἐλευθέρωσον,
διὰ τὸ ἀναφωνῶ πρὸς σέ : Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε.»*

Ἡ Παναγία

Ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

Ἡ πρώτη «Στάσις» ἀρχίζει μὲ τὸν «εὐαγγελισμὸν». Μᾶς λέγει, ὅτι ἓνας ἄγγελος «πρωτοστάτης», πρῶτος κατὰ τὴν τάξιν, ἀρχάγγελος δηλαδὴ (ὁ Γαβριήλ) ἐστάλη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ εἴπη εἰς τὴν Θεοτόκον τό : «Χαῖρε».

Καὶ ἐκείνην τὴν ὥραν ποῦ μὲ τὴν ἀσώματον φωνὴν τοῦ ἐχαίρετιζε τὴν Θεοτόκον, βλέποντας τὸν Κύριον, νὰ λαμβάνη ὑλικὸν σῶμα εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου ἔμεινε κατὰπληκτος καὶ ἐ-

κραύγαζε πρὸς τὴν Θεοτόκον :

«Χαῖρε, διότι διὰ σοῦ θὰ λάμπῃ ἡ χαρὰ τῆς λυτρώσεως καὶ θὰ ἐκλείψῃ ἡ κατάρρα διὰ τὴν παρακοὴν τῶν πρωτοπλάστων... κ.λπ.».

Ἐν συνεχείᾳ παρουσιάζει τὴν Παρθένον νὰ ζητᾷ ἀπὸ τὸν ἄγγελον νὰ μάθῃ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ αὕτη Μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄγγελος τῆς λέγει ὅτι ἐκείνη τὴν ὥρα τὴν ἐπεσκίασεν ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον τὴν ἔκαμεν ἀξίαν Μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Κατόπιν περιγράφει τὴν ἐπίσκεψιν ποῦ ἔκαμε ἡ Παρθένος πρὸς τὴν θεῖαν τῆς τὴν Ἐλισάβετ, ποῦ διέμενε εἰς τὴν ὄρεινὴν Ἰουδαίαν, προκειμένου νὰ ἐξιστορήσῃ εἰς αὐτὴν τὰ ὅσα τῆς εἶπεν ὁ ἄγγελος. Ἐκεῖ τὴν ὑποδέχεται ἡ Ἐλισάβετ καὶ τὴν ὀνομάζει «Μητέρα τοῦ Κυρίου τῆς».

Τελειώνει ἡ Α' Στάσις μὲ τὸν Ἰωσήφ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἄγγελος εἶπεν ὅτι ἡ Θεοτόκος θὰ γεννήσῃ Υἱὸν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, ὁπότε ὁ Ἰωσήφ ἐμφοβὸς ἀναφωνεῖ : «Ἀλληλουῖα» (αἰνεῖτε τὸν Θεόν).

Στάσις Β'

Γέννησις, φυγή εις Αίγυπτον, Ὑπαπαντή

Ὅταν ἤκουσαν οἱ ποιμένες τῆς Βηθλεέμ τὸν ὕμνον τῶν ἀγγέλων «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ», ἔσπευσαν πρὸς τὸ σπήλαιον διὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ ἤρχισαν νὰ λέγουν πρὸς τὴν Θεοτόκον : «Χαῖρε, διότι διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ σου τὰ οὐράνια ἀγάλλονται μὲ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐπίγεια πανηγυρίζουν μὲ τοὺς οὐρανοὺς κ.λπ.».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου ὁμιλεῖ διὰ τοὺς μάγους καὶ λέγει ὅτι ὅταν εἶδον τὸν «οὐρανοδρόμον» (= πού τοὺς ἔδειχνε τὸν οὐράνιον δρόμον) ἀστέρα, τὸν ἠκολούθησαν καὶ ὅταν ἔφθασαν, εἶδον εἰς τὰ χέρια τῆς Θεοτόκου ἐκεῖνον πού μὲ τὰ χέρια του ἔπλασε τοὺς ἀνθρώπους. Τότε εἶπον πρὸς τὴν Θεοτόκον :

«Χαῖρε σύ, διότι εἶσαι ἡ Μητέρα τοῦ Ἀστέρος πού δὲν δύνει ποτέ κ.λπ.».

Κατόπιν παρουσιάζει τοὺς μάγους ἐπιστρέφοντας εἰς τὴν Βαβυλῶνα δι' ἄλλης ὁδοῦ καὶ ἔτσι ἄφησαν τὸν Ἡρώδη, ὁ ὁποῖος ὡς «ληρώδης» (= ἀνόητος) δὲν ἤξευρε νὰ δοξάσῃ τὸν Θεόν. Ἐν συνεχείᾳ γίνεται λόγος περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Ἰησοῦ (ὡς νηπίου) εἰς τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ σωθῆ ἀπὸ τὴν σφαγὴν ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, καὶ τὸν ὁποῖον ὑπεδέχθη ἀργότερον ὁ Συμεὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος καὶ τὸν ἐπῆρε εἰς τὴν ἀγκαλιά του εὐχαριστημένος καὶ ἐδόξασε τὸν Θεόν.

Στάσις Γ'

Ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου.

Λέγει ὁ ποιητὴς ὅτι μὲ τὴν ἐνσάρκωσίν του ὁ Ἰησοῦς ἐδημιούργησε μίαν νέαν κτίσιν. Ἀκολούθως θαυμάζει τὴν Θεοτόκον καὶ ἀναφωνεῖ :

«Χαῖρε σύ, πού εἶσαι ἄνθος ἄφθαρτον καὶ ἀμάραντον. Χαῖρε σύ, πού εἶσαι ὁ στέφανος τῆς Παρθενίας κ.λπ.».

Συνιστᾷ εἰς ἡμᾶς νὰ ὑψώσωμεν τὸν νοῦν πρὸς τὸν οὐρανόν, διότι δι' αὐτὸ ἦρθε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν οὐρανόν : διὰ νὰ ἀνεβάσῃ ἡμᾶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ μᾶς θεώσῃ.

Στρεφόμενος δὲ ὁ ποιητὴς πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει :

«Χαῖρε σύ, πού ἔγινες τὸ πολύτιμον δοχεῖον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Χαῖρε σύ, πού ἔγινες ὄλκας (= πλοῖον) δι' ὅσους θέλουν νὰ σωθοῦν. Χαῖρε σύ, πού εἶσαι τὸ λιμάνι τῶν πλεόντων, πού πλέουν εἰς τὰ πελάγη τῆς ζωῆς κ.λπ.».

Στάσις Δ'

Τὸ τεῖχος τῶν Παρθένων

Ὁ ποιητὴς ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ ἐξυμνεῖ τὸ ἡθικὸν μεγαλεῖον της. Τὴν ὀνομάζει προστατευτικὸν «τεῖχος» τῶν παρθένων. Τὴν ὀνομάζει στήλην τῆς παρθενίας καὶ πύλην τῆς σωτηρίας.

«Χαῖρε, τῆς λέγει, σύ πού εἶσαι ἡ ιδεώδης τροφὸς (= κουροτρόφος) τῶν παρθένων κ.λπ.».

Κατόπιν ἀπευθύνεται ὁ ποιητὴς πρὸς τὸν Υἱὸν τῆς Παρθένου καὶ λέγει ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη προσφέρωμεν πρὸς Αὐτὸν τόσας ὠδὰς (= ὕμνους) ὅσοι εἶναι οἱ κόκκοι τῆς ἄμμου καὶ πάλιν δὲν θὰ ἔχωμεν ὑμνήσει τὸν Κύριον ὅσον πρέπει.

Ἐπανέρχεται πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ λέγει ὅτι τὴν βλέπει ὡς φωτοδόχον πού φωτίζει τὰ πνευματικὰ σκότη. Λέγει ὅτι αὐτὴ ἀνάπτουσα τὸ αὔλον φῶς τοῦ Χριστοῦ, ὀδηγεῖ ὅλους πρὸς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ κ.λπ.

Ὅμιλεῖ κατόπιν διὰ τὸν Ἰησοῦν καὶ λέγει ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν γῆν μας ὁ Θεός, διότι ἤθελε νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ καὶ νὰ σχίσῃ τὸ χειρόγραφον (= τὸ γραμματίον) τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Ἄνυμνεῖ καὶ πάλιν ὁ ποιητὴς τὴν Θεοτόκον ὡς ἔμψυχον ναὸν τοῦ Υἱοῦ της. Τὴν ὀνομάζει σκηνὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου. Θησαυρὸν τῆς ζωῆς ἀδαπάνητον (= ἀτελείωτον), πολύτιμον στέμμα τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, ἀσάλευτον πύργον τῆς Ἐκκλησίας κ.λπ. Καὶ τελειώνει μὲ τὸν ἐξῆς ἐπίλογον :

Κείμενον

«Ὡ πανύμνητε Μητηρ, ἡ τεκοῦσα τὸν πάντων ἁγίων ἁγιώτατον Λόγον· δεξαμένη τὴν νῦν προσφοράν, ἀπὸ πάσης ρῦσαι συμφορᾶς ἅπαντας, καὶ τῆς μελλούσης λύτρωσαι κολάσεως τοὺς συμβοῶντας. Ἄλληλουῖα».

Ἑρμηνεία

«Ὡ πολυῦμνητε Μητέρα τοῦ Θεοῦ, σὺ πού ἐγέννησες τὸν ἀγιώ-
τατον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀγίους, τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ· ἀφοῦ δεχθῆς τὴν
προσευχὴν αὐτὴν πού σοῦ προσφέρομεν, ἀπὸ κάθε συμφορὰν σῶ-
σε μας ὅλους καὶ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν κόλασιν λύτρωσαι ἡμᾶς ὅλους
πού μαζί βοῶμεν : Αἰνεῖτε τὸν Θεόν».

ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ — ΑΣΚΗΤΑΙ

53. Μέγας Ἀντώνιος

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ἀπὸ τοῦ 3ου αἰῶνος μερικοὶ χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ ζήσουν βίον ἀσκητικόν, διὰ νὰ ἀφοσιωθοῦν εἰς τὸν Θεόν, ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰς πόλεις καὶ μετέβησαν εἰς μέρη ἀκατοίκητα καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς καλύβας (κελλία), εἴτε χωριστὰ κατ' ἄτομον, εἴτε καθ' ὀμάδας νηστεύοντες καὶ προσευχόμενοι.

Ἡ κίνησις αὕτῃ ἤρχισεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὁ σπουδαιότερος δὲ ἀντιπρόσωπος τοῦ μοναχικοῦ βίου ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτὴν ἦτο ὁ Μέγας Ἀντώνιος.

Βίος τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον ἀπὸ γονεῖς πλουσίους κατὰ τὸ ἔτος 250 μ.Χ. Εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν εἰσέρχεται μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου του. Τὰ πρῶτα λόγια ποῦ ἤκουσεν ἦσαν τὰ ἐξῆς : «Ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς τέλειος, πῆγαινε πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ διαμοίρασε αὐτὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔλα νὰ μέ ἀκολουθήσης». Τὰ λόγια αὐτά, ποῦ εἶχεν εἶπει ἄλλοτε ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν πλούσιον νεανίσκον, ἐπροξένησαν εἰς αὐτὸν μεγάλην ἐντύπωσιν. Κάποια φωνή, τὴν ὁποίαν ἤκουσεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, τοῦ εἶπε : «Λέγονται διὰ σέ». Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἐπώλησε τὰ ὑπάρχοντά του, διεμοίρασε τὰ χρήματα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐξηφανίσθη. Μετέβη εἰς κάποιον ἔρημον, διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ.

Κατ' ἀρχὰς κατώκει μέσα εἰς ἓνα σπήλαιον νηστεύων καὶ προσευχόμενος. Κατόπιν ἐπὶ εἴκοσι ἔτη ἔζησε μέσα εἰς τὰ ἐρείπια κάποιου φρουρίου. Ἐπειτα εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, εἰς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκεται σήμερον ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου.

Ὁ Μέγας Ἀντώνιος

Ἡ ἀκτινοβολία του. Ἡ φήμη του ἐξηπλώθη παντοῦ καὶ πολλοὶ ἤρχοντο ἐκεῖ διὰ νὰ ζητήσουν τὰς συμβουλὰς του, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἀπὸ ἀσθενείας διὰ τῆς προσευχῆς του.

Τόσῃ δὲ φήμῃ ἀπέκτησεν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ οἱ υἱοὶ του ἔστειλαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μέγαν Ἀντώνιον διὰ νὰ ἐκφράσουν μὲ αὐτὴν τὸν σεβασμὸν των.

Ἀλλὰ καὶ πολλοί, μιμούμενοι τὸ παράδειγμά του, ἦλθον πλησίον τοῦ μέρους, ὅπου ἐμόναζε, διὰ νὰ τὸν ἔχουν πνευματικὸν ὁδηγὸν εἰς τὴν νέαν ζωὴν των.

Ἀπὸ τὸ ἐρημητήριόν του ὁ Ἀντώνιος ἐξῆλθε δύο φορές. Τὴν πρώτην φοράν, ὅταν ἐγίνε ὁ διωγμὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ μὲ τὸν πόθον νὰ μαρτυρήσῃ, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ αὐτό, παρὰ μόνον νὰ ἐνισχύσῃ εἰς τὸ μαρτύριον ἄλλους χριστιανούς· καὶ τὴν δευτέραν φοράν διὰ νὰ στηρίξῃ καὶ προφυλάξῃ τοὺς χριστιανούς ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος ἀπέθανε τὸ 355 εἰς ἡλικίαν 105 ἐτῶν.

Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας τὴν 17ην Ἰανουαρίου καὶ ψάλλεται τότε τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον : «Τὸν ζηλωτὴν Ἠλίαν τοῖς τρόποις μιμούμενος, τῷ Βαπτιστῇ εὐθείαις ταῖς τρίβοις ἐπόμενος, πάτερ Ἀντώνιε, τῆς ἐρήμου γέγονας οἰκιστῆς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐστήριξας εὐχαῖς σου. Διὸ πρέσβευε Χριστῷ τῷ θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

54. Ὁργάνωσις καὶ διάδοσις τοῦ μοναχικοῦ βίου

Παχώμιος. Ἐνας ἄλλος μοναχός, ὁ Παχώμιος, ἐσκέφθη ὅτι θὰ ἦτο προτιμώτερον οἱ μοναχοὶ νὰ ζοῦν ὅλοι μαζί ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ἀντὶ νὰ εἶναι διασκορπισμένοι εἰς διάφορα κελλία. Κατὰ τὸ ἔτος 320 ἱδρυσεν τὸ πρῶτον κοινόβιον μοναστήριον εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Νείλου ποταμοῦ. Οἱ μοναχοὶ σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμόν, ποὺ συνέταξεν ὁ ἴδιος, εἶχον ἓνα ἀρχηγόν (τὸν ἡγούμενον) καὶ ἕμενον εἰς τὸ ἴδιον κτίριον (τὸ μοναστήριον) προσευχόμενοι καὶ ἐργαζόμενοι.

Διάδοσις τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ὁ μοναχικὸς βίος διεδόθη εἰς τὴν Παλαιστίνην, Συρίαν, Μικρὰν Ἀσίαν, Ἀρμενίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ὅπου ἱδρύθησαν πολλὰ μοναστήρια. Ὁ Μέγας Βασίλειος, θαυμαστῆς τῆς νέας αὐτῆς μορφῆς τῆς ζωῆς, διευτύπως κανόνα συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον ὤφειλον νὰ ζοῦν οἱ μοναχοί.

Εἰς τὴν Δύσιν ἔκαμε γνωστὸν τὸν μοναχικὸν βίον ὁ Μέγας Ἀθανάσιος κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἐξορίας του. Πρὶν ἔλθῃ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἐκυκλοφόρουσαν ἀόριστοι φῆμαι περὶ τῶν μοναχῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Ὅταν, ὅμως ἦλθεν εἰς τὴν Ρώμην ἐξόριστος ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, πολλοὶ τὸν ἐπλησίαζον καὶ ἐζήτησαν νὰ μάθουν ἀκριβέστερον διὰ τὴν νέαν αὐτὴν κίνησιν. Καὶ ὁ ὑπέροχος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἔδιδε κάθε σχετικὴν πληροφορίαν καὶ παρουσίαζε ὡς παράδειγμα τὴν ζωὴν τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου. Δὲν παρήλθε δὲ πολὺς καιρὸς καὶ ἱδρύθησαν πολλὰ μοναστήρια εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἰσπανίαν καὶ ὀλίγον ἄργότερα εἰς τὰς Βρετανικὰς νήσους. Βραδύτερον ὁ Βενέδικτος ὠργάνωσε τὸν μοναχικὸν βίον τῆς Δύσεως. Ἐπέβαλεν εἰς τοὺς μοναχοὺς τῆς Δύσεως ὡς κύριον ἔργον αὐτῶν τὴν ἐργασίαν καὶ ἐμετρίασε τὴν αὐστηρότητα τῶν μοναχικῶν διατάξεων τῆς Ἀνατολῆς λόγῳ τοῦ ψυχροῦ κλίματος.

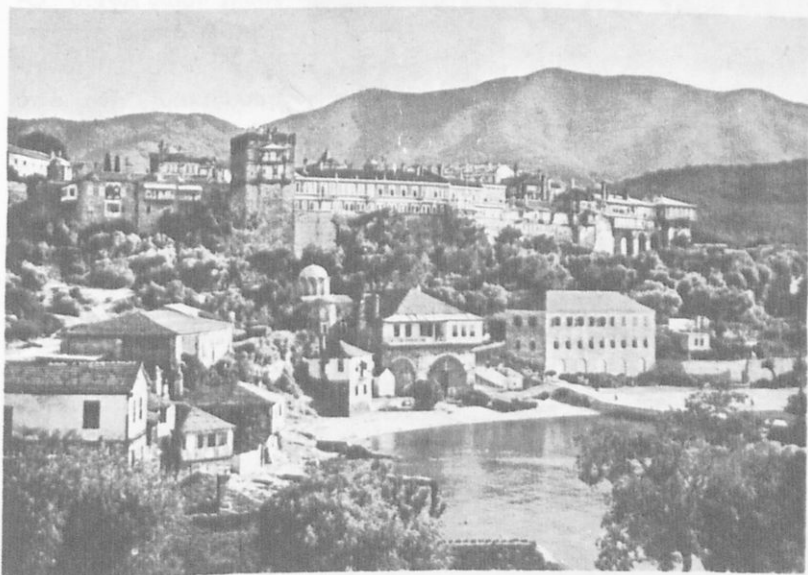
Ἡ χρησιμότης τῶν μοναστηρίων. Τὰ μοναστήρια τότε καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ εἰς τὴν Δύσιν ἐχρησίμευον καὶ ὡς σχολεῖα καὶ διὰ τὸν λαόν καὶ διὰ τὸν κλήρον. Μὲ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἀρχαίων χειρογράφων διέσωσαν πολλὰ ἀρχαῖα βιβλία. Εἰς τὴν Δύσιν οἱ μοναχοὶ ἐδίδαξαν τοὺς βαρβάρους λαοὺς ὄχι μόνον τὸν Χριστιανισμόν ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα. Καὶ ἐκπολιτιστικὴν δρᾶσιν παρουσίασαν οἱ μοναχοὶ τῆς Δύσεως. Ἐκοπτον μετὰ προσοχῆς δάση, μετέβαλλον μέρη ἐλώδη καὶ πετρώδη εἰς εὐφορὰ λειβάδια καὶ ἀγρούς, κατεσκεύα-

ζον συνοικισμούς και όδους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς χώρας πτωχὰς καὶ βαρβάρους ἔφερον εὐφορίαν καὶ πολιτισμόν.

55. "Άγιον Όρος

Ίστορία τοῦ Ἁγίου Όρους. Ὁ μοναχικὸς βίος τῆς Ἀνατολῆς συνεχίζεται μὲ τὸν μοναχικὸν βίον τοῦ Ἁγίου Όρους (Ἄθως). Εἰς τὴν περιόχην αὐτὴν (ὑψους 2000 μέτρων), εἰς τὴν ὁποίαν καταλήγει ἡ ἀνατολικωτέρα ἐκ τῶν Χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς, ἤρχισεν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 10ου αἰῶνος νὰ παρατηρηθῆται σπουδαία κινήσεις μὲ τὸν μοναχὸν καὶ πατέρα τοῦ μοναχικοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Όρους, τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν Ἀθωνίτην. Οὗτος ἔκτισε τὴν Μεγάλην Λαύραν καὶ ἐκανόνισε τὸν βίον τῶν μοναχῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ διέρχωνται τὰς ἡμέρας μὲ προσευχὴν καὶ ἐργασίαν. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι.

Βαθμηδὸν ἐκτίσθησαν 20 μοναστήρια, τὰ ὁποῖα διεκρίθησαν ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος εἰς κοινόβια καὶ ἰδιόρρυθμα. Καὶ εἰς μὲν τὰ κοινόβια

Ἄγιον Όρος. Μονὴ Βατοπεδίου

ὄχι μόνον ἡ προσευχὴ ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς διαίτης εἶναι ὁμοί-
μορφος, εἰς δὲ τὰ ἰδιόρρυθμα ἐδίδοτο ἐλευθερία εἰς τὸν μοναχὸν νὰ
κανονίζῃ τὴν τροφήν του εἰς τὸ κελλίον του.

Παραλλήλως πρὸς τὰ 20 αὐτὰ μοναστήρια ὑπάρχουν καὶ αἱ
καλύβαι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς διάφορα σημεῖα τῆς βραχέως περιο-
χῆς. Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ ἐρημίται.

Διοίκησις. Σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμόν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἕκα-
στον μοναστήριον εἶναι ἀνεξάρτητον καὶ ἔχει τὸν ἡγούμενόν του, ὁ

Καθολικὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων.

ὁποῖος ἐκλέγεται ὑπὸ
τῶν μοναχῶν. Πνευμα-
τικῶς ὑπάγεται τὸ Ἁ-
γιον Ὁρος εἰς τὸ Οἰ-
κουμενικὸν Πατριαρχεῖ-
ον Κωνσταντινουπόλε-
ως. Τὴν ἀνωτάτην ἐπο-
πτεῖαν τῶν εἴκοσι μο-
νῶν ἀσκεῖ ἡ Ἱερὰ Κοι-
νότης τοῦ Ἁγίου Ὁ-
ρους, ἡ ὁποία ἀποτε-
λεῖται ἀπὸ 20 ἀντι-
προσώπων, ἕνα ἀπὸ
ἐκάστην μονὴν καὶ ἔχει
τὴν ἔδραν της εἰς τὰς
Καρυάς, τὴν πρωτεύ-
ουσαν τοῦ Ἁγίου Ὁ-
ρους.

Ἡ ὀφειλὴ μας πρὸς
τὸ Ἁγιον Ὁρος. Εἰς τὰς
20 μονὰς τοῦ Ἁγίου
Ὁρους διεφυλάχθη βα-
θμηδὸν ὅ,τι πολῦτιμον.
Ἁγία λείψανα, καλλι-
τεχνικὰ ἀφιερῶματα,
ἀρχαῖαι εἰκόνες, σπάνια
καὶ μεγάλης ἀξίας ἀντι-
κείμενα καὶ χιλιάδες χει-

ρογράφων, τὰ ὅποια εὐρίσκουν ἀσφαλεῖς φύλακας τοὺς εὐσεβεῖς μοναχοὺς.

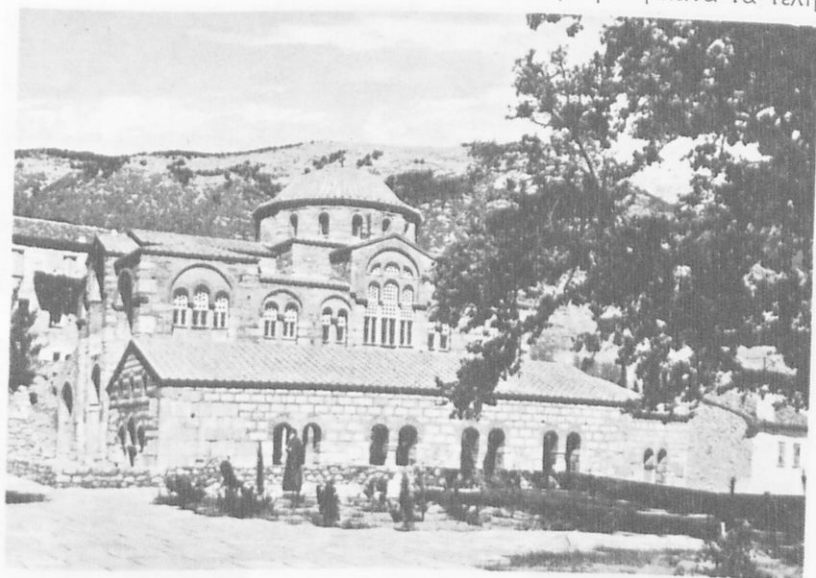
Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη ἱερώτερον! Φθάνει νὰ σκεφθῶμεν ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος κατὰ τὸ διάστημα τῆς τουρκικῆς δουλείας διετήρησεν ἀσβεστον τὴν λαμπάδα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· δι' αὐτὸ δὲ καὶ ὀνομάζεται ἱερὰ κιβωτὸς τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους.

56. Ἄλλαι βυζαντιναὶ μοναὶ τῆς Ἑλλάδος

Τοῦ Φιλοσόφου. Αὕτη ἰδρύθη τὸν 10ον αἰῶνα πλησίον τῆς Δημησιάνης ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Λαμπαρδοπούλου πρωθυπουργοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ, ὁ ὅποιος ἐτιμήθη μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Φιλοσόφου. Ἐξ αὐτοῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ μονή.

Περὶ τῆς σπουδαίας αὐτῆς μονῆς κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους δὲν ἔχομεν καμμίαν εἴδησιν, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας βυζαντινὰς μονὰς τῆς Ἑλλάδος, αἱ ὅποια ἰδρύθησαν ἀπὸ τοῦ 10ου μέχρι τοῦ 12ου αἰῶνος.

Τοῦ ὁσίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε. Αὕτη ἰδρύθη κατὰ τὰ τέλη

Μονὴ ὁσίου Λουκᾶ.

τοῦ 10ου αἰῶνος πλησίον τῆς ὀχυρᾶς Ἀκροπόλεως τῆς ρωμαϊκῆς Σπάρτης ὑπὸ τοῦ ὀσίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε.

Τοῦ ὀσίου Λουκά. Αὕτη ἰδρύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 11ου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ὀσίου Λουκά τοῦ Στειριώτου ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ εἶναι τὸ σπουδαιότερον βυζαντινὸν μνημεῖον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ναὸς τῆς μονῆς, ρυθμοῦ βυζαντινοῦ ὀκταγωνικοῦ, τὸ τελειότερον κτίριον ὁμοίων ναῶν, διασώζει ὀλόκληρον τὸν πλοῦσιον αὐτοῦ στολισμὸν μὲ ψηφιδωτὰς εἰκόνας.

Κάτω τοῦ ναοῦ ὑπάρχει κρύπτη, ἡ ὁποία τιμᾶται εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Βαρβάρας. Εἰς τὴν κρύπτην αὐτὴν εὐρίσκεται ὁ τάφος τοῦ ὀσίου Λουκά.

Εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ναοῦ ἰδρύθη ὀλίγον βραδύτερον ὁ ναὸς τῆς Παναγίας, τοῦ ὀποίου ὁ τροῦλλος διακρίνεται διὰ τὴν κομψότητά του μεταξὺ τῶν βυζαντινῶν ναῶν ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος.

Τοῦ ὀσίου Μελετίου. Αὕτη ἰδρύθη κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα εἰς περιβλεπτον θέσιν τοῦ Κιθαιρῶνος, ἡ ὁποία κεῖται ὑπεράνω τῆς μεθορίου Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς.

Μονὴ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εἰς τὴν Πάτμον.

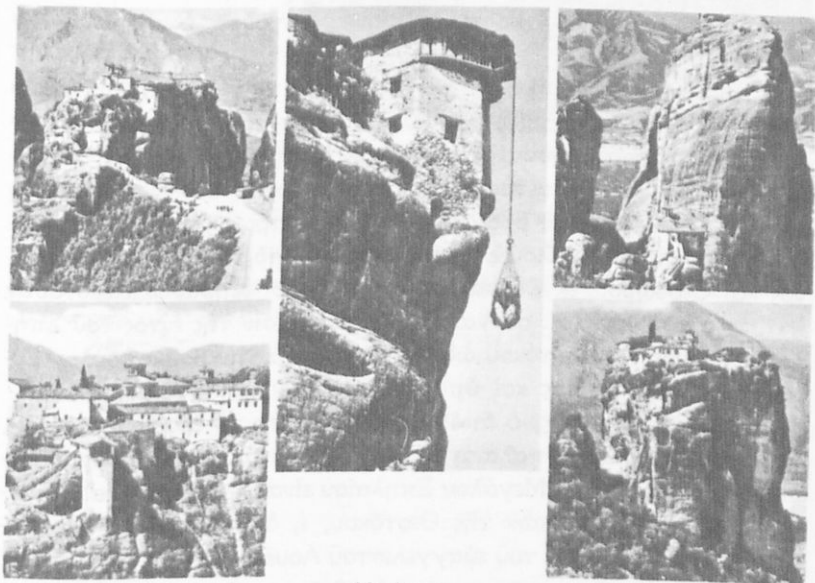
Τοῦ Δαφνίου. Αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐκτίσθη δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 11ου αἰῶνος. Εἰς τὸν ναὸν τῆς μονῆς διασώζονται θαυμάσια ψηφιδωτά.

Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εἰς τὴν Πάτμον. Αὕτη ἐκτίσθη κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Ἰωάννου Χριστοδούλου, εὐρίσκεται δὲ ὑψηλότερον τοῦ σπηλαίου, εἰς τὸ ὅποιον παρέμεινεν ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ὡς ἐξόριστος.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς μονῆς ὑπάρχει ὁ-ναός, μικρὸς μὲν ἀλλὰ ἐξαιρετικῆς τέχνης, περίξ δὲ αὐτοῦ διάφορα ἄλλα κτίσματα καὶ κελλία, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ δεξαμενὴ.

Εἰς τὴν μονὴν ὑπάρχει σπουδαία βιβλιοθήκη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται παλαιὰ χειρόγραφα καὶ πολλὰ βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων μερικὰ εἶναι σπάνια καὶ ἔχουν μεγάλην ἀξίαν.

Τῶν Μετεώρων. Αἱ μὲν αὐταὶ ἐμφανίζονται κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα. Πρόκειται περὶ 24 μοναστηρίων, τὰ ὁποῖα ἔκτισαν μερικοὶ εὐσεβεῖς μοναχοὶ εἰς τοὺς ὑψηλοὺς καὶ ἀποκρήμους βράχους, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς τὴν Θεσσαλίαν πλησίον τῆς Καλαμπάκας μὲ τὴν ὀνομασίαν «Μετέωρα».

Μετέωρα.

Ἐξ αὐτῶν λειτουργοῦν σήμερον τέσσαρα :

α) Ἡ μονὴ Μετεώρου. Εἰς αὐτὴν εὐρίσκεται ὁ εὐρύχωρος ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ βιβλιοθήκη μὲ ἀρκετὰ παλαιὰ χειρόγραφα.

β) Ἡ μονὴ Βαρλαάμ. Αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ πρώτου ἱδρυτοῦ αὐτῆς καὶ ἔχει τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῶν Ἁγίων Πάντων.

γ) Ἡ μονὴ ἀγίου Στεφάνου. Εἰς αὐτὴν εὐρίσκονται ἐκτὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Στεφάνου καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἀγίου Χαραλάμπους, ἕνας λαμπρὸς ναὸς μὲ τρεῖς τρούλλους. Ὑπάρχει ἐκεῖ καὶ ἡ κἀρα τοῦ ἀγίου Χαραλάμπους, ἡ ὁποία φυλάσσεται εἰς τὸ Σκευοφυλάκιον τῆς μονῆς.

δ) Ἡ μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Αὕτη εἶναι ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων συγχρόνως δὲ καὶ ὠραιότατη μονὴ μὲ γραφικωτάτην καὶ εὐκόλον ἀνάβασιν.

Καὶ ὁ ἐπισκέπτης ποῦ θὰ εὐρεθῇ μέσα εἰς τὸ περιβάλλον αὐτὸ καὶ θὰ φέρῃ εἰς τὴν σκέψιν του τὰς ὀλουκτίους δεήσεις τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἔζησαν εἰς τὰ ἱερά αὐτὰ κτίρια διὰ νὰ κερδίσουν τὸν Χριστόν, θὰ ἀντιληφθῇ ἐκ τῶν πραγμάτων τὴν λάμψιν, ἡ ὁποία κρύπτεται εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ μοναχικοῦ βίου, ὅταν οὗτος ἐκπληρώνη τὴν ἀποστολὴν του.

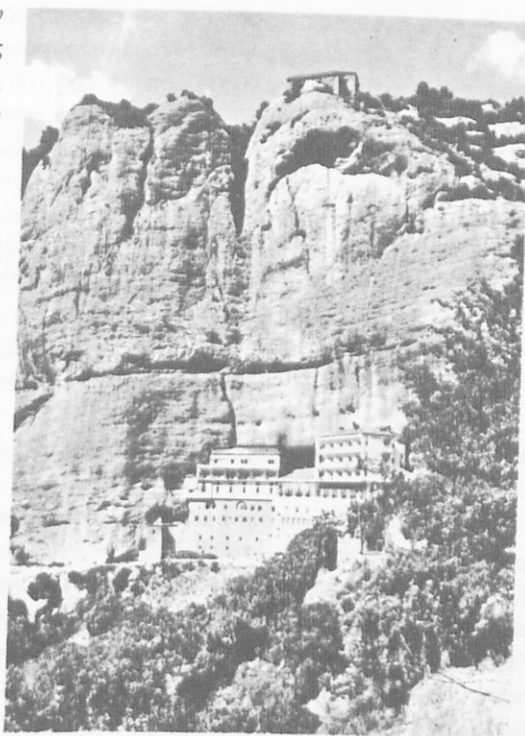
Τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Παλαιότερα καὶ τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὅρους εἶναι ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἡ μεγαλυτέρα ἐκ τῶν μονῶν τῆς Πελοποννήσου. Αὕτη κεῖται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Καλαβρύτων εἰς ὕψος 934 μέτρων ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ εἶναι κτισμένη εἰς τὴν ρίζαν πελωρίου βράχου ὕψους 150 μέτρων περίπου.

Ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἰδρύθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Συμεῶνος καὶ Θεοδώρου, ἐκ Θεσσαλονίκης, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν καὶ ἐμόνασαν ἐκεῖ κατὰ τὸν 4ον μ.Χ. αἰῶνα. Εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἐντὸς τοῦ Σπηλαίου εἰκόνας τῆς Θεοτόκου ὠδηγήθησαν ἀπὸ τὴν βοσκοπούλαν Εὐφροσύνην, τῆς ὁποίας καὶ ὑπάρχει παρεκκλήσιον τῆς μονῆς.

Ὁ ναὸς τῆς μονῆς, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς, περιλαμβάνει πολλὰς παλαιὰς εἰκόνας. Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον κειμήλιον τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου εἶναι ἡ ἐκ κηροῦ καὶ μαστίχης θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία κατὰ τὴν παράδοσιν θεωρεῖται ἔργον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ.

Ἡ δρᾶσις τῶν μονῶν κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Καὶ αἱ

μοναί αὐταί εἶχον τὴν αὐτὴν δρᾶσιν πρὸς τὰς μονὰς τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ μοναστήρια ἦσαν αἱ μόναι δημόσιαι βιβλιοθήκαι καὶ οἱ μόνου χῶροι, ὅπου ἐκαλλιεργοῦντο τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐγίνετο ἡ ἀντιγραφὴ ἀρχαίων χειρογράφων. Ἐπίσης εἰς τὰ μοναστήρια εὕρισκον καταφυγὴν καὶ προστασίαν οἱ ἀσθενεῖς, οἱ πτωχοί, οἱ ὀδοιπόροι, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύναντο νὰ εὕρουν πουθενὰ ἄλλοῦ. Διότι ὑπῆρχον καὶ νοσοκομεῖα καὶ πτωχοκομεῖα εἰς τὰς μονὰς. Ἐξεπλήρωνον ἀκόμη τὰ μοναστήρια τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ

Μονη Μεγάλου Σπηλαίου

ἔθνικὴν ἀποστολήν. Εἰς τοὺς μοναχοὺς ἀνετέθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐξημέρωσις καὶ ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Σλαύων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη τῆς κυρίως Ἑλλάδος.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

57. Εικονομαχία

Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος ἀποφασίζει τὴν καθαίρεσιν τῶν εἰκόνων. Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἰσαυρος (717 - 741), ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι πολλοὶ χριστιανοὶ ἔκαμνον κατάχρησιν τῆς ὀφειλομένης τιμῆς εἰς τὰς εἰκόνας καὶ ἔφθανον μέχρι λατρείας, ἀνέλαβεν ἀγῶνα ἐναντίον αὐτῶν. Ἀντὶ δὲ νὰ φροντίσῃ νὰ διαφωτισθῇ ὁ λαός, ὥστε νὰ τιμᾷ τὰς εἰκόνας καὶ ὄχι νὰ τὰς λατρεύῃ, διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν κατάστασιν, ἐξέδωκε διάταγμα (726) νὰ κρεμάσουν τὰς εἰκόνας ἐντὸς τῶν ναῶν ὑψηλότερον καὶ ἀργότερα διὰ νέου διατάγματος (730) διέταξε νὰ ἀφαιρέσουν αὐτὰς ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας.

Ἡ ἀντίδρασις. Εὗρεν ὅμως ἀντίδρασιν μεγάλην. Ἐξηγέρθησαν οἱ μοναχοὶ καὶ μέγα μέρος τοῦ λαοῦ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ λαοῦ καὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι διεκρίνοντο διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ μὀρφωσιν, δὲν ἦσαν σύμφωνοι. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ τότε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός, ὁ ὁποῖος ἐπροτίμησε νὰ παραιτηθῇ παρὰ νὰ ὑποχωρήσῃ, ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὀνομαστός θεολόγος καὶ μοναχός, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ὑπὲρ τῶν εἰκόνων «αἱ ὁποῖαι βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Θεόν» καὶ ὁ πάπας τῆς Ρώμης Γρηγόριος ὁ Β'. Οὗτος ἤλεγξε τὸν βασιλέα δι' ἐπιστολῆς, τὴν ὁποῖαν ἔστειλεν εἰς αὐτόν.

Ἄλλὰ ὁ Ἰσαυρος δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν οὔτε τὰς συμβουλὰς τῶν

ἀνδρῶν αὐτῶν, οὔτε τὴν ἀντίδρασιν τοῦ λαοῦ. Ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματός του κατὰ τῶν εἰκόνων.

Τὸ κακὸν δὲ εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι πού ἐξετέλουν τὰς ἀποφάσεις τοῦ βασιλέως, ἦσαν ἄνθρωποι ἀμόρφωτοι, οἱ ὅποιοι παρεφέροντο μέχρι βαρβαρότητος. Δι' αὐτὸ καὶ σπουδαῖα ἔργα τέχνης παρέδιδον εἰς τὸ πῦρ· καὶ πολυτίμητα χειρόγραφα κατέστρεψαν, ἐπειδὴ εἶχον στολισθῆ με εἰκόνας· καὶ ἀνθρώπινον αἷμα ἔχυσαν, ὅταν πλησίον τῆς Χαλκῆς Πύλης προσεπάθουν με πέλεκυν νὰ κόψουν τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος. Ἔτσι λοιπόν, ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς καταχρήσεως, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ διορθωθῆ με τὴν κατάλληλον διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ, ἐγιναν πολλὰ κακά, τὸ δὲ κράτος διηρέθη εἰς δύο μερίδας, αἱ ὁποῖαι ἐμάχοντο ἀναμεταξύ των : τὴν μερίδα τῶν εἰκονομάχων, ὅπως ὠνόμαζον αὐτοὺς οἱ φίλοι τῶν εἰκόνων, καὶ τὴν μερίδα τῶν εἰκονολατρῶν, ὅπως ὠνόμαζον αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ τῶν εἰκόνων.

Ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἐπάνω εἰς τὴν ἰδίαν γραμμὴν ἐβάδισε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ε', ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος (741 - 755), ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν πατέρα του εἰς τὸν θρόνον. Αὐτὸς μάλιστα ἠθέλησε καὶ νὰ ἐγκρίνη τὴν κατάργησιν τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων διὰ συνόδου, τὴν ὁποίαν ἐκάλεσε. Ἡ σύνοδος αὐτῆ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ἐπίσκοποι τοῦ περιβάλλοντος τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπεκήρυξε τὸν πατριάρχην Γερμανὸν καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, τοὺς κυριωτέρους ὑπερασπιστὰς τῶν εἰκόνων. Ἐχαρακτήρισε δὲ ὡς εἰδωλα τὰς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων, παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ τὰ λείψανα αὐτῶν καὶ ἐθεώρησε τοὺς εἰκονοφίλους ἐχθροὺς τοῦ κράτους.

Τότε μοναστήρια πολλὰ μετεβλήθησαν εἰς στρατῶνας, ἔκλεισαν πολλὰ καὶ ἐδημεύθη ἡ περιουσία των, ἐξωρίσθησαν μοναχοί. Μεταξύ δὲ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐμαρτύρησαν τότε, εἶναι καὶ ὁ Στέφανος ὁ νεώτερος.

Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν μία σύνοδος εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἔλαβε μέρος κανεὶς ἐκ τῶν πέντε πατριαρχῶν νὰ ἔχη κῦρος ; Δι' αὐτὸ μολοντί εἰς πολλοὺς κόπους ὑπεβλήθη καὶ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς διὰ νὰ ἐπιτύχη τοῦ σκοποῦ του, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ υἱὸς του Λέων Δ' ὁ Χαζαρος (775 - 780), ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια ἐθριάμβευσε. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος 787, ὅταν ἐβασίλευεν ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, ἡ σύζυγος τοῦ ἀποθανόντος Λέοντος Δ', ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της, ἐπὶ

τοῦ πατριάρχου Ταρασίου, συνεκλήθη εἰς τὴν Νίκαιαν ἡ ἑβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία ἔβαλε τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των. «Ὀρίζομεν (ἔλεγον οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ὅποιοι συνῆλθον) ἵνα ἀφιερῶνται αἱ σεπτὰ καὶ ἅγιοι εἰκόνες εἰς τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας... καὶ εἰς αὐτὰς ὀρίζομεν νὰ ἀπονέμεται ἀσπασμὸς καὶ τιμητικὴ προσκύνησις, ὅχι ὅμως ἡ ἀληθινὴ λατρεία, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν».

58. Ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων

Ἐικοσι πέντε ἔτη μετὰ τὴν ἑβδόμην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (813) ἤρχισε πάλιν ὁ πόλεμος κατὰ τῶν εἰκόνων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Ε' τοῦ Ἀρμενίου. Οἱ ὀρθόδοξοι ἀντέδρασαν. Ὁ μοναχὸς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀρθοδόξων ἔρραβδίσθη, ἐφυλακίσθη, ἐξωρίσθη. Τὰ ἴδια ἔπαθον καὶ ἄλλοι, δὲν ἔλειψαν δὲ καὶ μαρτύρια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Ὁ πόλεμος κατὰ τῶν εἰκόνων ἐσυνεχίσθη καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ (820-829) καὶ τοῦ Θεοφίλου (829-842). Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα, ἡ ὁποία ἦτο ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, ἀφοῦ συνεννοήθη μετὰ τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μεθόδιον, ἐκάλεσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ ἔτος 843 μεγάλην σύνοδον. Ἡ σύνοδος, τῆς ὁποίας πρόεδρος ἦτο ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἐκήρυξε δι' ὅλους ὑποχρεωτικὴν τὴν ἀπόφασιν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Αἱ εἰκόνες τότε μετὰ μεγάλην πομπὴν μετεφέρθησαν εἰς τοὺς ναοὺς. Οἱ τόποι τῆς δημοσίας λατρείας εὔρον καὶ πάλιν τὸν παλαιὸν στολισμὸν των καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγίνεν ἡ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων, ἡ πρώτη δηλαδὴ Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὠνομάσθη «Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας» καὶ ἐορτάζεται μέχρι σήμερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας ἐπὶ χίλια καὶ πλέον ἔτη. Ψάλλεται δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν, ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ θεός· βουλήσει γὰρ ηὐδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ, ἵνα ρύσῃ οὖς ἐπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ· ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν σοι : Χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν· παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον».

ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

59. Ἀρχὴ τοῦ σχίσματος

Ἡ ἀφορμὴ. Ἐνῶ μέχρι τοῦ 9ου αἰῶνος ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἡνωμένη, κατὰ τὸν αἰῶνα αὐτὸν ἐχωρίσθη ἡ Ἀνατολικὴ ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀφορμὴν δὲ εἰς αὐτὸ ἔδωκεν ἡ ἀνύψωσις εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Φωτίου κατὰ τὸ ἔτος 857 μ.Χ.

Ὁ αὐτοκράτωρ δηλαδὴ Μιχαὴλ ὁ Γ' ἐπειδὴ εἶχε λόγους δυσαρρεσκείας κατὰ τοῦ πατριάρχου Κων/πόλεως Ἰγνατίου, ὁ ὁποῖος ἤλεγχε τὰς παρεκτροπὰς καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ θείου του Βάρδα, κατεβίβασεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν θρόνον, ἀνεβίβασεν δὲ ἀντὶ αὐτοῦ τὸν Φώτιον, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένειαν καὶ ἐθανμάζετο ἀπ' ὅλους διὰ τὴν μεγάλην του μόρφωσιν καὶ ἀρετὴν. Οὗτος ἀνῆλθεν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν εἰς ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης.

Ὁ πάπας ἀναμιγνύεται εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἰγνατίου, ἐζήτησαν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Α' διὰ τὴν ἀδικίαν, ἡ ὁποία ἐγινεν εἰς αὐτούς. Ἐξ αἰτίας τῶν ἀντιδράσεων αὐτῶν συνεκλήθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν δύο σύνοδοι, ἡ πρώτη τὸ 859 καὶ ἡ δευτέρα τὸ 861. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ σύνοδοι ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνοδοὺν τοῦ Φωτίου εἰς τὸν θρόνον. Ὁ πάπας ὁμως τῆς Ρώμης ἀπεδοκίμασε τὰς ἀποφάσεις τῶν δύο αὐτῶν συνόδων, ἀφοῦ δὲ συνεκρότησε σύνοδον ἰδικὴν του εἰς τὴν Ρώμην (863 μ.Χ.), ἀφώρισε τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτὸ ἐχειροτέρευσε τὴν κατάστασιν.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ σχίσματος. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Πάπας ἐδέχθη πρόσκλησιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας Βογορίδος καὶ ἔστειλε κληρικούς εἰς τὴν Βουλγαρίαν, οἱ ὅποιοι εἰσήγαγον ρωμαϊκὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα. Αὐτὸ ἐθεωρήθη ἐπέμβασις εἰς ξένην ἐκκλησίαν, τὴν Βουλγαρικὴν, εἰς τμῆμα δηλαδὴ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ὁ Φώτιος, ὁ γενναῖος ἐκεῖνος πατριάρχης, χάριν τῶν ἐλευθεριῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔστειλε πρὸς τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς μίαν σπουδαίαν ἐγκύκλιον. Εἰς αὐτὴν κατήγγελλε τὰς αὐθαιρέσιαις καὶ τὰς νέαις διδασκαλίαις, πού εἶχε παραδεχθῆ ἔν τῷ μεταξύ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ὅπως ἦτο ἡ διδασκαλία περὶ διπλῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπίσης διὰ συνόδου, πού ἔγινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀφορίζει καὶ αὐτὸς τὸν πάπαν (867). Ἔτσι ἤρχισε τὸ σχίσμα.

Ἡ ἐκκλησία τιμᾷ τὸν Φώτιον. Τὸ ἴδιον ἔτος, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ Βασίλειος Α΄ ὁ Μακεδών, κατεβίβασθη ἀπὸ τὸν θρόνον ὁ Φώτιος καὶ ἐπανῆλθεν ὁ Ἰγνάτιος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἀνῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν θρόνον ὁ Φώτιος. Ἀπέθανε δὲ ὁ Φώτιος τὸ 893. Ὀλίγον χρόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατόν του ἀνεκηρύχθη ἅγιος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 6ην Φεβρουαρίου.

60. Συμπλήρωσις τοῦ σχίσματος

Μιχαὴλ ὁ Κηρουάριος καὶ Λέων ὁ Θ΄. Τὸ σχίσμα, τὸ ὁποῖον ἤρχισεν ἐπὶ Φωτίου, συνεπληρώθη κατὰ τὸ ἔτος 1054, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος ἔγραψε πρὸς τὸν πάπα Λέοντα τὸν Θ΄ καὶ ἐζήτηε ἀντιπροσώπους του πρὸς μελέτην τῆς καταστάσεως καὶ ἀνανέωσιν τῶν σχέσεων. Ἠλπίζεν ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι, ἐὰν ἐπετύγχανε τὴν συμφιλίωσιν, θὰ τὸν ἐβοήθει ὁ πάπας εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Νορμανδῶν. Ἀλλὰ ὁ τότε πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουάριος ἀντέδρασε καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ πάπα, οἱ ὅποιοι ἐφέρθησαν περιφρονητικὰ πρὸς αὐτόν, νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Προσπάθειαι πρὸς ἔνωσιν. Ἀπὸ τότε ἔγιναν προσπάθειαι, διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἔνωσις, ἐκ μέρους τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Διότι ἤλπιζον ὅτι οἱ πάπαι θὰ παρεκίνουν τοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως νὰ βοηθήσουν τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ δια-

φόρων βαρβάρων λαών, οί ὁποῖοι ἐζήτουν νά τήν καταλάβουν. Αἱ προσπάθειαι ὅμως αὐταί δέν ἐπέτυχον.

Ἡ τελευταία ἐκ τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐγινε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ζ' τοῦ Παλαιολόγου. Αὐτός, ἐπειδὴ ἐκινδύνευεν ἡ Κωνσταντινούπολις νὰ κυριευθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἤλθε κατὰ τὸ ἔτος 1439 μαζί με τὸν πατριάρχη Ἰωσήφ, τὸν Μᾶρκον τὸν Ἐφέσου, τὸν Γεννάδιον Σχολάριον καὶ ἄλλους εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅλοι ὅσοι ἠκολούθησαν τὸν αὐτοκράτορα ὑπέγραψαν τὴν ἔνωσιν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Μᾶρκον, τὸν ἐπίσκοπον Ἐφέσου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔνωσις ἐματαιώθη, διότι δέν ἐγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαόν.

ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΣΛΑΥΩΝ. ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

61. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων

Καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔπαυσε νὰ ση-
μειώσῃ νέας κατακτήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιότερα εἶναι ὁ
ἐκχριστιανισμὸς τῶν Σλαύων.

Μεθόδιος καὶ Κύριλλος. Πρῶτοι ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν
ἀπὸ τοῦ 7ου αἰῶνος οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Κροᾶται. Ἡ διάδοσις τοῦ
χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν λαῶν ἐσταθεροποιήθη κατὰ
τὸν 9ον αἰῶνα μὲ τὴν ἀποστολὴν κληρικῶν ἀπὸ τὴν Κωνσταντι-
νούπολιν.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν οἱ Μορα-
βοί. Ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου
Μιχαὴλ τὸν Γ' Ἑλληνας ἱεραποστόλους, οἱ ὅποιοι θὰ ἐκήρυττον τὸ
εὐαγγέλιον εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν τῶν Σλαύων. Οὗτος ἀπέστειλε
τοὺς ἐκ Θεσσαλονίκης δύο ἀδελφοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, οἱ ὅποιοι
ἐγνώριζον τὴν σλαυικὴν γλῶσσαν καὶ εἶχον σπουδάσει εἰς τὴν Κων-
σταντινούπολιν. Ἡ πρώτη φροντίς των, ὅταν ἐδέχθησαν τὴν ἀπο-
στολὴν, ἡ ὁποία ἀνετέθη εἰς αὐτοὺς, ἦτο νὰ ἐπινοήσουν τὸ σλαυϊ-
κὸν ἀλφάβητον ἐκ 38 γραμμάτων διὰ τὴν σλαυικὴν γλῶσσαν, εἰς
τὴν ὁποίαν καὶ μετέφρασαν μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὴν θείαν
λειτουργίαν. Ἀφοῦ δὲ ἔμειναν μερικὰς ἑβδομάδας εἰς τὴν Βουλγαρίαν,
ἔφθασαν εἰς τὴν Μοραβίαν. Ἐκεῖ εἰργάσθησαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ὅπου

ἐδίδαξαν καὶ κατήρτισαν πολλοὺς μαθητὰς διὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Σλαύων.

Ἐκ τῆν Μοραβίαν διεδόθη ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὴν Βοημίαν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Πολωνίαν. Διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὰς δύο αὐτὰς χώρας εἰργάσθησαν μαθηταὶ τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου.

Βούλγαροι. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἔγιναν χριστιανοὶ καὶ οἱ Βούλγαροι. Διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Βουλγαρίαν συνετέλεσαν ἔκτος τῶν χριστιανῶν κατοίκων πού ἔμενον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα πρὶν ἔλθουν οἱ Βούλγαροι, καὶ αἰχμάλωτοι Ἕλληνες μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ κληρικοί. Ἦνοιχθη δὲ ὁ δρόμος τελείως διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Βογόριδος.

Οὗτος ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Γ' τὴν ἀπόφασίν του νὰ βαπτισθῆ (864) καὶ ἐζήτησεν ἀπ' αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὸν πατριάρχην Φώτιον Ἕλληνας ἱερεῖς διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας. Ἀλλὰ κατόπιν, ἐπειδὴ ὁ Βόγορις ἤθελε νὰ κάμῃ τὴν Βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν ἀνεξάρτητον καὶ νὰ ἀποκτήσῃ πατριάρχην, ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Βουλγαρίας τοὺς Ἕλληνας κληρικούς καὶ ἐζήτησε νὰ ἐξαρτήσῃ τὴν Βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν πάπαν. Ἀντελήφθη ὁμως πολὺ γρήγορα τὸ σφάλμα του καὶ ἐπανήλθε πάλιν τὸ 869 εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τότε ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνάτιος ἔστειλεν ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἣ ὁποία κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέκτησε ἰδιαιτέραν ἐκκλησιαστικὴν διοργάνωσιν.

62. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων

Πολὺ μεγαλυτέρα κατάκτησις διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἦτο ἡ διάδοσις τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν ἀπέραντον χώραν τῶν Ρώσων, ἓνα αἰῶνα μετὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν Βουλγάρων.

Αἱ προηγηθεῖσαι προσπάθειαι. Τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ γεγονότος προηγήθησαν διάφοροι προσπάθειαι κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Πρώτη τοιαύτη προσπάθεια ἔγινε διὰ Ρώσων ἐμπόρων, οἱ ὅποιοι κατήρχοντο διὰ τοῦ Δνειπέρου ποταμοῦ εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας τοῦ Εὐξείνου καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ διὰ Ρώσων μισθοφό-

ρων, οί όποιοί ύπηρέτουν εις τόν Βυζαντινόν στρατόν. Ούτοι έλάμβανον γνώσιν του Χριστιανισμού και μετέδιδον τήν γνώσιν αύτήν εις τήν πατρίδα των. Δευτέρα προσπάθεια έγινε κατά τά μέσα του 9ου αιώνος έξ άφορμής μιās έκστρατείας τών Ρώσων κατά τής Κωνσταντινουπόλεως, ή όποία απέτυχεν. Διότι έξ αιτίας τής άποτυχίας αύτης ηύξήθη πολύ μεταξύ τών Ρώσων ή επίδρασις του χριστιανικού πολιτισμού και τής Χριστιανικής θρησκείας.

Και πάλιν όμως ήκμαζεν ή ειδωλολατρεία. Εις τήν καταπολέμησιν δέ αύτης συνετέλεσε κατά τόν 10ον αιώνα ή χήρα του Βασιλέως τών Ρώσων 'Ιγώρ, ή 'Ολγα, ή όποία έβαπτίσθη εις τήν Κων /πολιν και ώνομάσθη 'Ελένη. Αύτή με τό φωτεινόν της παράδειγμα ώδήγησεν εις τήν χριστιανικήν πίστιν τόν έγγονόν της Βλαδίμηρον, ό όποιος θεωρείται ίσαπόστολος τής Ρωσίας.

‘Ο Βλαδίμηρος βαπτίζεται με τόν λαόν του. ‘Ο Βλαδίμηρος, όταν άπεφάσισε νά γίνη χριστιανός, έζήτησεν άπό τόν αυτοκράτορα του Βυζαντίου Βασίλειον τήν άδελφήν του 'Ανναν ώς σύζυγον, δια νά τόν βοηθήση εις τήν έκτέλεσιν τής άποφάσεώς του και ίερείς δια νά διδάξουν και βαπτίσουν τόν Ρωσικόν λαόν. ‘Ο Βασίλειος συγκατετέθη. ‘Η 'Αννα έδέχθη χάριν τής δόξης του Χριστού νά γίνη σύζυγος του Βλαδιμήρου και ήλθεν εις τήν Ρωσίαν συνοδευομένη άπό πολλούς κληρικούς. ‘Ο Βλαδίμηρος έβαπτίσθη και ώνομάσθη Βασίλειος. Τό παράδειγμά του ήκολούθησαν οί αύλικοί, οί εύγενεις και ό Ρωσικός λαός, ό όποιος κατά χιλιάδας έβαπτίσθη εις τόν ποταμόν Δνείπερον, ένώ οί ίερείς άπό τήν Κωνσταντινούπολιν, οί όποιοί έστέκοντο εις τόν ποταμόν μέσα σε μικρά πλοίαρια, άπήγγελον τας εύχάς. Τό έτος λοιπόν 988 μ.Χ., κατά τό όποιον έπισήμως ό Ρωσικός λαός άφησε τήν ειδωλολατρείαν, άπετέλεσε τήν αρχήν νέας ζωής δι' αυτόν.

‘Ιεροσλαύος. ‘Ο Βλαδίμηρος άπέθανε τό 1015. Τό έργον του έσυνέχισαν οί διάδοχοί του, μεταξύ τών όποίων διακρίνεται ό 'Ιεροσλαύος (1019 - 1054), ό όποιος ίδρυσε σχολεία, έκτισε πανταχού μεγαλοπρεπείς ναούς και μοναστήρια και εισήγαγε μεταφρασμένα εις τήν σλαβικήν γλώσσαν χριστιανικά βιβλία.

Χάρις δέ εις τόν ζήλον τών κληρικών τής Ρωσίας, οί περισσότεροι έκ τών όποίων έστέλλοντο κατ' εύθειαν άπό τήν Κωνσταντινούπολιν επί αιώνας, ό Χριστιανισμός εις τήν Ρωσίαν όχι μόνον διετηρήθη, αλλά και προήχθη.

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

63. Ὁ Λούθηρος

Οἱ Πάπαι. Μετὰ τὸ σχίσμα οἱ πάπαι ἦσαν οἱ ἀνώτατοι ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Δύσιν. Ἀπὸ αὐτοὺς ἐξηρτῶντο καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Δύσεως, οἱ ὁποῖοι ὤφειλον νὰ πληρῶνουν φόρον εἰς τὸν πάπαν.

Ἡ ἀκμὴ αὐτῆ τῶν παπῶν διετηρήθη μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 13ου αἰῶνος. Ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος ἤρχισεν ἡ πτώσις τῆς δυνάμεως τῶν παπῶν, διότι τὰ κράτη τῆς Δύσεως ἀπέκτησαν ἀνεξαρτησίαν.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν διάφοροι μορφωμένοι χριστιανοὶ ἐθεώρουν ἀναγκαίαν τὴν μεταρρύθμισιν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ἔτσι προετοιμάσθη ὁ δρόμος διὰ τὸ ἔργον τοῦ Λουθήρου, Ζβιγγλίου καὶ Καλβίνου κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα.

Ὁ Λούθηρος. Οὗτος ἐγενήθη εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ ἔγινε μοναχός. Ἐχειροτονήθη κατόπιν ἱερεὺς καὶ τὸ ἔτος 1508 ἔγινε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιττεμβέργης. Ὁ Λούθηρος ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐπέισθη ὅτι οἱ πάπαι δὲν ἐφύλαξαν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀλλὰ προσέθεσαν καὶ νέας ἰδικὰς τῶν διδασκαλίας.

Ὅταν λοιπὸν ἔφθασεν εἰς τὴν Βιττεμβέργην ὁ μοναχὸς Τέτζελος καὶ ἐπῶλεῖ ἀφέσεις τῶν ἀμαρτιῶν (συγχωροχάρτια), διὰ νὰ ἐπιτύχουν δῆθεν, ὅσοι ἠγόραζαν αὐτάς, τὴν συγχώρησιν, ὁ Λούθηρος ἀντέδρασεν. Εἰς ἀπάντησιν ἐτοιχοκόλλησεν εἰς τὴν θύραν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, τὴν παραμονὴν τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων, προ-

κέρυξιν με 95 θέσεις, δηλαδή επιχειρήματα, κατά τῆς διδασκαλίας περὶ ἀφέσεων.

Αἱ «θέσεις» αὐταὶ ἔδωσαν ἀφορμὴν νὰ δημιουργηθῆ ρεῦμα ὑπὲρ τοῦ Λουθήρου, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τότε μεγάλην δραστηριότητα διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἰδεῶν του.

Περιέπεσαν ὁμως εἰς πλάνας σοβαράς, διότι α) ἀπέρριψε τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν καὶ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἐκτὸς τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐν μέρει τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ β) κατήργησε τὰς ἑορτάς, τὰς νηστείας, τὰ μνημόσυνα καὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας.

Ἐκτὸς αὐτοῦ, ὁ Λούθηρος ὅπως ἐνήργησεν, ἦλθεν ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν πάπαν, ὡς κληρικός. Ἐξ αἰτίας τῆς συμπεριφορᾶς του αὐτῆς, ὁ πάπας ἐκάλεσε τὸν Λούθηρον εἰς τὴν Ρώμην διὰ νὰ ἀπολογηθῆ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Λούθηρος δὲν συνεμορφώθη, ἔστειλεν εἰς αὐτὸν ὁ πάπας ἀφορισμόν, τὸν ὁποῖον οὗτος ἔκαυσε εἰς συγκέντρωσιν ὀπαδῶν του. Εἰς τὸ συνέδριον δὲ τῶν γερμανῶν ἡγεμόνων, ποῦ ἔγινε κατόπιν εἰς τὴν πόλιν Βόρμς (1521) μετὰ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πάπα, ὁ Λούθηρος δὲν ἐδέχθη νὰ ἀρνηθῆ τὰς ἰδέας του. Κατόπιν αὐτοῦ τὸ συνέδριον αὐτὸ ἐπεκύρωσε τὰ μέτρα τοῦ πάπα ἐναντίον τοῦ Λουθήρου.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἰδέαι τοῦ Λουθήρου διεδίδοντο μετὰ ταχύτητα εἰς τὸ συνέδριον τῶν γερμανῶν ἡγεμόνων, τὸ ὁποῖον συνῆλθεν εἰς τὴν πόλιν Σπάιερ τῆς Γερμανίας (1529), ἀπεφασίσθη νὰ ἐμποδισθῆ ἡ διάδοσις τῆς μεταρρυθμίσεως. Τότε οἱ ἡγεμόνες, ποῦ ἦσαν μετὰ τὸ μέρος τοῦ Λουθήρου, διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς καὶ ἀπὸ τότε οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου ὀνομάζονται Διαμαρτυρόμενοι ἢ Προτεστάνται.

64. Ζβίγγλιος καὶ Καλβίνος

Ὁ Ζβίγγλιος. Κατὰ τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν ἤρχισεν εἰς τὴν Ζυρίχην τῆς Ἑλβετίας τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ πάπα ὁ Ζβίγγλιος, ἐφημέριος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀφορμὴν, τῆς πωλήσεως δηλαδὴ συγχωροχαρτίων εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Εἰς τὴν διδασκαλίαν του ἔφθασεν εἰς χειρότερα ἄκρα ἀπὸ τὸν Λούθηρον. Ἀπὸ τὰ μυστήρια μόνον τὸ βάπτισμα παρεδέχετο.

Μετὰ τὴν κίνησιν ποῦ ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Ζβιγγλίου ἡ Ἑλβετία ἐχωρίσθη εἰς δύο ἀντιπάλους μερίδας, εἰς μίαν δὲ μεταξὺ αὐτῶν συμπλοκὴν ἐφονεύθη ὁ Ζβίγγλιος.

Καλβίνος. Τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Ζβιγγλίου εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἀνέλαβε νὰ συνεχίσῃ ὁ Ἰωάννης Καλβίνος, Γάλλος τὴν καταγωγὴν. Αὐτὸς ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Λούθηρον ἐκήρυξεν εἰς τὴν Γαλίαν πόλεμον κατὰ τοῦ πάπα. Ἐπειδὴ ὁμως ἐκεῖ ἦσαν οἱ περισσότεροι καθολικοί, ἔφυγε καὶ ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς εἰς τὴν Γενεύην τὸ ἔτος 1541, ὅπου ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τὰς ἰδέας του. Χάρις δὲ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν τόλμην του ἐπεβλήθη τόσον πολὺ, ὥστε αἱ ἐκκλησῖαι τῆς Ἑλβετίας ὠνομάσθησαν ἐξ αὐτοῦ Καλβινικαί.

65. Διωγμοὶ τῶν Προτεσταντῶν

Μέτρα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ Λουθήρου, Ζβιγγλίου καὶ Καλβίνου, ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς προτεστάντας ἔλαβε διάφορα μέτρα. Ἐκ τῶν μέτρων αὐτῶν τὰ σπουδαιότερα ἦσαν δύο : Ἐχρησιμοποίησε κατὰ τῶν προτεσταντῶν τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ συνεκάλεσε σύνοδον εἰς τὸ Τριδέντον, ἡ ὁποία μετερρύθμισε τὴν παπικὴν ἐκκλησίαν (1564).

Ἡ εἰρήνη τῆς Βεστφαλίας. Ἐξ αἰτίας τοῦ διωγμοῦ τῶν προτεσταντῶν ἐξερράγη ὁ τριακονταετῆς πόλεμος εἰς τὴν Γερμανίαν, ὁ ὁποῖος ἐτελείωσε μὲ τὴν εἰρήνην τῆς Βεστφαλίας (πόλεως τῆς Πρωσίας), διὰ τῆς ὁποίας οἱ Προτεστάνται ἔλαβον πλήρη ἐλευθερίαν (1648).

Διάδοσις τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἀπὸ τὴν Γερμανίαν ἡ μεταρρύθμισις ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν βόρειον καὶ κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλὰ ἔπειτα ἀπὸ αἰματηροὺς ἐμφυλίους πολέμους. Ἐκ τῶν πολέμων αὐτῶν οἱ φοβερώτεροι ἦσαν εἰς τὴν Γαλίαν κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 16ου αἰῶνος. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, τὴν νύκτα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου (1572) ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν καθολικῶν εἰς Παρισίους καὶ τὰς ἐπαρχίας εἴκοσι χιλιάδες περίπου προτεστάνται. Πολλοὶ ἐκ τῶν προτεσταντῶν ἠναγκάσθησαν ἀργότερα νὰ φύγουν εἰς ἄλλας χώρας διὰ νὰ μείνουν σταθεροὶ εἰς τὸ δόγμα των.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

66. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπὶ τουρκοκρατίας

Αἱ συνθήκαι μεταβάλλονται. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453) τὰ πράγματα διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μεταβάλλονται. Προηγουμένως ἡ Ἐκκλησία εὕρισκετο ἐντὸς κράτους χριστιανικοῦ. Τώρα λόγῳ τῆς δουλείας ζῆ ἐντὸς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ὁποία ὡς ἐπίσημον θρησκείαν ἔχει τὸν Ἰσλαμισμόν. Τὰ ἔτη προβλέπονται δύσκολα καὶ μαρτυρικά.

Πῶς ἐρρυθμίσθη ἡ θέσις τῶν Χριστιανῶν. Ὁ Μωάμεθ Β΄, ὁ ὁποῖος ἐκυρίευσεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀφοῦ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀλώσεως ἐφέρθη μὲ σκληρότητα, ἔπειτα ἔλαβε μέτρα ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε πατριάρχης, διότι, ὡς φαίνεται, οὗτος εἶχε φονευθῆ κατὰ τὴν ἄλωσιν, διέταξε νὰ ἐκλεγῆ ὁ κατάλληλος. Συνκεντρώθησαν τότε ὅσοι κληρικοὶ εἶχον διασωθῆ ἀπὸ τὴν σφαγὴν καὶ οἱ προύχοντες λαϊκοὶ καὶ ἐξέλεξαν πατριάρχην τὸν Γεώργιον Σχολάριον. Οὗτος ἦτο ἀνὴρ μεγάλης μορφώσεως καὶ ἀξίας ἀκόμη δὲ καὶ πολέμιος τῆς ἐνώσεως, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐξυπηρέτει τὰ συμφέροντα τοῦ Μωάμεθ.

Σύμφωνα μὲ ἔγγραφον (βεράτιον), τὸ ὁποῖον ἔδωσεν ὁ Μωάμεθ εἰς τὸν ἐκλεγέντα πατριάρχην, ὅταν οὗτος (ὁ πατριάρχης) τὸν ἐπεσκέφθη μετὰ τὴν ἐκλογὴν του, ὁ κληρὸς ἦτο ἀνενόχλητος εἰς τὸ ἔργον του καὶ ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς ἔγινε καὶ πολιτικὸς ἀρχηγός. Ὁ πατριάρχης δηλαδὴ εἶχε ἐπὶ πλέον τὰ προνόμια : Νὰ δικάζῃ τὰς μεταξὺ

τῶν Χριστιανῶν διαφορὰς ἐπὶ οἰκογενειακῶν καὶ κληρονομικῶν ὑποθέσεων, νὰ ρυθμίζῃ τὰ τῆς παιδείας, καὶ νὰ ἐκπροσωπηῇ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τῆς αὐτοκρατορίας.

Δὲν ἦτο ὁμως ὁ πατριάρχης καὶ ἐντελῶς ἀνεξέλεγκτος, ἀφοῦ ἐγκαθίστατο εἰς τὸν θρόνον τοῦ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ὅπως πρὶν ἐγένετο καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ὁ πατριάρχης δηλαδὴ μετὰ τὴν χειροτονίαν παρουσιάζετο ἐπισήμως ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου, ὁ ὁποῖος ἐνεχειρίζετο εἰς αὐτὸν ποιμαντικὴν ράβδον, ἔφιππος δὲ ἐπέστρεφε εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

Αἱ καταπίσεις τῶν Τούρκων. Δὲν παρήλθεν ὁμως πολὺς καιρὸς καὶ αἱ συνθήκαι μετεβλήθησαν. Ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ὁ πατριάρχης, ὅταν παρουσιάζετο διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὸν Σουλτάνον, ἐλάμβανεν ἀπ' αὐτὸν καὶ χρηματικὸν ποσόν, κατόπιν ὄχι μόνον κατηργήθη αὐτό, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐπλήρωνεν ὁ πατριάρχης χρηματικὰ ποσά.

Αὐτὰ δὲ ἦσαν δύο : τὸ «πεσκέσι» (φιλοδώρημα), τὸ ὁποῖον ἐπληρώνετο κατὰ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατριάρχου καὶ τὸ «χαράτσι», τὸ ὁποῖον ἐπληρώνετο κατ' ἔτος ὡς ἀποζημίωσις τρόπου τινά.

Ἡ λατρεία ἐπίσης δὲν ἦτο ἐντελῶς ἐλευθέρα. Οἱ ναοὶ ἦσαν κτίρια χαμηλὰ καὶ πτωχικά, ἐστεροῦντο δὲ συχνὰ κωδῶνων καὶ αἱ τελεταὶ δὲν ἔπρεπε νὰ προσβάλουν τὸ αἶσθημα τοῦ κατακτητοῦ. Ἐπὶ πλεόν οἱ ὑπόδουλοι δὲν ἦσαν κύριοι τῶν ναῶν των. Ἄρκετοὶ ἐξ αὐτῶν μὲ τὴν ἔκδοσιν μουσουλμανικοῦ διατάγματος εἶχον μεταβληθῆ εἰς τζαμιά μωαμεθανικά.

Ἡ μεγαλύτερα καταπίσεις ἐκ μέρους τοῦ κατακτητοῦ ἦτο τὸ παιδομάζωμα, δηλαδὴ ἡ ἀρπαγὴ ἀρρένων χριστιανοπαίδων, οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο μωαμεθανοὶ καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας ὡς τούρκοι πολῖται. Σχετικὸς μὲ τὴν καταπίσειν αὐτὴν ἦτο καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς διὰ τῆς βίας πολλῶν ἐκ τῶν χριστιανῶν διὰ νὰ ἀσπασθοῦν τὸν Μωαμεθανισμόν. Ἐξ αἰτίας τῆς πιέσεως αὐτῆς εὐρέθησαν χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ὑπέκυψαν διὰ νὰ βελτιώσουν τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν των θέσιν, ἀρκετοὶ ὁμως ἐπροτίμησαν τὸ μαρτύριον (νεομάρτυρες) ἢ προσεποιήθησαν ὅτι προσχωροῦν εἰς τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν (κρυπτοχριστιανοί).

Προσπάθειαι διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ὑποδούλων. Καλύτεραι ἡμέραι ἤρχισαν νὰ ἀνατέλουν διὰ τοὺς χριστιανοὺς τῆς

Τουρκίας, ἀφ' ὅτου οἱ Ρῶσοι καὶ τὰ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κράτη ἀνέλαβον τὴν ὑποστήριξιν τῶν ὑποδούλων χριστιανῶν. Ἐξ αἰτίας τῶν ἐπεμβάσεων αὐτῶν ἐσταμάτησαν πολλαὶ καταπιεστικαὶ ἐνέργειαι τῶν Τούρκων κατὰ τῶν χριστιανῶν. Κατηργήθη ἡ φορολογία τοῦ κλήρου, τὸ «πεσκέσι» περιωρίσθη εἰς μικρὸν φιλοδώρημα κατὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ «βερατίου», ἐδόθη ἄδεια διὰ τὴν ἀνέγερσιν μεγαλοπρεπῶν ναῶν, ἀπηγορεύθη ὁ διὰ τῆς βίας ἐξισλαμισμός. Ἐπίσης ἐλάμβανον μέρος καὶ οἱ χριστιανοὶ εἰς μικτὰ δικαστήρια (ἀπὸ Χριστιανούς καὶ Τούρκους) διὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς μικτὰ διοικητικὰ συμβούλια διὰ τὴν διοίκησιν τῶν Χριστιανῶν.

Καὶ πάλιν ὅμως ἤρχισαν νέαι καταπιέσεις τῶν χριστιανῶν διὰ τὴν κατάργησιν τῶν προνομίων. Τέλος διὰ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων (1912) ἡ Ἑλλάς, ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἐγίναν κύριοι ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ οἱ χριστιανικοὶ λαοί, οἱ ὅποιοι ἐπὶ αἰῶνας ἐστέναζον ἐκ τῆς τουρκικῆς δουλείας, ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας αἱ ὁποῖαι ἔμειναν εἰς τὸ τουρκικὸν κράτος, οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νέαν τακτικὴν : ἐφρόντιζαν νὰ ἐκδιώξουν τοὺς χριστιανούς. Διὰ τῆς τακτικῆς αὐτῆς ὅσοι ἐκ τῶν χριστιανῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν σφαγὴν, ὅταν ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ ἐκυριάρχησεν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πατρίδα των.

67. Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως

Ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ. Τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως λόγῳ τῶν ἀναγνωρισθέντων εἰς αὐτὸ προνομίων μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀπέκτησε μεγαλυτέραν σπουδαιότητα. Ὁ πατριάρχης εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀντιπροσωπεύῃ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου ὅλους τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν Τουρκίαν ὀρθοδόξους χριστιανούς, τῶν ὁποίων ἔθεωρεῖτο ἐθνάρχης (ἀρχηγός) καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς των· νὰ διοικῇ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια· νὰ ἐκδικάζῃ τὰς διαφορὰς τῶν χριστιανῶν· νὰ ἐπικυρῶνῃ διαθήκας καὶ νὰ ἐκδίδῃ διαζύγια. Ἀνελάμβανεν ἐπίσης ὁ πατριάρχης τὴν φροντίδα πλησίον τοῦ Σουλτάνου καὶ διὰ τὰ ἄλλα τρία πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, τὰ ὁποῖα, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο μακρὰν τῆς πρωτεύουσας τοῦ Σουλτάνου εἶχον

περιέλθει εἰς δύσκολον θέσιν, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀνεξαρτήτους ἐκκλησίας τῆς ᾿Ανατολῆς. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔκαμνεν ὡς ἀδελφὸς φροντίζων δι' ἀσθενεστέρους ἀδελφοὺς.

Διοικήσεις. Μὲ τὸν πατριάρχην συνειργάζετο κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἢ «ἐνδημοῦσα σύνοδος», ἡ ὁποία ἀποτελεῖτο ἀπὸ ἐπισκόπους, οἱ ὅποιοι τυχαίως διέμενον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ συνεζήτει διὰ τὰς σοβαρωτέρας ὑποθέσεις.

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 18ου αἰῶνος τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς διοικήσεως ἀντικατέστησεν ὁ «Γερωντισμός». Δώδεκα δηλαδὴ ἀρχιερεῖς καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχον σπουδαίας μητροπόλεις, παρέμενον διαρκῶς πλησίον τοῦ πατριάρχου καὶ ἐκυβέρνην συνεχῶς ὡς ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἄλλων ἐπισκόπων. Μετὰ ἕνα αἰῶνα τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς διοικήσεως κατηργήθη καὶ ἀντικατεστάθη μὲ νέον τρόπον διοικήσεως. Σύμφωνα μὲ τὸν νέον αὐτὸν τρόπον αἱ ὑποθέσεις αἱ πατριαρχικαὶ διακρίνονται εἰς τὰς καθαρῶς «πνευματικὰς», αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸν χριστιανικὸν βίον, καὶ εἰς τὰς «ὕλικας», αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπίβλεψιν σχολείων, εἰς κτήματα τῶν μοναστηρίων, τακτοποιήσιν τῶν διαθηκῶν κ.λπ. Διὰ τὰς πνευματικὰς ὑποθέσεις ἦτο ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖτο ἀπὸ 12 ἐπισκόπων· διὰ δὲ τὰ ἄλλα ζητήματα ἰδρύθη τὸ Μικτὸν Συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐλάμβανον μέρος 4 ἐπίσκοποι καὶ 8 λαϊκὰ μέλη.

Τὰ ὅρια τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως. Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐξηρτῶντο ἐκ τοῦ πατριαρχείου Κων)λεως 150 ἐπίσκοποι, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ἔδραν των εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι σήμερον ἀποτελοῦν τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Γιουγκοσλαυίαν, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Ρουμανίαν, καὶ πρὸ ἐπάνω μέχρι τῆς Ρωσίας. Ἄλλὰ σήμερον ἐξ αἰτίας τῆς δημιουργίας ἀνεξαρτήτων ἐκκλησιῶν τὰ ὅρια τοῦ πατριαρχείου ἔχουν περιορισθῆ εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἀπ' αὐτὸ ἐξαρτῶνται καὶ αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας. Μολοντί δὲ ἔχουν περιορισθῆ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐν τούτοις διατηρεῖ αὐτὸ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ κῦρος ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν.

68. Αί μοναί τῆς Ἑλλάδος κατά τὴν περίοδον τῆς δουλείας

Χρησιμεύουν ὡς σχολεῖα. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ περισσότερο διάστημα τῆς δουλείας οἱ Σουλτᾶνοι δὲν ἐπέτρεπον τὴν λειτουργίαν σχολείων διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ἑλληνοπαίδων, ἤλθον νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἀνάγκην αὐτὴν τὰ μοναστήρια. Εἰς αὐτὰ μετέβαινον τὴν νύκτα τὰ παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ μάθουν γράμματα κάτω ἀπὸ τὸ ἄμυδρὸν φῶς τοῦ κανδηλιοῦ ἀπὸ τοὺς καλογήρους. Ἔτσι ἐδημιουργήθησαν τὰ περίφημα κρυφὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα διετήρησαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἔθνους τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ αὐτοῦ συνεχίζεται εἰς τὰ μοναστήρια τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας ἡ καλλιέργεια τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἡ ἔθνικὴ δρᾶσις τῶν μοναχῶν. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων μὲ τὸ «Κρυφὸ Σχολεῖο» καὶ τὴν διατήρησιν ἐπίσης διὰ τῶν μοναχῶν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ ζωγραφικῆς, ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ μοναστήρια κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας καὶ ὡς ἔθνικὰ κέντρα, ὅπως καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν.

Εἰς τὴν μονὴν ἐπὶ παραδείγματι τῆς Ἁγίας Λαύρας, τὸν Μάρτιον τοῦ 1821 οἱ πρόκριτοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸν συνεσκέφθησαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κηρύξουν τὴν ἐπανάστασιν. Ἐπίσης ἡ μονὴ τοῦ ὁσίου Λουκᾶ ἦτο ἐστία καὶ ὄρητήριον ἔθνικῆς δράσεως τῶν μοναχῶν αὐτῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὴν καθοδηγίαν τοῦ περιφήμου μοναχοῦ

Ὁ Ἱερὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Λαύρας καὶ ἡ Μονή.

Ἡσαίου, τοῦ κατόπιν ἐπισκόπου Ἀμφίσσης. Θρυλικάι δὲ ἦσαν καὶ αἱ μάχαι τῶν καλογήρων τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμβραήμ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἥρωισμοὶ τῶν μοναχῶν κατὰ τὴν πε-

ρίοδον τοῦ Ἀγῶνος, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν συνέχειαν τῶν ἡρωισμῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς δράσεως τῶν μοναχῶν τῶν βυζαντινῶν μοναστηρίων τῆς Ἑλλάδος.

69. Ἡ διοικήσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ

Ἰδρυσις τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας εἰς τοὺς Τούρκους τὴν διοίκησιν ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος εἶχε τὸ πατριαρχεῖον. Ὅταν κατόπιν ἐδημιουργήθη τὸ ἑλληνικὸν κράτος, συνῆλθον οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος (Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς) εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1833), ἐπιτροπὴ δὲ συνέταξε τὸ πρῶτον αὐτῆς καταστατικόν.

Ἡ νέα ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις ἔφερε διακοπὴν τῶν σχέσεων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας μὲ τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰς τὴν ἀνωμαλίαν αὐτὴν ἐτέθη τέρμα μόλις τὸ 1850. Τότε ἡ σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνήγγειλεν ἐπισήμως τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ πατριαρχεῖον, αὐτὸ δὲ ἐξέδωκε τὸν συνοδικὸν τόμον, ὁ ὅποιος ἀνεγνώριζε τὴν αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὠριζε τὸν τρόπον τῆς διοικήσεώς της.

Διοικήσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ δύο ἔτη ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐψήφισε τὸ καταστατικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ παρεδέχθη μερικὰ ἀπὸ ὅσα ὠριζεν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης εἰς τὸν συνοδικὸν τόμον. Τὸ καταστατικὸν ἐκεῖνο δὲν ἦτο καὶ τὸ μόνον. Πολλὰς φορὰς κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα πού μεσολαβεῖ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέχρι σήμερον παρέστη ἀνάγκη νὰ γίνουν διάφοροι τροποποιήσεις εἰς τὸ καταστατικόν. Σήμερον δέ, συμφώνως πρὸς τὸν ἰσχύοντα καταστατικὸν χάρτην (ἀπὸ τῆς 17ης Φεβρουαρίου τοῦ 1969), τὰ διοικητικὰ σώματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι :

α) Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εἰς αὐτήν, ἡ ὁποία συνέρχεται τακτικῶς τὴν 15ην Νοεμβρίου ἐκάστου ἔτους, λαμβάνουν μέρος ὅλοι οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερεῖς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

β) Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος. Εἰς αὐτήν, ἡ ὁποία ἐκπροσωπεῖ

τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, λαμβάνουν μέρος ὠρισμένοι ἀρχιερεῖς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

γ) Ἡ Γενικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις. Εἰς αὐτὴν, ἡ ὁποία συνέρχεται ἅπαξ τοῦ ἔτους, λαμβάνουν μέρος ἐκτὸς τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέων καὶ μερικοὶ ἄλλοι κληρικοὶ καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀνὰ εἰς λαϊκὸς ἀντιπρόσωπος ἐξ ἐκάστης Μητροπόλεως.

Κατ' αὐτὴν λαμβάνονται ἀποφάσεις κυρίως ἐπὶ οικονομικῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας, διότι διὰ τὰ ἄλλα ζητήματα (πίστεως, χριστιανικοῦ βίου κ.λπ.) ἀρμοδίᾳ εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος.

70. Τὰ ἄλλα πατριαρχεῖα

α) **Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.** Τὸ πατριαρχεῖον αὐτὸ ἔρχεται δευτερον κατὰ τὴν τάξιν μετὰ τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν μονοφυσικῶν ἐρίδων καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μωαμεθανισμοῦ παρήκμασε τόσο, ὥστε νὰ ἔχη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος τρεῖς μόνον ναοὺς. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὁμως τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ κατάστασις ἤρχισε νὰ καλυτερευῆ, διότι μὲ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὴν Αἴγυπτον Ἑλλήνων ἐμπόρων ἰδρύθησαν ἑλληνικαὶ κοινότητες εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, τὸ Κάϊρον, τὸ Σουεζ καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Σήμερον τὸ πατριαρχεῖον αὐτὸ ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τοῦ πατριάρχου, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὸ Κάϊρον καὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἐκτείνεται εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἔχει 11 μητροπόλεις, ὑπολογίζονται δὲ οἱ ὀρθόδοξοι τοῦ πατριαρχείου εἰς περισσοτέρους τῶν ἑκατὸν χιλιάδων.

β) **Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.** Τὸ πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ἐπέρασεν ἀπὸ πολλὰς περιπετείας. Ἀφοῦ κατὰ τὸν βον αἰῶνα ἔπαθε πολλὰ ἐξ αἰτίας τῆς αἵρέσεως τῶν μονοφυσικῶν, ὑπεδουλώθη κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα εἰς τοὺς Μωαμεθανούς. Ἀργότερα ἐδοκιμάσθη καὶ ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς προπαγάνδας των ἀπέσπασαν πολλοὺς ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Εἰς τὸ πατριαρχεῖον αὐτὸ ἀπὸ τὸ 1900 ἐκλέγεται ἀραβόφωνος πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἔδραν του εἰς τὴν Δαμασκόν. Οἱ χριστιανοὶ τοῦ πατριαρχείου ἀνέρχον-

ται εις τριακοσίας χιλιάδας περίπου και είναι οι περισσότεροι άρα-
βόφωνοι.

γ) **Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.** Μὲ τὸ πατριαρχεῖον αὐτὸ ἀπὸ
τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος εἶναι στενὰ συνδεδεμένη ἡ ἀδελφότης τῶν
ἀγιοταφιτῶν μοναχῶν (Ἑλλήνων μοναχῶν). Ἔτσι ὁ πατριάρχης
εἶναι ἐπικεφαλῆς τῆς ἀδελφότητος ὡς ἡγούμενος αὐτῆς, ἡ δὲ μοναχικὴ
ἀδελφότης ἔχει ἀναλάβει (συνεργαζομένη μὲ τὸν πατριάρχην) φρον-
τίδας διὰ τὰς θρησκευτικὰς καὶ ὑλικὰς ἀνάγκας τῶν χριστιανῶν τοῦ
πατριαρχείου, διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ κλήρου, τὴν ἴδρυσιν ναῶν,
σχολεῖων, νοσοκομείων.

Εἰς τὰς φροντίδας αὐτὰς θὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ αἱ συνεχεῖς
προσπάθειαι τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀγιοταφιτῶν μοναχῶν, οἱ ὅποιοι
εὐρίσκονται ἐκεῖ ὡς φύλακες τῆς ὀρθόδοξου πίστεως, διὰ τὴν διατή-
ρησιν τῆς κυριότητος αὐτῶν ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων. Γύρω
ἀπὸ αὐτὰ διεξάγεται ἀγὼν ἐπίμονος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἄφ' ἑνὸς
καὶ τῶν Λατίνων καὶ Ἀρμενίων ἄφ' ἑτέρου, οἱ ὅποιοι διεκδικοῦν τὴν κυ-
ριότητα τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῶν ἄλλων Ἱερῶν Προσκυνημάτων.

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἔχει 15 ἀρχιερεῖς μαζί μὲ τὸν
πατριάρχην καὶ τρεῖς μητροπόλεις, ἀνέρχονται δὲ οἱ ὀρθόδοξοι τοῦ
πατριαρχείου εἰς ἑκατὸν χιλιάδας. Ἐξ αὐτῶν ἐλάχιστοι εἶναι Ἕλλη-
νες. Εἰς τὸ πατριαρχεῖον αὐτὸ ἀνήκει πνευματικῶς καὶ ἡ ἀνεξάρτητος
Ἱερά Μονὴ τοῦ Σινᾶ.

Αἱ λοιπαὶ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι. Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν
Ἐκκλησίαν ἀνήκουν ἐπίσης καὶ αἱ ἑξῆς ἐκκλησίαι :

α) Αἱ αὐτοκέφαλοὶ ἐκκλησίαι τῆς Κύπρου, τῆς Πολωνίας, τῆς
Ἀλβανίας καὶ τῆς Γεωργίας.

β) Αἱ αὐτόνομοι ἐκκλησίαι τῆς Φιλλανδίας καὶ τῆς Τσεχοσλο-
βακίας.

γ) Ἡ ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία ἀνεκηρύχθη πατριαρχεῖον
ἀπὸ τοῦ ἔτους 1589.

δ) Ἡ ἐκκλησία τῆς Σερβίας, ἡ ὁποία ἐπίσης ἀνεκηρύχθη πατριαρ-
χεῖον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920.

ε) Ἡ ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας, ἡ ὁποία ἀνεκηρύχθη πατριαρ-
χεῖον ἐπίσης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1925.

στ) Ἡ ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία ἀνεκηρύχθη πατριαρ-
χεῖον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953.

Σύμφωνα με αὐτὰ πού εἶπαμε, ἡ Ἐκκλησία ἰδρύθη ὑπό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἐξηπλώθη ὑπό τῶν ἀποστόλων. Οὗτοι ἤρχισαν τὸ κήρυγμα αὐτῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπεφοίτησεν εἰς αὐτούς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἡ πρώτη Ἐκκλησία ἰδρύθη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐκ τῶν Ἰουδαίων πού ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου. Ἄπ' ἐκεῖ τὸ Εὐαγγέλιον διεδόθη εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Συρίαν.

Ἐκ τῶν ἀποστόλων ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πρὸ παντὸς εἰργάσθη διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξύ τῶν ἐθνικῶν εἶναι ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ὅπως ὀνομάζεται. Οὗτος ἐπραγματοποίησε τρεῖς μεγάλας ἀποστολικὰς περιοδείας με ἀφετηρίαν τὴν Ἀντιόχειαν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην του περιοδείαν ὁ Παῦλος ἐπεσκέφθη τὴν Κύπρον καὶ μερικὰς πόλεις αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ἀπέναντι τῆς Κύπρου εἰς τὰ νότια μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κατὰ τὴν δευτέραν δὲ περιοδείαν του διέσχισε τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Τρωάδα, ἀπ' ὅπου διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἴδρυσεν τὰς Ἐκκλησίας τῶν Φιλίππων, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Βεροίας, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κορίνθου. Τῆς τρίτης περιοδείας του κέντρον ἔκαμεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὴν Ἐφεσον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἄπ' ἐκεῖ μετέβη εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μακεδονίας, κατέβη εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἔμεινε τρεῖς μῆνας, καὶ ἐτελείωσε τὴν ὁδοιπορίαν του ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ τὴν Πεντηκοστὴν τοῦ ἔτους 56 μ.Χ.

Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα συνελήφθη ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς, κατόπιν θορύβου ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη, καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἔμεινε φυλακισμένος ἐπὶ διετίαν. Ἀφοῦ ἀπελύθη ἀνέλαβε τετάρτην περιοδείαν, ὅταν δὲ εὐρέθη διὰ δευτέραν φοράν φυλακισμένος εἰς τὴν Ρώμην ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Νέρωνος.

Ὁ Παῦλος κατὰ τὴν ἀποστολικὴν δρᾶσιν του ἐξέλεξε τὰς σπουδαιοτέρας πόλεις, ἤρχιζε δὲ τὸ κήρυγμα πάντοτε εἰς τὴν συναγωγὴν, ὅταν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκρουον τὴ κήρυγμα, ἐστρέφετο πρὸς τοὺς ἐθνικούς.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν δρᾶσιν τοῦ Παύλου καὶ οἱ ἄλλοι ἀπό-

στολοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου διὰ νὰ διαδώσουν τὴν νέαν θρησκείαν, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχωμεν σαφεῖς μαρτυρίας διὰ τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας μετέβη ἕκαστος ἀπόστολος.

Χάρις εἰς τὰς φροντίδας τῶν ἀποστόλων ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰου μ.Χ. αἰῶνος εἶχε διοργανωθῆ τελειότατα. Τὴν γενικὴν ἐπίβλεψιν εἶχον οἱ ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι πολὺ ἔνωρις ἐχειροτόνησαν ὡς βοηθοὺς τῶν ἐπισκόπων, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτοὺς τὴν διοίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἠγέρθησαν ἐκ μέρους τῶν ἐθνικῶν φοβεροὶ διωγμοί, μυριάδες δὲ χριστιανῶν ὑπέστησαν μαρτύρια.

Εἰς τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι διήρκεσαν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας, ἔθεσε τέρμα ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθησαν νέαι συνθήκαι διὰ τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Παρουσιάσθη ὅμως νέος ἐχθρὸς προερχόμενος ἀπὸ τὰς αἱρέσεις. Ἀγωνιζομένη ἡ Ἐκκλησία ἐναντίον αὐτῶν συνεκρότησε τὰς ἐπτὰ Οἰκουμεικὰς Συνόδους, αἱ ὁποῖαι διετύπωσαν τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἠγωνίσθησαν ἐκτὸς τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ οἱ μεγάλοι πατέρες Βασίλειος ὁ Μέγας καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, οἱ ὁποῖοι μετὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀνήκουν εἰς τὰς μεγάλας μορφὰς τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας κατέχουν ἰδιαιτέραν θέσιν καὶ οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους Ἰουστινιανὸς καὶ Ἡράκλειος, οἱ ὁποῖοι πολλὰς ὑπηρεσίας προσέφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐνῶ δὲ μέχρι τοῦ 9ου αἰῶνος ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἠνωμένη κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα ἐχωρίσθη εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἐκ τῆς ὁποίας κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα προῆλθεν ἡ Ἐκκλησία τῶν Διαμαρτυρομένων ἐξ αἰτίας τῶν νέων διδασκαλιῶν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀνήκοντες εἰς αὐτὴν θεωροῦν ὡς μόνην πηγὴν τῆς πίστεως τὴν Ἀγίαν Γραφήν, τὴν δὲ πίστιν ὡς μόνον μέσον σωτηρίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

	Σελίς
Ἡ ἰδρυσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ πρῶτα βήματα αὐτῆς	
1. Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας.	7
2. Ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς.	8
3. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.	9
4. Ἡ ζωὴ τῶν πρῶτων χριστιανῶν.	11
5. Ἀνανίας καὶ Σαπφείρα.	12
6. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου.	13
7. Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς.	14
8. Πρῶτος διωγμὸς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Παλαιστίνην.	17
9. Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Αἰθίοψ.	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Οἱ ἀπόστολοι.

10. Ὁ διώκτης Σαούλ.	19
11. Ὁ Παῦλος γίνεται χριστιανός.	20
12. Ὁ Παῦλος εἰς Ταρσὸν καὶ Ἀντιόχειαν.	25
13. Πρώτη περιοδεία τοῦ Παύλου.	26
14. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀρχίζει τὴν δευτέραν περιοδείαν του.	30

15. Διωγμοὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου εἰς τοὺς Φιλίππους.	31
16. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Βέροϊαν.	34
17. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας.	35
18. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν Κόρινθον.	38
19. Ἡ τρίτη περιοδεία τοῦ Παύλου.	40
20. Ἐπιστροφή εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.	42
21. Σύλληψις τοῦ Παύλου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.	43
22. Ἀπὸ τὴν φυλακὴν τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Καισάρειαν.	44
23. Ἀπὸ τὴν Καισάρειαν εἰς τὴν Ρώμην.	46
24. Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ρώμην.	49
25. Ἡ τελευταία περιοδεία τοῦ Παύλου.	50
26. Πέτρος ὁ κορυφαῖος. Θαύματα αὐτοῦ.	52
27. Ὁ Πέτρος εἰς τὴν Καισάρειαν.	53
28. Φυλάκισις καὶ σωτηρία τοῦ Πέτρου. Ὁ μαρτυρικὸς θάνατός του.	55
29. Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης.	57
30. Ἀνδρέας ὁ πρωτόκλητος.	59
31. Οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι.	61
32. Οἱ εὐαγγελισταὶ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς.	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ διοίκησις τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν.

33. Ὁ κλῆρος.	66
34. Αἱ ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι.	67
35. Αἱ ἀποστολικά ἐκκλησίαι.	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν. Οἱ Μάρτυρες

36. Οἱ διωγμοί.	70
37. Οἱ κυριώτεροι διωγμοί. Οἱ σπουδαιότεροι μάρτυρες.	71
38. Ἁγιος Δημήτριος.	74
39. Ἁγιος Γεώργιος.	76
40. Ἁγία Βαρβάρα.	77
41. Ἁγία Αἰκατερίνη.	79

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εισαγωγή
2. Ορισμοί
3. Σκοπός και Αντικείμενο της Έρευνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1. Η Εξέλιξη της Επιστήμης της Ψυχολογίας
1.2. Η Ψυχολογία στην Ελλάδα
1.3. Η Ψυχολογία στην Ευρώπη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1. Η Ψυχολογία και η Κοινωνία
2.2. Η Ψυχολογία και η Παιδεία
2.3. Η Ψυχολογία και η Υγεία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1. Η Ψυχολογία και η Εργασία
3.2. Η Ψυχολογία και η Αγωγή
3.3. Η Ψυχολογία και η Ψυχική Υγεία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1. Η Ψυχολογία και η Κοινωνική Αγωγή
4.2. Η Ψυχολογία και η Κοινωνική Θεραπεία
4.3. Η Ψυχολογία και η Κοινωνική Πολιτική

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΚΑΒΟΥΛΗΣ
(Απ. Δ. Σ. 3483/29-6-70)

ΕΞΩΦΥΛΛΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΗΛΙΩΝΗ

0020555816

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Δ', 1972 (II) — ΑΝΤΙΤ. 205.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ : 2190/15 - 2 - 72

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ - Α. Ε.

